Nr 159

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående gymnasieskolan; given Stockholms slott den 23 oktober 1970.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden, föreslå riksdagen att

dels antaga härvid fogade förslag till

1) lag om ändring i skollagen (1962:319),

2) lag om ändring i studiehjälpsreglementet (1964:402),

dels bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL

Ingvar Carlsson

Propositionens huvudsakliga innehåll

Kungl. Maj:t och riksdagen har tidigare beslutat att det den 1 juli 1971 skall införas en ny skolform, gymnasieskolan, vilken kommer att ersätta kommunal yrkesskola, kommunal fackskola och kommunalt gymnasium samt vissa landstingskommunala skolformer. Till fullföljande av den beslutade reformen föreslås i propositionen vissa följdåtgärder som främst syftar till att sammanjämka vad som nu gäller för de skilda skolformer som skall ersättas av gymnasieskolan.

I fråga om avgränsningen av gymnasieskolan föreslås bl. a. att sjuksköterskeutbildningen inte skall ingå i denna skolform. Vidare föreslås vissa modifikationer, främst ifråga om vårdyrkesutbildningen, i det tidigare fattade beslutet om fördelningen av studievägarna i gymnasieskolan mellan de båda slagen av huvudmän, kommuner och landstingskommuner.

I propositionen framläggs förslag till ändring i bl. a. skollagen (1962:319). Genom ändringen kommer i stort sett samma regler att gälla, vare sig kommun eller landstingskommun är huvudman för en utbildning i gymnasieskolan.

De möjligheter som nu finns i gymnasiet för elever att läsa frivilliga ämnen eller att befrias från undervisning i obligatoriska ämnen föreslås i princip förekomma på alla studievägar i gymnasieskolan. Den femgradiga numeriska betygsskalan skall gälla för alla ämnen, i vilka det sätts betyg. Undervisningen blir undantagslöst avgiftsfri.

Reglerna om uppflyttning och förnyad genomgång av årskurs förenhetligas.

Nuvarande möjlighet att ersätta sista skolåret i grundskolan med skolgång i yrkesskola eller med utbildning hos hantverkare eller företagare föreslås bli upphävd.

Förslag läggs fram till skolledarorganisation för gymnasieskolan. Enligt förslaget skall skolledarorganisationen kraftigt förstärkas i jämförelse med vad som gäller i det nuvarande gymnasiala skolväsendet. Förstärkningen avser s. k. samordnad skolenhet, dvs. skolenhet som omfattar dels treårig eller fyraårig linje, dels tvåårig ekonomisk, social eller teknisk linje, dels andra studievägar. Vid varje samordnad skolenhet skall finnas rektor och en lönegradsplacerad studierektor. Dessutom skall vid större samordnade skolenheter finnas ytterligare tjänster som biträdande skolledare.

Den tidigare beslutade skogsbrukslinjen föreslås bli tvåårig.

1) Förslag

till

Lag
om ändring i skollagen (1962:319)

Härigenom förordnas i fråga om skollagen (1962:319)[1],

dels att rubriken närmast före 19 § skall utgå,

dels att i 12 och 14 §§ orden »kommunens styrelse» skall bytas ut mot »kommunstyrelsen»,

dels att i 13 och 15 §§ orden »kommunens fullmäktige» skall bytas ut mot »kommunfullmäktige»,

dels att i 14 § ordet »fullmäktig» skall bytas ut mot »kommunfullmäktig»,

dels att 2, 3, 6, 7, 8, 10, 11, 16, 17, 19, 20, 29, 40 och 45 §§, 46 § 2 mom., 49 och 53 §§ samt rubriken närmast före 7 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att rubriken närmast före 48 § skall lyda »8 kap. Om kommuns och landstingskommuns skyldigheter»,

dels att i lagen skall införas nya bestämmelser, 2 b, 20 a—20 g, 47 a och 47 b §§ samt närmast före 20 a § en ny rubrik av nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)	*(Föreslagen lydelse)*
2 §.[2]	
Varje kommun — — — — — — — — — — — — i grundskola,	
b) främja åtgärder i syfte att bereda *barn och* ungdom undervisning i *följande slag av kommunala skolor, nämligen yrkesskola, fackskola och gymnasium,* ävensom	b) främja åtgärder i syfte att bereda ungdom undervisning i *gymnasieskola* ävensom
c) i övrigt — — — — — — — — — — — — på annan.	
2 b §.	
	Varje landstingskommun skall, efter vad i denna lag och särskilda författningar närmare bestämmes, främja åtgärder i syfte att bereda ungdom undervisning i gymnasieskola.

[1] Senaste lydelse av 15 § 1967:319.
[2] Senaste lydelse 1964:899.

(Nuvarande lydelse)	(Föreslagen lydelse)
3 §.[1]	
I varje — — — — — — — — — — en skolchef.	
Då skolväsendet i kommunen omfattar mindre än sju klasser eller eljest särskilda skäl äro därtill, må skolöverstyrelsen på framställning av *kommunens fullmäktige* besluta, att skolchef ej skall finnas.	Då skolväsendet i kommunen omfattar mindre än sju klasser eller eljest särskilda skäl äro därtill, må skolöverstyrelsen på framställning av *kommunfullmäktige* besluta, att skolchef ej skall finnas.
För specialskolan — — — — — — — — — — Konungen meddelar.	
	I varje landstingskommun, som anordnat gymnasieskola, skall finnas en utbildningsnämnd.
	Till utbildningsnämnd må utses nämnd som handhar andra landstingskommunens förvaltningsuppgifter.
6 §.[2]	
Med skola avses i denna lag *skola, som sägs i 2 § a) eller b) eller i 2 a §,* om ej annat är särskilt angivet.	Med skola avses i denna lag *grundskola, specialskola eller gymnasieskola,* om ej annat är särskilt angivet.
Vad i — — — — — — — — — — barnet står.	
Om undervisning — — — — — — — — — — psykiskt utvecklingsstörda.	
2 kap. Om skolstyrelsen	**2 kap. Om kommunens skolstyrelse och skolchef**
7 §.	
Skolstyrelsen är — — — — — — — — — — grundskolan och därtill hörande verksamhet.	
Finnes i kommunen skola, som sägs i 2 § b), skall skolstyrelsen vara styrelse även för den skolan och därtill hörande verksamhet.	*Har kommunen anordnat gymnasieskola,* skall skolstyrelsen vara styrelse även för den skolan och därtill hörande verksamhet.
På framställning av *kommunens*	På framställning av *kommunfull-*

[1] Senaste lydelse 1965:247.
[2] Senaste lydelse 1967:941.

(Nuvarande lydelse)	*(Föreslagen lydelse)*
fullmäktige må Konungen besluta, att skolstyrelsen skall vara styrelse även för annan skola än som avses i första och andra styckena.	*mäktige* må Konungen besluta, att skolstyrelsen skall vara styrelse även för annan skola än som avses i första och andra styckena.

8 §.

På framställning av *kommunens fullmäktige* må Konungen besluta, att *för skola, som sägs i 2 § b), skall finnas särskild styrelse.*	På framställning av *kommunfullmäktige* må Konungen besluta, att *särskild styrelse skall finnas för del av kommunens gymnasieskola.*

Beträffande sådan — — — — — — — — — — Konungen förordnar.

10 §.

På skolstyrelsen — — — — — — — — — — 37 §§.

Fråga om att förvägra elev befrielse enligt 27 § *eller* inträde i skola på grund av bestämmelserna i 44 och 45 §§ skall prövas av skolstyrelsen, i den mån Konungen ej annorlunda förordnar.	Fråga om att förvägra elev i *grundskolan eller kommunens gymnasieskola* befrielse enligt 27 § *och fråga om att förvägra någon* inträde i *sådan* skola på grund av bestämmelserna i 44 och 45 §§ skall prövas av skolstyrelsen, i den mån Konungen ej annorlunda förordnar.

Skolstyrelsen har — — — — — — — — — — på styrelsen.

11 §.

Skolstyrelsen äger att från *kommunens styrelse* och övriga nämnder samt dess beredningar och befattningshavare infordra de yttranden och upplysningar, som erfordras för fullgörande av skolstyrelsens uppgifter.	Skolstyrelsen äger att från *kommunstyrelsen* och *kommunens* övriga nämnder samt dess beredningar och befattningshavare infordra de yttranden och upplysningar, som erfordras för fullgörande av skolstyrelsens uppgifter.

Skolstyrelsen bör — — — — — — — — — — berör styrelsens.

16 §.

Vid sammanträde — — — — — — — — — — till protokollet.

Angående rätt för annan än skolchef att sålunda deltaga vid sammanträde, som i första stycket sägs, förordnar Konungen.

(Nuvarande lydelse)	*(Föreslagen lydelse)*
	17 §.
Ansvarar skolstyrelsen för undervisning i yrkesbetonade ämnen, skall styrelsen utse ett eller flera yrkesråd med uppgift att biträda styrelsen i frågor rörande dylik undervisning.	*I kommun, som anordnat gymnasieskola, skall skolstyrelsen utse ett eller flera yrkesråd med uppgift att biträda styrelsen i frågor rörande yrkesinriktningen av utbildningen i gymnasieskolan.*
Yrkesråd skall — — — — — — — — — — vara företrädda.	

3 kap. Om skolchefen

	19 §.
Skolchefen åligger	Skolchefen *i kommunen* åligger
a) att biträda — — — — — — — — — — på honom.	

	20 §.
Om olika slag av skolchefer och andra skolledare förordnar Konungen.	Om olika slag av skolchefer och andra skolledare *i kommunen* förordnar Konungen.

3 kap. Om landstingskommunens utbildningsnämnd

20 a §.

Utbildningsnämnden är styrelse för landstingskommunens gymnasieskola och därtill hörande verksamhet.

På framställning av landstinget må Konungen besluta, att utbildningsnämnden skall vara styrelse även för annan skola än någon av följande, nämligen

a) landstingskommunens gymnasieskola,

b) i fråga om utbildningsnämnd som avses i 3 § femte stycket, sådan skola för vilken nämnden eljest är styrelse.

(Nuvarande lydelse) *(Föreslagen lydelse)*

20 b §.

På framställning av landstinget må Konungen besluta, att särskild styrelse skall finnas för del av landstingskommunens gymnasieskola.

Beträffande sådan styrelse skola gälla de bestämmelser, som meddelas av Konungen eller den myndighet Konungen förordnar.

20 c §.

Utbildningsnämnden skall beakta den allmänna utvecklingen på skolväsendets område, följa tillståndet i landstingskommunens gymnasieskola och taga erforderliga initiativ för att bereda ungdom i landstingskommunen tillfredsställande utbildning i gymnasieskolan.

Utbildningsnämnden skall vidare

a) i den mån sådant ej tillkommer annan, ombesörja de angelägenheter avseende landstingskommunens gymnasieskola, vilka äro att hänföra till förvaltning och verkställighet,

b) tillse, att verksamheten vid landstingskommunens gymnasieskola fortgår enligt gällande föreskrifter och sörja för samordning av och enhetlighet i verksamheten,

c) främja pedagogiska försök och lärarnas fortbildning samt

d) verka för samarbete mellan hem och skola.

20 d §.

Fråga om att förvägra elev i landstingskommunens gymnasieskola befrielse enligt 27 § och fråga om att förvägra någon inträde i sådan skola på grund av bestämmelserna i 45 och 47

(Nuvarande lydelse)	(Föreslagen lydelse)
	a §§ skall prövas av utbildningsnämnden, i den mån Konungen ej annorlunda förordnar.
	20 e §.
	Utbildningsnämnden äger att från förvaltningsutskottet och landstingskommunens övriga nämnder samt dess beredningar och befattningshavare infordra de yttranden och upplysningar, som erfordras för fullgörande av nämndens uppgifter.
	Utbildningsnämnden bör samarbeta med myndigheter och andra, vilkas verksamhet berör nämndens.
	20 f §.
	I den mån ej annat följer av 3 § femte stycket, väljas ledamöter och suppleanter i utbildningsnämnden av landstinget till det antal landstinget bestämmer. Antalet ledamöter må dock ej vara under sju. Valet skall vara proportionellt, därest det begäres av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val är särskilt stadgat. Sker ej val av suppleanter proportionellt, skall tillika bestämmas den ordning, i vilken suppleanterna skola inkallas till tjänstgöring.
	Beträffande utbildningsnämnd, som väljes enligt första stycket, skall bestämmelserna i 17 § ovan samt i 43—51 §§ och 54 § fjärde stycket landstingslagen den 14 maj 1954 (nr 319) äga motsvarande tillämpning.

(Nuvarande lydelse)	*(Föreslagen lydelse)*
20 g §.	
	Om olika slag av skolledare för landstingskommunens gymnasieskola förordnar Konungen.
29 §.	
Barn och ungdom, som äro bosatta i riket och som fylla föreskrivna inträdesfordringar, äga i mån av tillgång på plats få undervisning *vid skola, som sägs i 2 § b).*	*Ungdomar,* som äro bosatta i riket och som fylla föreskrivna inträdesfordringar, äga i mån av tillgång på plats få undervisning i *gymnasieskolan.*
Fordringar för inträde i *skola som nu sagts* må betingas endast av utbildningens syfte. Om undervisningen och verksamheten i övrigt skola bestämmelserna i 26, 27 och 28 §§ äga motsvarande tillämpning; *dock må beträffande yrkesskola undantag göras från tillämpningen av 28 § i den omfattning Konungen förordnar.*	Fordringar för inträde i *gymnasieskolan* må betingas endast av utbildningens syfte. Om undervisningen och verksamheten i övrigt skola bestämmelserna i 26, 27 och 28 §§ äga motsvarande tillämpning.
40 §.[1]	
För varje *skola som anges i 2 § a) eller b)* skall finnas elevområde. Om så erfordras, må särskilt elevområde finnas för del av sådan skola.	För varje *kommuns grundskola eller gymnasieskola* skall finnas elevområde. Om så erfordras, må särskilt elevområde finnas för del av sådan skola.
Elevområde skall — — — — — — — — — — — delar därav.	
45 §.	
I *skola, som sägs i 2 § b),* mottagas bland de inträdessökande, vilka fylla inträdesfordringarna, i första hand de som tillhöra skolans elevområde samt de för vilka skolan eljest av särskilda skäl är den lämpligaste.	I *kommuns gymnasieskola* mottagas bland de inträdessökande, vilka fylla inträdesfordringarna, i första hand de som tillhöra skolans elevområde samt de för vilka skolan eljest av särskilda skäl är den lämpligaste.
I andra — — — — — — — — — — — honom där.	

[1] Senaste lydelse 1965:247.

(Nuvarande lydelse) *(Föreslagen lydelse)*

46 §.

2 mom. Ersättning enligt — — — — — — — — — — utfärdade anvisningar.
Har Konungen — — — — — — — — — — bestämma ersättningen.

Berör fråga enligt första eller andra stycket kommuner i olika län och kunna länsskolnämnderna icke enas, skall ärendet hänskjutas till Konungen eller den myndighet Konungen förordnar.

47 a §.

För varje landstingskommuns gymnasieskola skall finnas elevområde. Om så erfordras, må särskilt elevområde finnas för del av sådan skola.

Elevområde skall omfatta den landstingskommun som handhar gymnasieskolans förvaltning. Om så erfordras för att åstadkomma en ändamålsenlig organisation av skolväsendet skall i elevområde ingå jämväl en eller flera andra landstingskommuner eller delar därav eller en eller flera kommuner, som ej ingå i landstingskommun, eller delar av sådan kommun.

Om elevområden enligt första och andra styckena beslutar länsskolnämnden, i den mån Konungen ej annorlunda förordnar. Innan beslut meddelas, skall nämnden inhämta yttrande från landstingskommun som beröres. Berör ärendet kommun, som ej ingår i landstingskommun, skall yttrande inhämtas från denna kommun.

I övrigt skola 41 § andra stycket, 42 § samt 43 § första och tredje styckena äga motsvarande tillämpning.

47 b §.

Bestämmelserna om mottagande av inträdessökande i kommuns gymnasieskola i 45 § skola äga motsvarande

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

tillämpning på gymnasieskola, som anordnats av landstingskommun.

Har landstingskommun på grund av bestämmelse som avses i första stycket för undervisning i gymnasieskolan mottagit elev, som ej är kyrkobokförd inom landstingskommunen, är landstingskommunen berättigad till ersättning för kostnaderna för undervisningen. Ersättningen skall utgivas av den landstingskommun, inom vilken eleven är kyrkobokförd. Är eleven kyrkobokförd inom kommun, som ej ingår i landstingskommun, skall ersättningen utgivas av denna kommun. I övrigt skall 46 § 2 mom. äga motsvarande tillämpning.

49 §.

Har kommun anordnat kommunal skola, som sägs i 2 § b), skall *kommunen* svara för de kostnader för skolan, vilka ej täckas av andra medel.

Kommun eller landstingskommun, som anordnat gymnasieskola, skall svara för de kostnader för skolan, vilka ej täckas av andra medel.

53 §.[1]

Över beslut av skolstyrelsen i fall, som sägs i 10 § första och andra styckena, må besvär anföras hos länsskolnämnden.

Om besvär över skolstyrelsens beslut i sådana mål och ärenden, vilka styrelsen eljest har att handlägga på grund av föreskrifter i särskilda författningar, gäller vad i dessa författningar för varje fall finnes stadgat.

Över beslut av skolstyrelsen *eller utbildningsnämnden* i fall, som sägs i 10 § första och andra styckena *eller 20 d §,* må besvär anföras hos länsskolnämnden.

Om besvär över skolstyrelsens *eller utbildningsnämndens* beslut i sådana mål och ärenden, vilka styrelsen *eller nämnden* eljest har att handlägga på grund av föreskrifter i särskilda författningar, gäller vad i dessa författningar för varje fall finnes stadgat.

[1] Senaste lydelse 1969:776.

(Nuvarande lydelse)	*(Föreslagen lydelse)*
I övrigt gäller vad om besvär över beslut av kommunal nämnd är stadgat i kommunallagen eller, såvitt avser Stockholms kommun, kommunallagen för Stockholm.	*Om besvär över annat beslut av skolstyrelsen eller utbildningsnämnden gäller vad som stadgas i kommunallagen, kommunallagen för Stockholm eller landstingslagen.*

Över beslut enligt — — — — — specialskolan må besvär anföras hos länsskolnämnden.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1971. Närmare föreskrifter som behövs för ikraftträdandet meddelas av Konungen.

2) Förslag

till

Lag
om ändring i studiehjälpsreglementet (1964:402)

Härigenom förordnas, att 1 och 16 §§ studiehjälpsreglementet (1964:402)[1] skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)	*(Föreslagen lydelse)*
1 §.	
För studier vid de *gymnasier, yrkesskolor, fackskolor,* folkhögskolor och övriga läroanstalter eller utbildningslinjer, beträffande vilka Konungen så bestämmer, lämnar staten studiehjälp enligt detta reglemente.	För studier vid de *gymnasieskolor,* folkhögskolor och övriga läroanstalter eller utbildningslinjer, beträffande vilka Konungen så bestämmer, lämnar staten studiehjälp enligt detta reglemente.

Om studiehjälp — — — — — — — — — — 25 §.

16 §.	
Studerande, som ej uppnått sådan ålder att jämlikt 5 § första stycket stu-	Studerande, som ej uppnått sådan ålder att jämlikt 5 § första stycket stu-

[1] Reglementet omtryckt 1970:267.

(Nuvarande lydelse)	*(Föreslagen lydelse)*
diehjälp må utgå, äger likväl åtnjuta tilläggsförmåner enligt 10—15 §§. *Inkomstprövat tillägg eller behovsprövat tillägg må dock icke tilldelas studerande, som fullgör skolplikt i yrkesskola.*	diehjälp må utgå, äger likväl åtnjuta tilläggsförmåner enligt 10—15 §§.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1971.

Utdrag ur protokollet över utbildningsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet på Stockholms slott den 23 oktober 1970.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDQVIST, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON, FELDT.

Chefen för utbildningsdepartementet, statsrådet Carlsson, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter frågor angående *gymnasieskolan* och anför.

1. Inledning

Genom beslut av statsmakterna 1964 (prop. 1964: 171, SäU 1, höstsessionen, rskr 407) angående reformering av de gymnasiala skolorna m. m. inleddes en genomgripande omdaning av skolväsendet på stadiet ovanför grundskolan. Reformarbetet borde enligt beslutet präglas av en helhetssyn på stadiets olika utbildningsvägar. När det gällde den inre utformningen behandlades i detalj fackskolan och gymnasiet. Det förutsattes vidare att under överblickbar tid inom det gymnasiala systemet skulle komma att finnas utbildningsvägar som i huvudsak skulle fylla den nuvarande yrkesskolans uppgifter.

Till fullföljande av reformarbetet har statsmakterna härefter fattat beslut dels 1968 (prop. 1968: 140, SU 195, rskr 404) om riktlinjer för det frivilliga skolväsendet, dels 1970 (prop. 1970: 4, SU 32, JoU 4, rskr 92 och 99) angående huvudmannaskapet för mellanskolan. Därefter har Kungl. Maj:t i beslut den 14 maj 1970 och den 29 juni 1970 fastställt delar av läroplanen för gymnasieskolan. Vidare har Kungl. Maj:t den 14 maj 1970 utfärdat en kungörelse (1970: 290) om gymnasieskolan. Nämnda beslut innebär att det skall införas en ny skolform. Denna skolform — för vilken arbetsnamnet mellanskolan använts bl. a. i 1968 års beslut om riktlinjer för det frivilliga skolväsendet och i 1970 års beslut om huvudmannaskapet — kallas gymnasieskolan. Gymnasieskolan ersätter dels de nuvarande kommunala skolformerna yrkesskola, fackskola och gymnasium, dels de landstingskommunala yrkesskolorna, dels de lantbruks-, lanthushålls och skogsbruksskolor

som drivs av landstingskommunerna den 1 juli 1971. Huvudman för gymnasieskolan kan vara kommun eller landstingskommun.

I fråga om förverkligandet av den nya skolformen anfördes i 1968 års beslut att det fulla förverkligandet av reformen måste ta lång tid. Som skäl härför åberopades att det bl. a. krävdes en ny utformning av läroplaner för yrkesutbildningen m. m. samt förberedelser i fråga om planeringen av utbildningen på det regionala och lokala planet. Införandet av gymnasieskolan — såsom en skolform — angavs dock kunna ske, innan alla materiella förutsättningar för dess fulla förverkligande förelåg. Tidpunkten för detta införande av gymnasieskolan har bestämts till den 1 juli 1971.

Innan gymnasieskolan kan införas i här angiven mening krävs vissa ställningstaganden. De spörsmål som återstår att lösa har varit föremål för skilda överväganden. Dels har inom utbildningsdepartementet utarbetats en departementspromemoria Gymnasieskolan (Stencil U 1970: 14), vilken innehåller bl. a. förslag till lag om ändring i skollagen (1962: 319) och förslag till lag om ändring i studiehjälpsreglementet (1964: 402). Promemorians lagförslag torde fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga*. Dels har skolledarutredningen[1] avlämnat betänkandet Mellanskolans ledning (SOU 1969: 47).

Vid sidan av nämnda överväganden pågår det reformarbete som siktar fram mot det fulla förverkligandet av gymnasieskolreformen. Som ett led i detta arbete får ses dels Kungl. Maj:ts prop. 1970: 143 med förslag till revision av timplaner och kursplaner för tvåårig ekonomisk linje, tvåårig social linje och tvåårig teknisk linje i gymnasieskolan, dels ett förslag den 11 februari 1970 från organisationskommittén för behandling av vissa frågor rörande jordbrukets, skogsbrukets och trädgårdsnäringens skolor (OJST)[2] angående läroplan för vissa skolor på jordbrukets, skogsbrukets och trädgårdsnäringens område.

I de förslag som sålunda lagts fram berörs inte alla de frågor rörande gymnasieskolan som återstår att lösa. Till de frågor som inte berörs hör frågor som rör annan personal än skolledningen samt statsbidragens utformning. Beredningen av dessa spörsmål pågår inom utbildningsdepartementet.

Departementspromemorian, skolledarutredningens betänkande och OJST:s skrivelse har remissbehandlats.

Yttranden över departementspromemorian har avgetts av skolöverstyrelsen, 23 länsskolnämnder, universitetskanslersämbetet, socialstyrelsen, riksrevisionsverket, lantbruksstyrelsen, skogsstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, statens planverk, länsstyrelserna i Östergötlands, Malmöhus, Älvsborgs, Gävleborgs, Jämtlands och Norrbottens län, OJST, Svenska kommunförbundet, Svenska landstingsförbundet, Stockholms, Uppsala, Östergötlands, Malmöhus, Gävleborgs och Västerbottens läns

---

[1] Ledamöter skolrådet Arne Sönnerlind, ordförande, sekreteraren Henry Björinder, konsulenten Göte Lindgren, rektorn Erik Nordell, skoldirektören Lennart Orehag och förhandlingsdirektören Birger Sandberg.

[2] Ledamöter skolrådet Birger Gårdstedt, ordförande, avdelningsdirektören Anders Arnell och byråchefen Gösta Ericsson.

landsting, Landsorganisationen i Sverige (LO), Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Riksförbundet Hem och Skola (RHS), Sveriges elevers centralorganisation (SECO), Stockholms skoldirektion, samt skolstyrelserna i Göteborg, Linköping, Ronneby, Uppsala, Lund, Sundsvall, Örebro och Borås.

Yttranden över skolledarutredningens betänkande har avgetts av skolöverstyrelsen efter hörande av länsskolnämnderna — innefattande även skolstyrelserna i samtliga gymnasiekommuner — statskontoret, riksrevisionsverket, utredningen rörande lärarnas arbetsförhållanden (ULA), Svenska kommunförbundet, Svenska landstingsförbundet, SR, SACO, TCO, RHS, SAF, Centerns ungdomsförbund, Moderata ungdomsförbundet och Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund. SACO har till sitt yttrande fogat yttrande från Skolledarförbundet.

Yttranden över OJST:s skrivelse har avgetts av skolöverstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, Svenska landstingsförbundet, LO, TCO, SACO, SAF, Skogs- och lantarbetsgivareföreningen samt Skogsbrukets yrkesnämnd.

Riksdagen har i skrivelse till Kungl. Maj:t (2LU 1969:88, rskr 376) hemställt att fackrepresentationen i skolstyrelse skulle avskaffas. Jag avser slutligen att i detta sammanhang beröra stadgandet i 16 § andra stycket skollagen om rätt för annan än skolchef att delta i sammanträde med skolstyrelsen.

2. Propositionens bakgrund

2.1 1968 års beslut om riktlinjer för det frivilliga skolväsendet

Enligt 1968 års beslut skall de tre skolformerna yrkesskola, fackskola och gymnasium upphöra och ersättas av en enda skolform, gymnasieskolan. Den nya skolformen skall omfatta de utbildningslinjer som f. n. ingår i fackskolan och gymnasiet. I fråga om utformningen av dessa linjer innebär beslutet inte någon ändring. Enligt beslutet skall gymnasieskolan också omfatta linjer som ersätter den nuvarande yrkesskolan. Den beslutade reformen betecknas i beslutet som en mycket betydelsefull etapp på vägen mot vad som i 1964 års reform angavs som ett huvudmål för utbildningspolitiken, nämligen genomförandet av en minst tvåårig ungdomsskola. Men det framhålls också att arbetet med förnyelse av vårt skolväsende ständigt måste fortgå. Som exempel på sådant förnyelsearbete nämns att skolöverstyrelsen påbörjat en översyn av läroplanen för fackskolan och gymnasiet. Som jag berört i inledningen har denna översyn hittills lett till förslag till riksdagen om reviderade timplaner och kursplaner för tvåårig ekonomisk linje, tvåårig social linje och tvåårig teknisk linje i gymnasieskolan.

Huvudsyftet med 1968 års reformbeslut är att fullfölja 1964 års beslut med en samordning på det inre planet främst i fråga om principerna för yrkesutbildningens uppbyggnad och utformning i stort men i viss utsträckning också i fråga om dess närmare innehåll.

I fråga om yrkesutbildningens utformning anfördes 1968 att alla utbildningsvägar i gymnasieskolan bör vara likvärdiga i grundläggande avseenden. Begränsningar i specialisering och i graden av färdigutbildning i yrkesutbildningen blir mer än väl uppvägda av de värden som ligger i att utbildningen blir mer allsidigt användbar och underlättar anpassning till förändringar på arbetsmarknaden. Gymnasieskolans yrkesutbildning bör därför ha en bred inriktning med en successivt genomförd differentiering. Denna utbildning skall i regel omfatta två år men möjlighet skall finnas till såväl längre som kortare utbildningstider. Utrymme skall finnas för dels allmänna ämnen, dels fritt tillval. Utbildningen inom varje linje skall inledas med ett basblock bestående av moment som är gemensamma i utbildningen för de olika yrken eller yrkesområden linjen skall leda fram till. Därefter skall ske en successiv uppspaltning på block med mindre gemensamt innehåll. Blocken bör tills vidare inte bli alltför stora. Vad som med tidigare terminologi kallats yrkesarbete och yrkesteori samt vissa läroämnen med teknisk eller annan yrkesspecifik karaktär sammanförs till ett ämnesblock, betecknat yrkesteknik.

De allmänna ämnena skall enligt 1968 års beslut obligatoriskt omfatta svenska, arbetslivsorientering och gymnastik. Vidare skall varje elev välja ytterligare minst ett allmänt ämne. Han skall därvid kunna välja bland ämnena engelska, samhällskunskap och religionskunskap samt ytterligare andra ämnen. Som exempel på sådana andra ämnen nämns matematik. Vid utformningen av de allmänna ämnena bör överensstämmelse eftersträvas med de läroplaner som gäller för fackskolan. En sådan överensstämmelse innebär ett värde dels med hänsyn till möjligheten att samordna undervisningen inom skilda studievägar i gymnasieskolan för att utnyttja gemensamma resurser, dels med hänsyn till den även från andra synpunkter önskvärda integrationen inom gymnasieskolan.

Enligt 1968 års beslut skall det också finnas utrymme för timme till förfogande och för fritt tillval. Detta tillval, som innebär att del av undervisningen i yrkesteknik, utbyts med undervisning i andra ämnen, skall normalt syfta till att underbygga och fördjupa den yrkesinriktade utbildningen eller att möjliggöra en sidoordnad men alltjämt målinriktad yrkesutbildning. Däremot bör möjligheten att genom tillval förbereda övergång till annan utbildning inom gymnasieskolan utnyttjas endast i begränsad utsträckning. Vidare beslöts 1968 att exempel på lämpliga tillval skall utarbetas av skolöverstyrelsen. Riktpunkten för det fortsatta läroplansarbetet anges därvid vara att utrymmet för fritt tillval skall vara i huvudsak lika stort på alla yrkesutbildningslinjer i gymnasieskolan eller högst 12 veckotimmar. Tillvalet bör i huvudsak förläggas till årskurs 2.

För gymnasieskolan bör enligt 1968 års beslut finnas en samlad läroplan med centrala bestämmelser såsom mål och allmänna anvisningar samt timplaner eller riktlinjer för timplaner. Därutöver skall finnas kursplaner och anvisningar för olika linjer och ämnen. Läroplanens olika delar bör fastställas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av skolöverstyrelsen.

Den praktiska och den teoretiska undervisningen inom ett ämnesblock skall inte-

greras. En sådan integrerad undervisning i yrkesteknik är väl förenlig med en fortgående individualisering av undervisningen.

Enligt 1968 års beslut skall betygsättningen i de allmänna ämnen som ingår i yrkesutbildningen ske på samma sätt som för elever i fackskolan. Däremot skall betygsättningen i yrkesteknik ytterligare övervägas.

En gemensam organisation för studie- och yrkesvägledning inom gymnasieskolan måste tillskapas. Den närmare utformningen skall behandlas senare och med beaktande av utformningen av motsvarande verksamhet inom grundskolan.

Med hänsyn inte minst till att yrkesutbildningen sannolikt blir den mest resurskrävande av gymnasieskolans utbildningsvägar är det enligt 1968 års beslut angeläget att pedagogisk forskning och utvecklingsarbete på yrkesutbildningens område i större utsträckning än tidigare tar upp denna utbildnings problem.

Yrkesskolan, fackskolan och gymnasiet kunde 1968 ta emot drygt 75 % av alla 16-åringar. Denna siffra för det frivilliga skolväsendet beräknades vid samma tidpunkt stiga till minst 85 % i början av 70-talet för att på sikt innefatta alla ungdomar.

I samband med ställningstagandena år 1964 konstaterades att utbildningsplaneringen måste innefatta en avvägning mellan elevernas utbildningsönskemål, arbetslivets efterfrågan och utbildningsresurserna. På yrkesutbildningens område är det enligt 1968 års beslut måhända motiverat — trots yrkesutbildningens breda inriktning — att låta arbetslivets efterfrågan få större inverkan än i fråga om den mer allmänna gymnasieskolutbildningen. Vid utbildningsplaneringen bör man enligt uttalande i 1968 års beslut även beakta att arbetsmarknadens behov tillgodoses inte bara av ungdomsutbildningen. Denna måste kompletteras med vuxenutbildning, inbegripet arbetsmarknadsutbildning.

År 1964 beslöts att den yttre planeringen av gymnasiet, fackskolan och yrkesskolan skulle bilda ett sammanhängande system. Detta ställningstagande bör enligt 1968 års beslut fullföljas till att avse den inre organisationen. Till följd härav bör de nämnda skolformerna ersättas av en sammanhållen skolform, vilken, som jag nämnt tidigare, numera erhållit namnet gymnasieskolan.

De gemensamma grundläggande principerna för olika utbildningsvägar i gymnasieskolan innebär ett viktigt steg mot en upplösning av status- och prestigebundna värderingar av olika studie- och yrkesområden. Samordningen bör också skapa förutsättningar för ett gemensamt effektivt utnyttjande av de materiella och personella resurser som behövs för utbildningen.

Vid planeringen av gymnasieskolan bör enligt 1968 års beslut eftersträvas att på varje ort med gymnasieskola erbjuda flertalet av skolans utbildningsvägar. Organisationen av dessa studievägar på skolenheter bör grundas på principer om s. k. horisontell samordning. Samordning inom samma skolenhet mellan grundskolan och gymnasieskolan bör däremot i regel inte ske. Varje skolenhet med gymnasieskola bör erbjuda ett allsidigt val av studievägar. I kommuner med flera gymnasieskolenheter måste ibland utbildningen vid de olika enheterna av resursskäl ha sin tyngdpunkt inom skilda områden. Olika avvikelser måste förekomma. Detta

betyder att utbildningen utanför dagens gymnasieorter bör kunna bibehållas så länge det finns en tillfredsställande elevtillströmning och ett klart avnämarintresse för utbildningen. Förmodligen kommer det alltid att förekomma vissa speciella slag av utbildning som inte naturligen kan inordnas i en större gymnasieskolenhet. I sådana fall bör dock utbildningen i möjligaste mån omfatta undervisning i allmänna ämnen och fritt tillval enligt de riktlinjer som tidigare angetts.

Genom 1968 års beslut togs inte definitiv ställning till avgränsningen mellan utbildning inom och utom gymnasieskolan. Det beslöts att gymnasieskolbegreppet tills vidare bör ges en vid tolkning.

Elevområdesindelningen måste enligt 1968 års beslut bygga på samma grunder för alla utbildningsvägar i gymnasieskolan. Även elevantalet i heltidskurser bör så långt som möjligt samordnas inom gymnasieskolan. Möjlighet måste finnas att variera elevgruppernas storlek.

Våren 1968 (se prop. 1968:64, SU 107, rskr 258) genomfördes ett enhetligt läsår och en enhetlig utformning av skolarbetsveckan för huvuddelen av skolväsendet. Även beträffande de praktiska momenten i yrkesutbildningen bör man enligt 1968 års beslut om riktlinjer för det frivilliga skolväsendet övergå till den för övrig undervisning redan godtagna tidsmodulen om 40 minuter. Därvid erinras dock om att en tidsmodul om 40 minuter inte behöver vara detsamma som ett arbetspass om 40 minuter. Arbetspassen kan nämligen ha varierande längd anpassade till de förutsättningar som föreligger i olika ämnen och undervisningssituationer. Även antalet schemabundna veckotimmar för eleverna inom gymnasieskolans yrkesutbildningsdel bör minskas enligt 1968 års beslut och därigenom närmas till vad som gäller för övrig utbildning inom gymnasieskolan. Däremot bör liksom tidigare för yrkesundervisning vid arbetsställe utanför skolan tillämpas de arbetstider som gäller på arbetsstället.

I fråga om yrkesutbildning för de handikappade — till vilka i 1968 års beslut räknas inte bara elever med handikapp i fysiskt eller psykiskt hänseende utan även sådana elever som av andra skäl, t. ex. anpassningssvårigheter, lämnat den obligatoriska skolan med mindre tillfredsställande skolunderbyggnad — anförs bl. a. följande. En central målsättning för de handikappades yrkesutbildning — liksom i stort för all skolutbildning — är att varje individ bör få en fullgod utbildning som svarar mot individens förutsättningar och som han själv gjort ett positivt val av. I största möjliga utsträckning bör de handikappade få sin utbildning inom den ordinarie yrkesutbildningen. Men man får samtidigt inte förbise att dessa elevers situation kan nödvändiggöra speciella anordningar.

Enligt 1968 års beslut kommer det inte att anordnas någon gemensam utbildning för yrken som leder till verksamhet inom skogsbrukets, lantbrukets och trädgårdsnäringens områden. Med hänsyn till främst utbildningens beroende av närheten till skog och odlingsbar mark är det vidare förenat med stora praktiska svårigheter att i normalfallet åstadkomma en lokalmässig samordning med annan utbildning inom gymnasieskolan. Möjligheten att anknyta utbildningen vid lanthushållsskolorna till övrig utbildning inom gymnasieskolan bör dock beaktas. Den allmänna upp-

läggningen av utbildningen på jordbrukets, skogsbrukets och trädgårdsnäringens områden bör i stort sett överensstämma med den som skall gälla för gymnasieskolan i övrigt. Erforderligt utrymme skall sålunda finnas för allmänna ämnen och fritt tillval.

I fråga om utformningen av den grundläggande skogliga yrkesutbildningen beslöts 1968, i överensstämmelse med de i huvudsak sammanfallande förslagen från yrkesutbildningsberedningen (YB) och skogsbrukets yrkesutbildningskommittté (SYK), en ettårig grundutbildning med en därpå följande vidareutbildning för blivande företagare, förmän eller maskinförare.

Det fulla genomförandet av gymnasieskolan beräknades 1968 ta lång tid. Införandet av den nya skolformen bör emellertid kunna ske, innan alla materiella förutsättningar för dess fulla förverkligande föreligger. Införandet sker som tidigare nämnts den 1 juli 1971. Innebörden av att yrkesskolan, fackskolan och gymnasiet då ersätts av en skolform är i huvudsak att fr. o. m. nämnda dag skolväsendet ovanför grundskolan regleras av gemensamma centrala bestämmelser och att personella och materiella resurser utnyttjas gemensamt. All personal som är anställd vid skilda gymnasiala skolformer förutsätts bli anställd vid gymnasieskolan. Eleverna kommer att intas i gymnasieskolan och där fördela sig på de olika linjerna. Intagningen förutsätts bli samordnad.

Möjligheten att ta in elever i gymnasieskolan mer än en gång årligen bör undersökas.

De skiljaktigheter som förekommer mellan statsbidragsbestämmelserna för gymnasium, fackskola och yrkesskola måste enligt 1968 års beslut avlägsnas i samband med gymnasieskolreformen. En teknisk översyn av nuvarande bestämmelser är därför nödvändig. Detta kräver ingående undersökningar och överväganden. Som en riktpunkt för det fortsatta arbetet med en översyn av statsbidragssystemet bör gälla att den ekonomiska ram, inom vilken förändringar i systemet skall kunna göras, får bestämmas av en tillämpning av nuvarande bidragsregler på den föreslagna utbildningen.

2.2 1970 års beslut om huvudmannaskapet för gymnasieskolan

I 1970 års beslut om huvudmannaskapet för gymnasieskolan framhålls nödvändigheten av att gymnasieskolan så långt som möjligt får ett enhetligt huvudmannaskap liksom vikten av att grundskola och gymnasieskola har samma huvudmän. Övervägandena leder fram till att gymnasieskolan skall ha primärkommunalt huvudmannaskap. Från denna huvudprincip skall dock gälla vissa undantag.

I fråga om vårdyrkesutbildningen anförde huvudmannautredningen (SOU 1968: 63) att någon enhetlighet i fråga om huvudmannaskapet inte synes påkallad. Utredningen ansåg att vårdyrkesutbildningen i princip bör handhas av huvudmannen för resp. vårdverksamhet. Utredningens förslag betyder bl. a. att utbildningen för sjukvård skall handhas främst av landstingskommunerna och de lands-

tingsfria kommunerna. Enligt utredningens mening bör emellertid även primärkommuner i övrigt där så visar sig lämpligt kunna svara för sådan utbildning under dess inledande skede. Uppgörelse om hur den praktiska delen av utbildningen skall anordnas får under sådana förhållanden träffas med huvudmannen för berörda vårdverksamhet.

För egen del anförde jag i prop. 1970: 4: Jag ansluter mig till utredningens förslag om huvudmannaskapet för vårdyrkesutbildningen. Sålunda bör huvudansvaret för utbildningen för sjukvården åvila sjukvårdshuvudmännen. Utbildningens inledande skede bör, då så visar sig lämpligt, kunna anordnas även av primärkommun efter överenskommelse med vederbörande landsting.

Riksdagen fann inte anledning till invändning mot de undantag från huvudprincipen som jag sålunda föreslagit.

Enligt 1970 års beslut skall landstingskommun vara huvudman för jordbrukets yrkesskolor. En överföring till landstingskommunerna av lantbruks- och lanthushållsskolor med stiftelse, förening eller hushållningssällskap som huvudman har dock inte gjorts tvingande.

I fråga om yrkesutbildningen för trädgårdsnäringen beslöts att Alnarpsinstitutet och trädgårdsskolan i Norrköping tills vidare skall förbli statliga.

Skogsinstituten skall även fortsättningsvis ha statligt huvudmannaskap. Däremot skall skogsbruksskolorna ha landstingskommun som huvudman. Kurser av mindre omfattning, som har karaktär av allmän rådgivning, skall vara kvar hos de hittillsvarande huvudmännen för skogsbruksskolorna, skogsvårdsstyrelserna. Dessas erfarenheter och insikter i relevanta frågor förutsätts komma att utnyttjas även i det nya läget. Övergången till nytt huvudmannaskap för skogsbruksskolorna har inte gjorts tvingande.

Tidpunkten för omfördelningen av huvudmannaskapet för gymnasieskolan fastställdes till den 1 juli 1971, med en övergångstid om tre år för reformens genomförande. Eftersom det undantagsvis kan vara förenat med svårigheter att under angiven tid slutföra omfördelningen, lämnades Kungl. Maj:t rätt att i dylika fall förlänga övergångsperioden.

2.3 Läroplansbesluten

Enligt läroplansbeslutet den 14 maj 1970 och kungörelsen (1970: 290) om gymnasieskolan finns i gymnasieskolan sexton tvåårigа linjer, fyra treåriga linjer, en fyraårig linje samt en skogsbrukslinje. I gymnasieskolan finns också annan utbildning enligt skolöverstyrelsens bestämmande. Annan utbildning än linje kallas specialkurs.

De av Kungl. Maj:t fastställda delarna av läroplanen omfattar mål och riktlinjer för skolan samt timplaner och kursplaner för alla tvåårigа linjer utom ekonomisk linje, jordbrukslinje, konsumtions- och vårdlinje, social linje och teknisk linje. Till de delar av läroplanen som sålunda fastställts av Kungl. Maj:t skall skolöverstyrel-

sen utfärda erforderliga anvisningar och kommentarer. Närmare bestämmelser om tvåårig konsumtions- och vårdlinje har ännu inte meddelats.

För de treåriga linjerna och den fyraåriga linjen skall tills vidare gälla timplaner och kursplaner för motsvarande linjer och tillvalsgrupper i gymnasiet (SFS 1965: 30) samt i anslutning därtill utfärdade anvisningar och kommentarer.

I läroplansbeslutet den 29 juni 1970 har Kungl. Maj:t fastställt timplaner och kursplaner för den tvåårigа jordbrukslinjen.

Som jag förut nämnt har Kungl. Maj:t i prop. 1970: 143 föreslagit reviderade timplaner och kursplaner för tvåårig ekonomisk linje, tvåårig social linje och tvåårig teknisk linje.

I fråga om tidslängden av skogsbrukslinjen har OJST lagt fram förslag, till vilket jag återkommer.

3. Utredningsförslagen m. m.

3.1 Departementspromemorian

3.1.1 Avgränsningen

I departementspromemorian redogörs för vad dåvarande departementschefen anförde i prop. 1968:140 (s. 143) om de gränsdragningsproblem som införandet av gymnasieskolan medför. Dessa problem gällde bl. a. frågan huruvida sådan utbildning som f. n. kräver en längre förpraktik, exempelvis sjöbefälsutbildning, skall hänföras till gymnasieskolan. Min företrädare ansåg det vidare inte självklart att sjuksköterskeutbildning på sikt skall hänföras till gymnasieskolan. Han förordade att gymnasieskolbegreppet tills vidare borde omfatta i varje fall all utbildning som får statsbidrag via anslaget till kommunala gymnasiala skolor.

I promemorian erinras om att det av 1 § kungörelsen om gymnasieskolan följer att gymnasieskolan ersätter följande slag av kommunala skolor, nämligen yrkesskola, fackskola och gymnasium samt följande slag av landstingskommunala skolor, nämligen yrkesskola, lantbruksskola, lanthushållsskola och skogsbruksskola. Däremot kommer enligt promemorian exempelvis statlig skogs- eller trädgårdsutbildning, privatskolor och enskilda yrkesskolor inte att ingå i gymnasieskolan. Gymnasieskolan kommer, i vart fall tills vidare, inte heller att omfatta sjuksköterskeutbildning och sjöbefälsutbildning. Vidare påpekas i promemorian att många av jordbrukets yrkesskolor och samtliga skogsbruksskolor för närvarande inte har landstingskommunalt huvudmannaskap. Endast i den mån sådan skola övergår till landstingskommun kommer den där anordnade utbildningen att från och med den 1 juli 1971 ingå i gymnasieskolan. Det framhålls att, enligt punkt 3 övergångsbestämmelserna till kungörelsen om gymnasieskolan, sådan kommun eller landstingskommun, som den 1 juli 1971 har skola som enligt kungörelsen ersätts av gymnasieskolan, skall anses ha medgivande att inrätta gymnasieskola, om inte skolöverstyrelsen förordnar annat för visst fall.

Den omständigheten, att alla utbildningsformer som i dag omfattas av yrkesskolan tills vidare skall ingå även i gymnasieskolan, medför enligt promemorian att i gymnasieskolan i viss utsträckning kommer att finnas utbildning som bygger på lägst tvåårig utbildning i gymnasieskolan. Sådan utbildning kallas i läroplanen högre specialkurs.

3.1.2 Huvudmannaskapet för gymnasieskolan m. m.

Promemorian tar upp fördelningen av studievägarna mellan gymnasieskolor med olika huvudmän. Därvid konstateras att frågan om vilka studievägar som kan förekomma vid kommuns eller landstingskommuns gymnasieskola för flertalet studievägar har lösts genom statsmakternas beslut i anledning av prop. 1970: 4 (SU 32, JoU 4, rskr 92 och 99). Klart är sålunda att huvudprincipen är att kommun är huvudman för gymnasieskolan, att landstingskommun svarar för utbildning av personal för jordbruk och skogsbruk samt att vårdyrkesutbildning skall handhas av huvudmannen för respektive vårdverksamhet. Vidare skall kommun få anordna inledande skede av sjukvårdsutbildningen efter överenskommelse med vederbörande landstingskommun.

I fråga om gränsdragningen inom vårdyrkesutbildningen är enligt promemorian följande att beakta. Det egentliga vårdyrkesområdet kan sägas bestå av de tre huvudområdena hälso- och sjukvård, åldringsvård samt barna- och ungdomsvård. Hälso- och sjukvården handhas av landstingskommunerna och de landstingsfria kommunerna. Åldringsvården handhas av kommunerna. Barnavården handhas dels av kommuner, dels av landstingskommuner. Denna fördelning av verksamheten på de olika huvudmännen svarar emellertid inte mot en naturlig uppdelning inom utbildningsområdet. Gymnasieskolans tvååriga vårdlinje har av bl. a. pedagogiska skäl i stället en gemensam gren för hälso- och sjukvård samt åldringsvård. Det torde inte vara möjligt — och skulle strida mot uppläggningen av timplanen och kursplanen för vårdlinjen och dess på 1968 års beslut om gymnasieskolan byggda blockutbildning — att på förhand göra skillnad mellan sådana elever som efter utbildningens slut avser att ägna sig åt landstingskommunal sjukvård och för vilka landstingskommun därför borde anordna utbildningen samt sådana elever som avser att i framtiden ägna sig åt kommunal åldringsvård och därför borde gå i kommunal skola. Vad vidare beträffar barnavården finns på den tvååriga vårdlinjen i gymnasieskolan en särskild gren för barnavård. Grenen har i årskurs 2 en variant för barnsjukvård. Barnavården omhänderhas som nyss nämnts av såväl kommuner som landstingskommuner. För utbildningen utnyttjas ofta båda kommunala och landstingskommunala barnavårdsinstitutioner, oavsett om kommun eller landstingskommun är huvudman för utbildningen. I dessa liksom i vissa andra fall inom vårdyrkesområdet har också avtal inte sällan träffats mellan kommun och landstingskommun om utnyttjande av institutioner för utbildningsändamål och om fördelning av vårdyrkesutbildningen mellan huvudmännen för skolverksamheten.

Av det sagda följer enligt promemorian att det inom vårdyrkesutbildningen måste finnas ett visst utrymme för olika lösningar beroende på de lokala förhållandena och eventuella överenskommelser mellan kommuner och landstingskommuner. I princip bör följande gälla om huvudmannaskapet för vårdyrkesutbildningen. Landstingskommun och landstingsfri kommun får anordna utbildning av personal för sjukvård, däri inbegripet psykiatrisk vård. Med hänsyn till vad förut anförts om utformningen av den tvåårige vårdlinjen leder detta till att landstingskommun och landstingsfri kommun också bör få vara huvudman för utbildningen av personal för åldringsvård eller barna- och ungdomsvård. Kommun får anordna utbildning för annan personal än för sjukvård d. v. s. utbildning av personal för åldringsvård samt för barna- och ungdomsvård. Om överenskommelse därom träffas mellan kommun och landstingskommun och om särskilda skäl föreligger, bör kommun få anordna även utbildning av personal för sjukvård.

I promemorian anförs vidare att det utanför det område, som enligt det sagda skall kunna ingå i landstingskommuns gymnasieskola, finns speciella utbildningar som förutsätter ett stort upptagningsområde eller omfattande investeringar. Föreligger inte intresse från kommunalt håll att anordna sådan utbildning, bör den i stället kunna ingå i landstingskommuns gymnasieskola.

Fördelningen av huvudmannaskapet i förslaget är således flexibel i fråga om vårdyrkesutbildningen och vissa specialkurser. Vid utformningen av förslaget har förutsatts att överläggningar skall äga rum mellan kommuner och landstingskommuner rörande sådan utbildning, så att en ändamålsenlig planering uppnås.

Huvudparten av utbildningen inom trädgårdsnäringens område är förlagd till statliga utbildningsanstalter som inte skall ingå i gymnasieskolan. Avsikten är dock att vissa specialkurser inom trädgårdsnäringens område skall finnas inom gymnasieskolan. För denna utbildning föreslås i promemorian att landstingskommunerna blir huvudmän.

I departementspromemorian tilläggs att förutsättningen för att en kommun eller landstingskommun skall få anordna viss utbildning är att kommunen eller landstingskommunen medges såväl att inrätta gymnasieskola som att anordna den ifrågavarande utbildningen. Detta innebär bl. a. att Kungl. Maj:t eller den myndighet Kungl. Maj:t bemyndigar i sista hand bestämmer, om i en viss region kommun eller landstingskommun skall få anordna sådan studieväg eller del därav som enligt förslaget i princip får anordnas av såväl kommun som landstingskommun.

Rörande behovet av e n h e t l i g a r e g l e r anförs följande synpunkter i promemorian.

Enligt 1968 års beslut skall de olika utbildningsvägarna i gymnasieskolan organiseras enligt gemensamma grundläggande principer. Den samordning som sålunda sker skall givetvis inte rubbas av att inte bara kommun utan även landstingskommun är huvudman för gymnasieskolan. Det gemensamma huvudmannaskapet har inte betraktats som en fråga av principiell art utan som en praktisk lämplighetsfråga. Regler av olika innehåll för skilda huvudmän med gymnasieskola bör således

undvikas. Behovet av enhetlighet gör sig starkast gällande i fråga om den enskildes rätt till utbildning men även i övrigt bör bestämmelser om landstingskommun med gymnasieskola vara desamma som i fråga om kommun med gymnasieskola, om inte särskilda förhållanden föranleder annat.

Sådana särskilda förhållanden som kan föranleda särreglering är enligt departementspromemorian främst landstingskommunernas jämförelsevis begränsade skolverksamhet. Landstingskommun är sålunda inte huvudman för den obligatoriska skolan och omfattningen av dess gymnasieskola är generellt sett betydligt mindre än i fråga om den kommunala gymnasieskolan. Den noggranna regleringen i fråga om skolstyrelse och skolchef i kommun behöver därför endast i begränsad utsträckning ha motsvarighet beträffande landstingskommun. Emellertid bör landstingskommun alltid ha särskild styrelse för sin gymnasieskola.

De landstingskommunala skoluppgifterna kommer i huvudsak att omfatta utbildning för sjukvård, jordbruk och skogsbruk. En lokalmässig samordning av sådan utbildning är mestadels otänkbar. I fråga om yrkesinriktningen av dessa studievägar råder avsevärda skillnader. Det föreslås därför i promemorian att landstingskommun lämnas möjlighet att som alternativ till en styrelse för gymnasieskolan ha skilda styrelser för olika former av utbildning, som klart skiljer sig från varandra. Däremot bör i övrigt inte förekomma särskilda styrelser för skilda skolenheter med likartad utbildning.

För de kommunala skolformerna yrkesskola, fackskola och gymnasium finns f. n. i skollagen och skolstadgan regler om elevområden och gemensam intagning. Vidare finns regler om rätt att i vissa fall flytta till motsvarande skola i annan kommun. För de landstingskommunala yrkesskolorna saknas i huvudsak sådana bestämmelser. Nämnda regler har tillkommit bl. a. för att uppnå största möjliga rättvisa mellan inträdessökande och elever från olika delar av landet. Även på detta område anses i departementspromemorian den integrerade gymnasieskolan kräva en samordning. Också bestämmelserna om interkommunal ersättning föreslås omfatta landstingskommun. Däremot har bestämmelser om skyldighet för landstingskommun att ingå i kommunalförbund inte bedömts erforderliga.

Utformningen av rätten till interkommunal ersättning är enligt promemorian förenad med svårigheter, såvitt gäller det fallet att elevområde omfattar kommun, som inte ingår i landstingskommun, och område utanför sådan kommun. Tar den landstingsfria kommunen emot elever i sin gymnasieskola från plats som är belägen utanför kommunen, skall naturligtvis interkommunal ersättning utgå. Principen borde därvid vara att ersättningen skall utges av elevens hemkommun, om det är fråga om utbildning som ankommer på primärkommun. För annan utbildning borde ersättning utges av elevens hemlandstingskommun. Frågan om vem som skall utge den interkommunala ersättningen kompliceras av att det förekommer utbildning, som får anordnas av såväl kommun som landstingskommun. För att undvika tekniska svårigheter föreslås i promemorian bestämmelser av innebörd att kommunal huvudman liksom hittills alltid skall vara berättigad till ersättning av annan kommun. Detta leder visserligen i undantagsfall till att kommun får betala

ersättning för utbildning, vars anordnande i princip är en landstingskommunal uppgift. Den ekonomiska betydelsen härav bedöms dock vara jämförelsevis ringa. Intet hindrar för övrigt att överenskommelse om ersättning träffas mellan samtliga berörda kommuner och landstingskommuner.

Grundläggande regler för grundskola, specialskola samt kommunala yrkesskolor, fackskolor och gymnasier finns f. n. i skollagen. I departementspromemorian konstateras att skollagen till följd av gymnasieskolans tillkomst måste undergå en formell överarbetning redan såvitt rör den kommunala gymnasieskolan. Det föreslås mot bakgrund av vad som tidigare anförts, att i skollagen införs vissa grundläggande regler även för den landstingskommunala gymnasieskolan. Därvid bör innehållet i skollagens bestämmelser om gymnasieskolor med skilda huvudmän så långt möjligt ges en likformig innebörd.

I 2 § skollagen lämnas en allmän redogörelse för omfattningen av kommunens uppgifter. 2 a § behandlar den statliga specialskolan. Upplysning om omfattningen av landstingskommuns skoluppgifter föreslås i promemorian ingå i en ny paragraf, 2 b §.

Med hänvisning till vad som förut sagts om regler rörande styrelsen för landstingskommuns gymnasieskola sägs i förslaget att utformningen av denna styrelse inte torde behöva anges i skollagen. I 3 § föreslås ett nytt fjärde stycke av innebörd att Kungl. Maj:t meddelar bestämmelser om sådan styrelse. En bilaga till departementspromemorian innehåller utkast till bl. a. bestämmelser om styrelse för landstingskommuns gymnasieskola. Enligt dessa bestämmelser skall i huvudsak följande gälla. På framställning av landstinget kan Kungl. Maj:t besluta att för del av gymnasieskolan skall finnas särskild styrelse. Styrelsens uppgifter beskrivs i anslutning till vad motsvarande bestämmelser i 9 § skollagen innehåller om kommunal skolstyrelse. Styrelsen består av minst fem ledamöter och suppleanter samt utser inom sig ordförande och vice ordförande. Styrelsen sammanträder på kallelse av ordföranden. Vidare upptas regler om beslutförhet, om jäv, om omröstning, om protokollföring och om delegation. Styrelsen skall utse ett eller flera yrkesråd att biträda styrelsen.

Definitionen av skola i 6 § första stycket bör enligt departementspromemorian utsträckas till att avse, förutom grundskola och specialskola, såväl den kommunala som den landstingskommunala gymnasieskolan. Även bestämmelserna om undervisning i 29 § föreslås omfatta såväl den kommunala som den landstingskommunala gymnasieskolan.

I fråga om 7 kap. skollagen som rör elevområden m. m. är det enligt promemorian mest ändamålsenligt att behandla landstingskommuns rättigheter och skyldigheter i en ny paragraf, som föreslås få beteckningen 47 a §. I 46 § föreslås ett nytt 3 mom. rörande avgörande av tvister om interkommunal ersättning.

8 kap. skollagen behandlar kommunens skyldigheter. Kapitlet föreslås omfatta såväl den kommunala som den landstingskommunala gymnasieskolan.

3.1.3 Ändringar i skollagen i fråga om särskild styrelse, yrkesråd och avgifter m. m.

Enligt 3 § skollagen skall i varje kommun finnas en skolstyrelse. Härifrån görs i 8 § det undantaget att Kungl. Maj:t på framställning av kommunens fullmäktige får besluta att särskild styrelse skall finnas för kommunal yrkesskola, kommunal fackskola eller kommunalt gymnasium. I fråga om sådan särskild styrelse skall gälla de bestämmelser som meddelas av Kungl. Maj:t eller den myndighet Kungl. Maj:t förordnar.

I departementspromemorian konstateras att bestämmelserna i 8 § har utnyttjats sparsamt. I de största kommunerna har det dock förekommit att Kungl. Maj:t medgivit att särskild styrelse får finnas för del av yrkesskolan. Sådant medgivande gäller f. n. intill utgången av juni 1971 enligt beslut den 24 juli 1969 för Stockholms stads barnavårdsskola. Verksamheten vid barnavårdsskolan skall vid utgången av läsåret 1970/71 överföras till landstinget i Stockholms län.

I gymnasieskolan bedöms i promemorian behovet av och utrymmet för särskild styrelse för del av skolan vara än mindre. Med hänsyn till sambandet mellan grundskolan och den kommunala gymnasieskolan bör särskild styrelse för hela den kommunala gymnasieskolan inte komma i fråga. Som det emellertid inte kan uteslutas att det undantagsvis kan förekomma förhållanden som gör det påkallat att tillåta kommun att ha särskild förvaltning för viss utbildning i gymnasieskolan, föreslås att möjligheten att ha särskild styrelse skall finnas för del av kommunal gymnasieskola. I enlighet med vad som anförts i fråga om styrelse för landstingskommunal gymnasieskola bör därvid inte den omständigheten att likartad utbildning meddelas vid skilda skolenheter utgöra skäl för särskild styrelse.

Ansvarar skolstyrelsen för undervisning i yrkesbetonade ämnen, skall styrelsen enligt 17 § skollagen utse ett eller flera yrkesråd att biträda styrelsen i frågor rörande dylik undervisning. Promemorian hänvisar till ett uttalande av dåvarande departementschefen i prop. 1956: 182 (s. 58) att yrkesråd bör tillsättas för varje yrke eller yrkesgrupp, vari undervisning meddelas vid skola som lyder under skolstyrelsen. I promemorian sägs vidare att förhållandena starkt har ändrats sedan yrkesråden infördes år 1956. I gymnasieskolan kommer alla utbildningslinjer att syfta mot framtida yrkesverksamhet, även om arten och graden av yrkesinriktning kommer att växla.

Rörande behovet av yrkesråd efter införandet av gymnasieskolan anläggs följandes synpunkter i promemorian. Yrkesrådens uppgift är att uppehålla kontakten mellan skola och näringsliv. En sådan kontakt är värdefull för utbildningen i gymnasieskolan. Yrkesråd bör därför alltjämt förekomma i kommun och landstingskommun med gymnasieskola. Den undervisning som skall ge underlag för yrkesråd bör breddas. Så snart vid gymnasieskolan förekommer undervisning med väsentligt inslag av andra än allmänna ämnen bör yrkesråd tillsättas. Denna bedömning innebär att flertalet studievägar i gymnasieskolan utgör underlag för yrkesråd. Genom ledamöternas i yrkesråden särskilda kännedom bör en bred täckning

eftersträvas av sådana yrken, för vilka den vid gymnasieskolan förekommande utbildningen kan antas vara lämplig. Skolstyrelse med ansvar enbart för grundskola bedöms i promemorian inte behöva biträde av yrkesråd.

Departementsförslaget förordar att 17 § skollagen ändras med anledning av vad sålunda anförts. Som en beteckning på den utbildning, som bör föranleda att yrkesråd utses, föreslås utbildning med väsentligt inslag av ekonomiska, tekniska eller huvudsakligen praktiskt inriktade ämnen. Även styrelsen för gymnasieskola med landstingskommun som huvudman bör i motsvarande utsträckning biträdas av yrkesråd.

I fråga om möjligheten att ta ut avgift för undervisningen anförs i promemorian.

Enligt 29 § skollagen är utbildning i de kommunala skolformerna yrkesskola, fackskola och gymnasium avgiftsfri. Härifrån får dock beträffande yrkesskola undantag göras i den utsträckning Kungl. Maj:t bestämmer. I förarbetena till skollagen anförde dåvarande departementschefen (se prop. 1962: 136 s. 77) att som princip självfallet bör gälla att avgift inte tas ut för undervisning vid yrkesskola av barn och ungdom i den reguljära skol- eller utbildningsåldern. Eftersom klarare linjer måste skapas rörande avgränsningen av undervisningen i rent yrkesutbildande syfte förordade emellertid departementschefen att Kungl. Maj:t fick befogenhet att meddela särskilda bestämmelser om undantag från principen om avgiftsfrihet. Tillstånd att ta ut avgift har hittills inte lämnats. Däremot har i 6 § stadgan för gymnasial vuxenutbildning (1967:452) föreskrivits att avgift inte får tas ut för undervisningen annat än när den anordnas i form av studiecirkel.

Rätten till undervisning i gymnasieskolan bör enligt promemorian inte inskränkas genom avgifter, om inte mycket starka skäl talar för det. Sådana skäl anses inte föreligga. Undervisningen i gymnasieskolan föreslås därför undantagslöst bli avgiftsfri.

I promemorian föreslås en anpassning av skollagen till den nya terminologin för vissa kommunala organ. Genom lag (1969: 765) om ändring i kommunallagen (1953: 753) har nämligen beteckningarna »kommunens fullmäktige» och »kommunens styrelse» ändrats till resp. »kommunfullmäktige» och »kommunstyrelsen».

I fråga om den föreslagna lagstiftningens form anförs i departementspromemorian att lagstiftningen torde vara att hänföra till kommunallag. Det torde därför inte vara erforderligt att inhämta yttrande från lagrådet.

3.1.4 Ändring i studiehjälpsreglementet

I departementsförslaget anges att studiehjälpsreglementet (1964:402) i två avseenden måste anpassas till övriga föreslagna ändringar. Sålunda skall i 1 § skol-

formerna gymnasier, yrkesskolor och fackskolor ersättas av den nya skolformen gymnasieskolan.

16 § innehåller en särskild regel för studerande som fullgör skolplikt i yrkesskola. Som jag skall redovisa längre fram föreslås i promemorian att denna möjlighet att fullgöra skolplikt skall upphöra. Den särskilda regeln i studiehjälpsreglementet föreslås i enlighet därmed utgå.

3.1.5. Utökad studiekurs

Elev i gymnasiet får frivilligt delta i undervisning i ett eller flera ämnen som förekommer i gymnasiet och som ej är obligatoriska för honom (frivilliga ämnen), i den mån han kan antas vara i stånd att på ett tillfredsställande sätt tillgodogöra sig undervisningen i såväl de obligatoriska som det eller de frivilliga ämnena (utökad studiekurs). Kan undervisning i obligatoriskt ämne meddelas enligt skilda kurser, får eleven på motsvarande sätt byta ut undervisning i kurs som är obligatorisk för honom mot undervisning enligt annan större kurs. Möjligheten till utökad studiekurs, som nu inte finns i fackskolan och yrkesskolan, föreslås i promemorian omfatta alla studievägar i gymnasieskolan.

3.1.6 Mindre studiekurs — förlängd undervisning

Elev i årskurs 2, 3 eller 4 i gymnasiet kan befrias från undervisning i högst två obligatoriska läroämnen (mindre studiekurs), om eleven har påtagliga studiesvårigheter. Den som följt mindre studiekurs äger efter det han avslutat årskurs 3 eller, i vissa fall, årskurs 4 erhålla undervisning (förlängd undervisning) i varje läroämne, i vilket han varit befriad från undervisningen.

I fackskolan finns f. n. inte möjlighet att erhålla mindre studiekurs eller förlängd undervisning. Enligt läroplanen för fackskolan (SFS 1965: 36) kan elev på ekonomisk eller social linje befrias från undervisningen i ämne för fritt tillval, om särskilda skäl föreligger. Enligt en av skolöverstyrelsen meddelad anvisning kan som villkor för flyttning av elev på social eller ekonomisk linje i fackskolan föreskrivas att eleven skall nedlägga högst två ämnen för fritt tillval.

Inom yrkesskolan finns f. n. ingen motsvarighet till gymnasiets mindre studiekurs och förlängd undervisning.

Enligt 1968 års beslut om riktlinjer för det frivilliga skolväsendet skall bestämmelserna om utbildningen i gymnasiet och fackskolan gälla oförändrat för motsvarande linjer i den nya gymnasieskolan. I fråga om utbildning, som skall ersätta yrkesskolan, förutsätts därvid att man håller öppen möjligheten för elever med särskilda svårigheter i allmänna ämnen att helt eller delvis bli befriade från den obligatoriska undervisningen men att denna möjlighet bör tillämpas med återhållsamhet. Frågan om förlängd undervisning berörs inte.

I läroplanen för gymnasieskolan den 14 maj 1970 föreskrivs att elev på annan tvåårig linje än tvåårig ekonomisk linje, tvåårig social linje eller tvåårig teknisk

linje får befrias från högst två allmänna ämnen, om han har påtagliga studiesvårigheter (mindre studiekurs). Eleven har därvid möjlighet att få undervisning i annat ämne på den linje han tillhör, om detta inte medför utvidgning av organisationen.

I promemorian föreslås att den möjlighet till mindre studiekurs som nu ges eleverna i gymnasiet skall erbjudas eleverna på samtliga studievägar i gymnasieskolan. Förlängd undervisning föreslås däremot t. v. endast förekomma i fråga om de treåriga linjerna och den fyraåriga linjen. I vilken utsträckning förlängd undervisning skall få införas på andra studievägar bör enligt promemorian närmare undersökas.

3.1.7 Läroboksgranskning

I gymnasiet och fackskolan antas ny lärobok eller omarbetad lärobok av skolstyrelsen. I yrkesskolan antar skolstyrelsen lärobok eller handbok. I fråga om de allmänna läroämnena i gymnasiet gäller att endast lärobok som är uppförd på statens läroboksnämnds läroboksförteckning får antas. För övriga ämnen i gymnasiet liksom för läroböcker (handböcker) i fackskolan och yrkesskolan finns inte någon motsvarande bestämmelse.

I promemorian konstateras att det ankommer på läromedelsutredningen att pröva frågan om central granskning av pedagogiska hjälpmedel. I avvaktan på slutförandet av utredningens arbete föreslås inte någon förändring i omfattningen av kravet på godkännande av läroboksnämnden.

3.1.8 Betyg

Som betyg i gymnasiet och fackskolan används någon av siffrorna 1—5. Föreligger synnerliga skäl, får betyget 0 användas i stället för betyget 1. I yrkesskolan används en sjugradig bokstavsbetygsskala. Har elev i yrkesskola i ett ämne inte uppnått de kunskaper och färdigheter som undervisningen avser att meddela får i stället för bokstavsbetygen användas uttrycket »deltagit». När elev i angivna skolformer slutfört lärokurs, skall slutbetyg utfärdas. Avgår elev i annat fall från skolan, skall intyg om avgång utfärdas.

I prop. 1968: 140 (s. 139) anförde dåvarande departementschefen att för yrkesutbildningens allmänna ämnen den femgradiga sifferskalan skulle tillämpas samt att det i fråga om yrkestekniken fick ankomma på skolöverstyrelsen att genom fortsatta undersökningar och överväganden ge underlag för ett mera definitivt ställningstagande.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 3 december 1969 anfört bl. a. följande. Betygen i yrkesinriktade ämnen (yrkesteknik och liknande) uttrycker i vad mån eleven uppfyller de kvantitativa och kvalitativa kraven på acceptabelt yrkeskunnande. I de undantagsfall då elever inte uppfyller kraven på yrkeskunnande skall inget betyg avges. I stället markeras i elevens betyg »deltagit». Betygskalan föreslås vara numerisk och innehålla fem steg med talet 5 som högsta betyg. Det är angeläget att betygsättningen fyller rimliga krav på tillförlitlighet så att framtida arbets-

givare kan vara försäkrade om att ett visst betyg uttrycker ungefärligen samma prestationsnivå hos eleverna. Det är därför nödvändigt att ange vissa riktpunkter för betygsspridningen. Betygen 5 och 1 skall användas sparsamt. Huvuddelen av eleverna bör fördelas på betygen 4, 3 och 2 med en koncentration kring betyget 3.

Den femgradiga numeriska skalan bör enligt promemorian i gymnasieskolan användas i samtliga ämnen där betygsättning sker. Betyg i yrkesinriktade ämnen, bör därvid bestämmas i enlighet med skolöverstyrelsens förslag. Även vad överstyrelsen anfört om de fall då elev inte uppfyller kraven på yrkeskunnande bör godtas.

Betyget 0 har fått endast ringa användning och bör enligt förslaget inte vidare förekomma. I stället bör möjlighet finnas att besluta att betyg inte skall bestämmas, om elev varit frånvarande längre tid eller annat särskilt skäl föreligger. Som ett sådant särskilt skäl för att inte sätta betyg i ett ämne bör räknas att en elev helt saknar kunskaper i ämnet. Motsvarande bör också gälla vid särskild prövning.

3.1.9 Uppflyttning samt förnyad genomgång av årskurs

Även i fråga om uppflyttning bör enligt departementsförslaget så långt möjligt enhetliga bestämmelser gälla för samtliga studievägar inom gymnasieskolan. Detta kräver tämligen genomgripande ändringar i nuvarande bestämmelser.

Som allmänt villkor för uppflyttning bör — i likhet med vad som nu gäller i fackskolan — krävas att elev kan antas vara i stånd att tillgodogöra sig undervisningen i närmast högre årskurs. Vad nu sagts om uppflyttning avser uppflyttning med s. k. fullständig studiekurs. Elev som uppfyller kravet för uppflyttning bör liksom hittills inom fackskolan och gymnasiet i princip inte tillåtas att sitta kvar eller att få övergå till s. k. mindre studiekurs. För att sådan elev skall få sitta kvar eller uppflyttas med mindre studiekurs bör — i överensstämmelse med nuvarande regler för gymnasiet — krävas att detta på grund av särskilda skäl är lämpligast för honom. Som sådant särskilt skäl kan räknas bl. a. sjukdom och långvarig frånvaro.

Elev i gymnasiet som har påtagliga studiesvårigheter kan f. n. uppflyttas med mindre studiekurs. Denna möjlighet föreslås bli införd på alla studievägar i gymnasieskolan där mindre studiekurs kan förekomma. I fråga om kvarsättning bör i huvudsak nuvarande regler för gymnasiet gälla för studieväg där mindre studiekurs kan förekomma. För övriga studievägar bör nuvarande regler för fackskolan vinna tillämpning.

Även i gymnasieskolan bör enligt promemorian finnas en möjlighet att skilja elev från vidare studier, om han under två hela läsår tillhört samma årskurs på en viss studieväg och därefter inte blir uppflyttad. Beslut om skiljande av elev från vidare studier bör dock inte få utgöra hinder för eleven att ånyo söka inträde i gymnasieskolan på studieväg av annat slag. Det bör ankomma på klasskonferensen att besluta om elevs skiljande från vidare studier och att avgöra vilka slag av studievägar som skall stå öppna för eleven. Vilka slag av linjer som skall stå öppna för

en sådan elev måste avgöras efter prövning i varje särskilt fall. Några generella regler härom bör alltså inte meddelas.

Enligt nuvarande bestämmelser kan elever i gymnasiet och fackskolan under vissa villkor få gå om årskurs trots att de inte kvarsatts. I fråga om sådan förnyad genomgång gäller enligt promemorian följande. Elev i gymnasiet som i slutbetyg från årskurs 3, avseende fullständiga studiekurser, erhållit lägre betygsmedelvärde än 2,3 har rätt att inom begränsad tid helt eller delvis gå om årskurs 3. Elev som genomgått årskurs 4 kan medges att helt eller delvis gå om kursen, om detta inte medför utvidgning av organisationen. Elev i fackskolan kan medges att gå om årskurs, om detta inte medför utvidgning av organisationen samt, i fråga om elev, som redan tillhört någon av fackskolans årskurser två hela läsår, om särskilda skäl föreligger.

För yrkesskolan finns inte några bestämmelser om förnyad genomgång av årskurs.

I promemorian föreslås att elev i gymnasieskolan som uppfyller villkoren för uppflyttning bereds möjlighet att gå om årskurs helt eller delvis, om det på grund av sjukdom eller andra särskilda skäl är lämpligast för eleven. En förutsättning bör dock vara att detta inte medför utvidgning av skolorganisationen. Med den föreslagna bestämmelsen avses hänsyn kunna tas till vissa speciella situationer t. ex. fall då sjukdom eller upprivande hemförhållanden gör att en elev inte kunnat göra sig själv rättvisa. Bestämmelsen förordas bli använd med återhållsamhet. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt att förhindra att den utnyttjas för en icke avsedd konkurrenskomplettering. Den som i avgångsbetyg från årskurs 3 i gymnasieskolan inte uppnått betygsmedelsvärdet 2,3 bör enligt förslaget — eftersom ett sådant betygsmedelvärde utgör villkor för tillträde till universitet och högskolor — alltjämt ha rätt att inom begränsad tid gå om årskurs 3 helt eller delvis.

3.1.10 Benämningarna gymnasieekonom, gymnasieingenjör, fackskolekonom och fackskolingenjör

Den som slutfört lärokurs på treårig ekonomisk linje eller på fyraårig teknisk linje i gymnasiet med fullständiga studiekurser är gymnasieekonom resp. gymnasieingenjör. Elev som slutfört lärokurs på motsvarande tvåårigа linjer i fackskolan är fackskolekonom resp. fackskolingenjör.

I promemorian anförs att det — i och med att gymnasiet och fackskolan upphör som självständiga skolformer och tillsammans med yrkesskolan ersätts av den nya gymnasieskolan — inte längre är möjligt att behålla nämnda benämningar.

3.1.11 Beslut om skolenhet

F. n. beslutar skolöverstyrelsen efter samråd med kommunerna om skolenhet i vilken skall ingå gymnasium, fackskola eller kommunal yrkesskola. Motsvarande bestämmelse bör enligt promemorian gälla för gymnasieskolan och där avse såväl kommunal som landstingskommunal gymnasieskola.

3.1.12 Skolväsendets omfattning — poängsystemet

Omfattningen av skolväsendet eller del därav i en kommun och yrkesskolan i en landstingskommun beräknas enligt ett särskilt poängsystem (1 kap. 4 § och 23 kap. 4 § skolstadgan). Delvis olika beräkningsgrunder gäller för de olika skolformer, varom nu är fråga. För gymnasiet och för fackskolan räknas 1,5 poäng för varje påbörjat 30-tal elever inom varje årskurs av skolenhet. För yrkesskolan räknas 1,5 poäng för varje kurs som omfattar normalläsår, 1 poäng för varje kurs som omfattar mindre än normalläsår men minst en termin samt 1 poäng för varje fullt 20-tal kursveckor av kurser som är kortare än en termin.

För skogsbruksskolorna gäller samma bestämmelser som för yrkesskolan. För jordbruks- och trädgårdsnäringens del gäller enligt 7 § stadgan för lantbrukets yrkesskolor att för varje påbörjat 17-tal elever ges, i kurs som omfattar helt läsår, 1,5 poäng, i kurs som omfattar mindre än helt läsår men minst 21 veckor, 1 poäng, i kurs som omfattar mindre än 21 veckor 1 poäng för varje fullt 20-tal kursveckor samt att för varje påbörjat 500-tal lektioner av deltidskurser ges 1 poäng.

I promemorian konstateras att poängsystemet utgör grundval för inrättande av tjänster som skoldirektör eller annan skolledare samt för skolledares undervisningsskyldighet m. m.

I stort sett anses i promemorian nuvarande metod för poängberäkning ha fungerat väl. Förslaget syftar till att så långt möjligt sammanjämka nu gällande regler. Därvid eftersträvas att så lite som möjligt förändra de nuvarande poängsummorna för de gymnasiala skolenheterna. För de linjer i gymnasieskolan som motsvarar linjer i gymnasiet och fackskolan föreslås därför att även i fortsättningen 1,5 poäng tillgodoräknas för varje påbörjat 30-tal elever inom varje årskurs av skolenhet.

För att få ett poängberäkningssystem i gymnasieskolan som ger i huvudsak samma poängsummor som nuvarande system och som dessutom är så enhetligt som möjligt föreslås i promemorian, att det även på de linjer inom gymnasieskolan som motsvarar utbildning inom yrkesskolan beräknas ett visst poängvärde per påbörjat antal elever för årskurs vid en skolenhet. Vid bestämmande av nämnda elevantal bör beaktas att enligt 20 kap. 16 § skolstadgan elevantalet som regel skall vara högst 30 vid kurs inom området för handel eller kurs av övervägande teoretisk karaktär inom området för industri och hantverk samt högst 16 elever i övriga fall. Mot denna bakgrund föreslås att elevantalet bestäms till påbörjat 30-tal elever för den tvåårigа distributions- och kontorslinjen och till påbörjat 16-tal elever för övriga tvåårigа linjer. För påbörjat 30-tal resp. 16-tal elever bör beräknas 1,5 poäng. För jordbrukslinjen kommer vad sålunda föreslagits att leda till en viss ökning i förhållande till nuvarande bestämmelser eftersom elevantalet för 1,5 poäng minskas från 17 till 16. En sådan obetydlig ökning av poängantalet får dock accepteras, eftersom det inte kan komma i fråga att införa en särregel för jordbrukslinjen.

I departementsförslaget anförs sammanfattningsvis att för linjerna alltså bör gälla att det skall räknas 1,5 poäng för varje påbörjat 30-tal av det sammanlagda antalet

elever inom varje årskurs av skolenhet på tvåårig distributions- och kontorslinje, tvåårig ekonomisk linje, tvåårig social linje, tvåårig teknisk linje samt de tre- och fyraåriga linjerna. För övriga linjer skall räknas 1,5 poäng för varje påbörjat 16-tal av det sammanlagda antalet elever på dessa linjer inom varje årskurs av skolenhet.

För att konstruera ett poängberäkningssystem för övrig utbildning inom gymnasieskolan, de s. k. specialkurserna, som ger i huvudsak samma poängsummor som för motsvarande utbildning inom yrkesskolan krävs enligt departementspromemorian endast att vad i gällande bestämmelser sägs om kurs ändras till att avse klass. Det föreslås dock att bestämmelserna ändras i ytterligare ett avseende. Enligt nuvarande bestämmelser ges en poäng för varje kurs som omfattar en termin. Detta betyder bl. a. att det ges en poäng för en kurs som omfattar en höstterminen om exempelvis 18 veckor. För en lika lång kurs under den längre vårterminen utgår däremot inte någon poäng. Inte heller utgår någon poäng för tre kurser om vardera sex veckor. För att uppnå jämnast möjliga resultat bör enligt förslaget poäng beräknas redan för varje påbörjat 20-tal kursveckor av specialkurser som omfattar mindre än en termin. Poängvärdet härför bör bestämmas till en poäng. Särskilda regler för specialkurser vid lantbrukets skolor anses inte vara erforderliga.

3.1.13 Antal elever på heltidsanställd skolsköterska

På heltidsanställd skolsköterska bör f. n. inte ankomma mera än 1 500 eller, i fråga om gymnasiet eller fackskolan, 1 000—1 200 elever.

I promemorian föreslås att det högsta antalet elever per skolsköterska i gymnasieskolan bestäms i enlighet med vad som nu gäller för gymnasiet och fackskolan.

3.1.14 Skolpliktens fullgörande i yrkesskola eller företag

Skolstyrelsen får enligt 2 kap. 17 § skolstadgan medge att en elev får ersätta skolgång i årskurs 9 i grundskolan med skolgång i yrkesskola, om eleven har en bestämd yrkesinriktning för vilken grundskolan inte kan anses ge tillräcklig grundutbildning, eller med utbildning hos hantverkare eller företagare, om eleven hos denne erhåller planmässig undervisning i yrkesarbete och yrkesteori och dessutom får allmänbildande undervisning i årskurs 9 i grundskolan eller annan skola med likvärdig undervisning.

I fråga om den närmare innebörden av 2 kap. 17 § skolstadgan hänvisas i promemorian till ett uttalande av dåvarande departementschefen i prop. 1962:54 om reformering av den obligatoriska skolan (s. 284). Enligt denne skall i princip ingen elev få börja egentlig yrkesutbildning, innan han gått igenom den obligatoriska skolan. Undantag från denna princip får gälla endast klart yrkesbestämda elever efter skolstyrelsens medgivande i varje enskilt fall. I promemorian sägs att detta uttalande — som lämnades utan erinran av riksdagen — innebär att skolgång i

årskurs 9 i grundskolan endast i undantagsfall får bytas mot skolgång i yrkesskola eller mot utbildning hos hantverkare eller företagare.

Införandet av det sammanhållna högstadiet i grundskolan (prop. 1968: 129, SU 179 och 201, 2LU 71, rskr 366 och 378) bedöms i promemorian innebära att undantag från skolgång i årskurs 9 inte längre bör få ske. Så som gymnasieskolan utformats är årskurs 9 i grundskolan eller motsvarande utbildning den bas på vilken eleverna i gymnasieskolans olika linjer skall bygga sina studier.

Mot bakgrund av vad sålunda anförts föreslås i departementspromemorian att utbyte av skolgång i årskurs 9 i grundskolan mot skolgång i gymnasieskolan inte skall få förekomma. Inte heller bör skolgång i årskurs 9 i grundskolan få utbytas mot utbildning hos hantverkare eller företagare.

3.2 Skolledarutredningens betänkande

3.2.1 Organisation

Utredningen erinrar om de svårigheter som vissa kommuner råkat i när de med utgångspunkt i gällande bestämmelser lagt samman gymnasium, fackskola och yrkesskola till en skolenhet. Skolenheten erhöll en bristfällig och otillräcklig skolledarorganisation. Kommunerna ansåg sig genom sammanläggningen ha gått miste om en skolledartjänst. Bl. a. denna omständighet utgör enligt utredningen hinder för att applicera nuvarande skolledarorganisationer på gymnasieskolan. Utredningen föreslår därför en ny organisationsmodell för skolledningen, vilken också innesluter en ny ansvars- och arbetsfördelning. Behovet av en samordning av planerings- och ledningsfunktioner, av resursfördelning och av en för hela kommunen översiktlig kursplanering talar för att den nuvarande skolledarfunktionen prövas om.

Enligt utredningen är den nuvarande organisationsstrukturen inte ändamålsenlig utan ett nära beroende måste skapas mellan skolenheterna. Utredningen föreslår därför att med planering och utveckling förenat arbete koncentreras till en plats, nämligen den centrala kommunala skolförvaltningen. Sådant arbete har utredningen indelat i fyra huvudgrupper: 1) läsårsplanering 2) långtidsplanering 3) elevvård 4) allmän administration. De arbetsuppgifter, som är förenade med huvudgrupperna, bör enligt utredningen kombineras på olika sätt i olika kommuner. I en mindre kommun måste ansvaret för samtliga fyra huvudgrupper komma att vila på endast en tjänsteman, gymnasieskolexpert, medan utredningen i mycket stora kommuner förutsätter en uppdelning av arbetet på flera kvalificerade tjänstemän, sammanlagt dock högst tre. När uppgifterna är fördelade på flera personer, föreslår utredningen att gymnasieskolexperten får förmansställning mot den eller de andra tjänstemännen. Dessa andra tjänstemän kallar utredningen planeringsspecialister. Uppdelningen av arbetet på flera tjänstemän blir beroende av olika lokala förhållanden och måste således lösas från fall till fall.

I de stora gymnasieskolkommuner, där biträdande skoldirektörer finns, förutsätter utredningen att man från fall till fall prövar vilken roll de biträdande skol-

direktörerna lämpligen bör spela inom den nya ledningen av gymnasieskolan. Utredningen understryker även vikten av att man inom kommunerna prövar möjligheten att t. ex. med redan befintlig kvalificerad skolsekreterarbefattning förena vissa av de arbetsuppgifter, som utredningen hänfört till den administrativa kategorin.

Utredningen föreslår att det som referensorgan till den centrala planerings- och utvecklingsenheten vid skolkansliet inrättas s. k. ämneskommittéer.

När gymnasieskolan når en viss omfattning i en kommun, måste den av naturliga skäl kunna delas in i hanterbara mindre organisatoriska enheter. Dessa enheter kallar utredningen basenheter. Basenhetens chef, som givits arbetsnamnet platschef, föreslås bli direkt underställd skolchefen och skall enligt utredningens uppfattning fungera som en arbetsledare på det pedagogiska området (ungdomsutbildning och vuxenutbildning), medan övergripande pedagogisk planering, administration och ekonomi koncentreras till plats utanför basenheten.

Vid basenheten skall även finnas ett antal biträdande skolledare som utredningen kallar gruppchefer. Arbetsområdet för en gruppchef föreslås omfatta en homogen del av den till basenheten knutna pedagogiska verksamheten. Det skall finnas två slag av arbetsområden för gruppchefer. Ett sådant arbetsområde skall utgöras av en grupp likartade ämnen. Ett annat arbetsområde består av en enda eller en grupp likartade utbildningsvägar med direkt yrkesinriktning.

Utredningen har kommit till den uppfattningen att huvudlärarorganisationen bör bibehållas men med den förändringen att huvudlärare inte skall ha uppgifter och ställning som biträdande skolledare. Redan nu är huvudlärarfunktionen i övervägande grad en ren ämnesexpertfunktion med obetydliga inslag av skolledning. I fråga om institutionsföreståndarskap föreslås inga förändringar i förhållande till nuläget.

Utredningen har ingående studerat frågan om vilka uppgifter som kan åläggas biträdespersonalen vid basenheten och har därvid skilt på arbetsuppgifter som tillhör kanslistnivån och arbetsuppgifter som tillhör kontoristnivån. Kanslisten föreslås efter platschefens anvisningar leda arbetet vid expeditionen.

Ansvaret för den till basenheten knutna elevvården skall enligt utredningens mening åvila platschefen. Som verkställighetsorgan när det gäller elevvård i mer begränsad mening — elevvård i vid mening är en uppgift för all personal i skolan — skall till platschefens förfogande stå framför allt tre befattningshavare: kurator, klassföreståndare och skolsköterska. Med hänsyn till att frågan om en intensifierad studie- och yrkesorientering i den gymnasiala skolan f. n. utreds har skolledarutredningen inte ansett sig kunna framlägga något preciserat förslag i fråga om en särskild tjänsteman med uppgifter inom studie- och yrkesorienteringen.

3.2.2 Dimensionering

Utredningen har insamlat enkätmaterial som legat till grund för förslaget till dimensioneringsmetod. Utredningen anser det angeläget att understryka att enkät-

materialet inte kunnat lämna fasta utgångspunkter för dimensioneringsarbetet utan endast kunnat fungera som ett viktigt hjälpmedel vid detta arbete. Den komplicerade uppgiften att utarbeta förslag till dimensionering av gymnasieskolans ledning har genomförts under ett växelspel mellan dimensioneringsförsök som genomförts på erfarenhetsmässig grund i konkreta enskilda fall och dimensioneringsförsök som baserats på en vidareutveckling av enkätmaterialet.

Utredningen framlägger följande förslag till dimensionering av skolledarorganisationen för gymnasieskolan samt för sådan kommunal gymnasial vuxenutbildning som blir förlagd till basenhet av gymnasieskolan.

1) Den totala skolledarinsatsen för gymnasieskolan i en kommun, uttryckt i timmar per år, skall med utgångspunkt i poängberäkningen enligt 1 kap. 4 § skolstadgan beräknas på följande sätt, varvid slutsumman fr. o. m. 50 avrundas uppåt till jämna hundratal:

Poänginterval	Antal skolledartimmar för varje poäng inom resp. intervall
— 50 p	100 timmar/poäng
51—100 p	75 timmar/poäng
101—300 p	65 timmar/poäng
301—	40 timmar/poäng

Den framräknade skolledarinsatsen skall fördelas på dels nya skolledartjänster vid skolkansliet (=gymnasieskolexpert jämte i vissa fall en eller högst två planeringsspecialister), dels platschefstjänster, varvid för var och en av tjänsterna som gymnasieskolexpert, planeringsspecialist och platschef beräknas 2 000 timmar per år, dels gruppchefstjänster, dels s. k. resurstid att disponera på sätt som kommunen finner lämpligt.

2) Antalet nya skolledartjänster vid skolkansliet skall beräknas efter följande riktlinjer:

a) En tjänst som gymnasieskolexpert i varje kommun med mer fullständig gymnasieskola.

b) En tjänst som planeringsspecialist fr. o. m. 140 poäng, om skolöverstyrelsen medger det.

c) Två tjänster som planeringsspecialist fr. o. m. 270 poäng, om skolöverstyrelsen medger det.

3) En tjänst som platschef vid varje basenhet.

4) De resurser, som skall utnyttjas för gruppchefsorganisationen, skall framräknas på följande sätt. Från totalsumman för kommunens skolledarresurser dras summan av de resurser som fördelats på de nya skolledartjänsterna vid skolkansliet och tjänst(erna) som platschef. Vad som är kvar förvandlas med hjälp av ett visst relationstal till undervisningstimmar per vecka. Det så framräknade antalet veckotimmar används sedan för att skapa gruppchefstjänster, varvid nedsättningen av

den med lärartjänsten förenade undervisningsskyldigheten inte får understiga fyra veckotimmar eller överstiga halv tjänst.

5) Om det inte bedöms nödvändigt att utnyttja samtliga tillgängliga veckotimmar för gruppchefsorganisationen, får de återstående veckotimmarna betraktas som resurstid, vilken kommunen kan disponera på det sätt som den finner lämpligt.

6) Utredningen föreslår slutligen att skolöverstyrelsen bemyndigas att övergångsvis, såvitt gäller platschefs- och gruppchefsorganisationerna, på grund av särskilda lokala förhållanden få fastställa en högre total skolledarresurs för en kommun än kommunen enligt ovan föreslagna regler skulle vara berättigad till. Denna tillfälliga resursförstärkning föreslås maximerad till 3 000 årsarbetstimmar.

3.2.3 Inrättande och tillsättning av tjänst m. m.

Beslut om inrättande av platschefstjänst skall fattas av skolöverstyrelsen, som också skall ha att besluta om inrättande av tjänst som gymnasieskolexpert och planeringsspecialist efter förslag av kommunen och yttrande av länsskolnämnden.

Om gruppchefsorganisationen skall kommunen enligt utredningens mening ha att besluta själv, vilket också skall gälla om inrättande av tjänst som gruppchef.

Utredningen föreslår att tjänster som skolledare (inklusive skoldirektör, biträdande skoldirektör, förste rektor samt rektor och studierektor vid det obligatoriska skolväsendet) får tillsättas av skolstyrelsen. Utredningen framlägger även förslag i fråga om bestämmelser för behörighet till tjänst som gymnasieskolexpert, planeringsspecialist, platschef och gruppchef. Den konstruktion som utredningen genom förslaget om gymnasieskolexpert gett ledningen av gymnasieskolan, tillförsäkrar enligt utredningen skolchef och biträdande skolchef tillgång på pedagogisk sakkunskap i stabsfunktion. Bl. a. med hänsyn härtill föreslås att nuvarande behörighetsbestämmelser för skoldirektör och biträdande skoldirektör ändras på sådant sätt att behörig blir den som är behörig till tjänst som skolledare vid gymnasieskolan eller det obligatoriska skolväsendet eller eljest med hänsyn till insikter, erfarenhet och övriga egenskaper är skicklig och lämplig för tjänsten.

3.3 OJST:s skrivelse

Av skrivelsen den 11 februari 1970 framgår att företrädare för arbetsgivare och arbetstagare (domänverket, Föreningen skogsbrukets arbetsgivare, Skogs- och lantarbetsgivareföreningen och Sveriges skogsägareföreningars riksförbund samt Svenska skogsarbetareförbundet)[1] till OJST framfört sin uppfattning om skogsyrkesutbildningens framtida omfattning. Sammanfattningsvis framhölls därvid

att skogsbrukets grundläggande yrkesutbildning måste ges ett yrkestekniskt innehåll som fortlöpande anpassas till den förändring mot helmekanisering som kommer att äga rum under 1970-talet,

[1] Domänverket och angivna organisationer har sedermera bildat Skogsbrukets yrkesnämnd.

att skogsbrukets grundläggande yrkesutbildning måste ges en sådan längd att allmänna ämnen och möjligheter till fritt tillval får samma utrymme som inom övriga yrkesinriktade linjer i den gymnasiala skolan,

att möjligheterna till ett utbyggande av ett transporttekniskt utbildningsblock för branscher med likartade grundkrav på yrkesutbildningen måste så långt som möjligt tillvaratas,

att inom utbildningens ram stor vikt måste läggas på arbetarskyddsfrågor,

att väsentligt utrymme även måste avsättas till den på grund av skogsarbetaryrkets snabba förändringar nödvändiga fort- och vidareutbildningen,

att all yrkesutbildning inom skogsbruket måste ges ett innehåll och en dimension som tar hänsyn till skogsarbetets självständiga natur inrymmande också sådana bedömningar av arbetaren som inom andra näringar i allmänhet åvilar arbetsledaren samt

att skogsbrukets yrkesutbildning måste ges sådan inriktning och utformning att den blir jämbördig med övrig yrkesutbildning och att inte rekryteringen till utbildningen och yrket försvåras.

Den sålunda redovisade uppfattningen delas enligt OJST även av myndigheter och andra organ inom skogsbruket. Sålunda har bl. a. skogsstyrelsen framhållit, att längden på grundutbildningen vid skogsbruksskolorna inte är tillräcklig för att en i förhållande till yrkeskraven tillfredsställande nivå skall kunna uppnås.

I gymnasieskolans yrkesinriktade linjer avses, fortsätter OJST, utrymmet för allmänna ämnen komma att väsentligt överstiga vad som nu ingår i årskurs 1 vid skogsbruksskolorna. Undervisningstiden för yrkesinriktade ämnen i en ettårig skogsbrukslinje i gymnasieskolan skulle således bli ca 20 % mindre än i nuvarande årskurs 1. Även i läroplansförslagen från SYK och YB upptogs mindre tid för allmänna ämnen än vad som beslutats gälla för gymnasieskolan.

Den specialiserade vidareutbildningen till företagare, maskinförare eller förman skulle enligt förslaget från SYK och YB omfatta ungefär en termin. OJST anser att mer än hälften av lärostoffet i dessa vidareutbildningskurser borde ingå i grundutbildningen. Det gäller sådana avsnitt som måste anses vara av stor betydelse för alla yrkesverksamma inom skogsbruket.

OJST förklarar att kommittén vid sina överväganden rörande läroplan för skogsbruket utgått från de gemensamma grundläggande principer för utbildningens längd, bredd, successiva differentiering och ämnesinnehåll som anges i prop. 1968:140. Under beaktande av dessa principer har kommittén sökt tillgodose de krav som arbetslivet ställer på yrkeskunnande hos grundutbildad arbetskraft.

OJST säger sig ha konstaterat, att det inte är möjligt att i en ettårig lärokurs dels meddela en yrkesutbildning av tillfredsställande omfattning, dels ge samma utrymme för allmänna ämnen som på övriga linjer i gymnasieskolan, dels bereda eleverna möjligheter till fritt tillval.

Skogsarbetet har enligt OJST under 1960-talet ändrat karaktär i samband med den tilltagande mekaniseringen. Nya och skärpta krav har därigenom kommit att ställas på arbetskraftens yrkeskunnande. På grund härav har skogsföretagen under senare år mera allmänt uppställt genomgången grundutbildning som villkor för anställning. Vidare har det blivit svårt för ungdomar under 18 år att få arbeta i skogs-

bruket. Minderåriga får nämligen inte utan arbetarskyddsstyrelsens medgivande användas för vissa skogsarbeten.

Mot bakgrund av de övergripande riktlinjerna för gymnasieskolan, här redovisade yrkeskrav inom skogsbruket samt de skogliga myndigheternas och organisationernas samstämmiga uppfattning beträffande huvuddragen i skogsutbildningens inriktning och omfattning finner OJST det nödvändigt att föreslå en tvåårig skogsbrukslinje i gymnasieskolan. På denna bör sedan kortare vidareutbildningskurser om normalt fem à tio veckors längd kunna anordnas. Detta förslag innebär i viss utsträckning en omfördelning mellan den år 1968 beslutade ettåriga grundutbildningen och längre vidareutbildningskurser. Vidare föreslår OJST införande av en ettårig utbildning med ett mål som svarar mot den tvåårigа linjen (koncentrerad yrkesteknisk linje).

3.4 Riksdagsskrivelsen 1969:376

Av 16 § andra stycket skollagen följer att Kungl. Maj:t kan förordna om rätt för annan än skolchefen att delta i sammanträde med skolstyrelsen eller avdelning av denna. Bestämmelsen har tillkommit för att öppna möjlighet att förordna om rätt för fackrepresentanter för andra skolledare än skolchefen samt för lärare och skolläkare att delta vid skolstyrelsens sammanträden. 1969 års riksdag (2LU 1969:88, rskr 376) har i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt om avskaffande av fackrepresentationen i skolstyrelsen. Genom kungörelse den 2 oktober 1970 har Kungl. Maj:t härefter upphävt bestämmelserna om sådan fackrepresentation.

4. Remissyttrandena

4.1 Departementspromemorian

4.1.1 Avgränsningen

Departementspromemorians förslag om vilken utbildning som bör ingå i gymnasieskolan har uttryckligen behandlats av endast ett fåtal remissinstanser. De invändningar som därvid gjorts avser framförallt förslaget att sjuksköterskeutbildningen skall stå utanför gymnasieskolan. Sådana invändningar anförs av *länsskolnämnderna i Östergötlands, Örebro* och *Västerbottens län* samt *Östergötlands, Malmöhus* och *Västerbottens läns landsting*. Sistnämnda landsting anför att det måste vara olämpligt att sjuksköterskeutbildningen får inta en särställning i förhållande till övriga vårdyrkesutbildningar såsom undersköterskeutbildning, laboratorieassistentutbildning, röntgenassistentutbildning m. fl. av vilka i varje fall assistentutbildningarna till längd och omfattning i stort motsvarar sjuksköterskeutbildningen. Det är vidare behäftat med vissa svårigheter att inom en vårdyrkesskola hantera utbildningar, för vilka med denna konstruktion olika avtal gäller för lärare vid de olika utbildningarna. Om t. ex. assistentutbildningarna och sjukskö-

terskeutbildningen kommer att bli jämställda utbildningar inom gymnasieskolan, torde detta vara en förutsättning för att samma avtal kommer att gälla för t. ex. timlärare vid dessa utbildningar. De olika avtal som gäller förorsakar ofta svårigheter att rekrytera lärare till nuvarande yrkesskolekurser. Dessutom borde förutsättningarna för samläsning mellan sjuksköterskeelever och assistentelever öka, om båda utbildningarna ingår i gymnasieskolan.

Stockholms läns landsting, som anför liknande synpunkter på vikten av samordning av vårdyrkesutbildningen, anser att beslut i fråga om sjuksköterskeutbildningen bör anstå i avvaktan på resultatet av främst kompetensutredningens och 1968 års utbildningsutrednings arbete. Även *länsstyrelsen i Jämtlands län, Gävleborgs läns landsting* och *Svenska lanstingsförbundet* betonar behovet av samordning mellan gymnasieskolans vårdyrkesutbildning och sjuksköterskeutbildningen.

Länsstyrelsen i Malmöhus län anser att all utbildning mellan grundskola och högskola bör ingå i gymnasieskolan. *TCO* föreslår att utbildning till arbetsterapeut, ekonomiföreståndare, fritidspedagog, hörselvårdsassistent, ålderdomshemsföreståndare och utbildning av medicinsk-tekniska assistenter inte skall ingå i gymnasieskolan utan organiseras som självständiga eftergymnasiala enheter på samma sätt som förutsätts ske med sjuksköterskeutbildningen.

OJST uppger att fram till augusti 1970 endast ett landsting fattat beslut om skogsbruksskoleutbildning från och med budgetåret 1971/72. OJST anser att skogsvårdsstyrelserna i allmänhet inte torde ha ekonomiska resurser att bedriva skogsyrkesutbildning med enbart stöd av statsbidrag enligt nuvarande grunder. Enligt OJST:s mening kan därför i flera län den situationen uppstå att skogsbruksutbildningen måste starkt begränsas eller helt läggas ned från och med budgetåret 1971/72. OJST anser att dessa både för de utbildningssökande och för skogsbruket utomordentligt allvarliga risker snarast måste undanröjas. Eftersom landstingen angett oklarheten i fråga om statsbidragsbestämmelser utgöra hinder mot förhandlingar av bindande karaktär med skogsvårdsstyrelserna, synes denna fråga böra lösas innan övriga problem kan behandlas.

Eftersom omfördelningen av huvudmannaskapet inte är tvingande, räknar OJST med att andra huvudmän än landsting åtminstone under ett eller några år måste svara för utbildningen inom jordbruk, skogsbruk och trädgårdsnäring. OJST anser därför behov föreligga av sådana i särskild ordning utfärdade bestämmelser, att skolor med annan huvudman än landsting inte ställs vid sidan av gymnasieskolan. Också *skogsstyrelsen* understryker behovet av övergångsanordningar för skogsyrkesutbildningen.

I statsmakternas beslut angående huvudmannaskapet för gymnasieskolan bestämdes att kurser av mindre omfattning, som har karaktär av allmän rådgivning, skall vara kvar hos skogsvårdsstyrelserna. *Svenska landstingsförbundet* efterlyser en klar gränsdragning mellan sådana kurser och den skolmässiga utbildningen.

4.1.2 Huvudmannaskapet för gymnasieskolan m. m.

Departementspromemorians förslag om fördelning av huvudmanna-

skapet för vårdyrkesutbildningen i gymnasieskolan mellan landstingskommunerna, å ena sidan, och primärkommunerna, å den andra, tillstyrks av *länsskolnämnderna i Gävleborgs* och *Västernorrlands län, länsstyrelsen i Gävleborgs län, Svenska kommunförbundet, Stockholms läns landsting, TCO, SACO* och *SECO*. Landstinget vill därvid betona länsskolnämndens roll i planeringen av gymnasieskolan. *Svenska kommunförbundet* anser att det är väsentligt att överläggningar och samråd kommer till stånd mellan gymnasiekommunerna och landstinget för att uppnå en från bl. a. resurssynpunkt lämplig uppgiftsfördelning för detta utbildningsområde. Det synes naturligt att även länsskolnämnden medverkar härvidlag. I vissa fall kan lösningen bestå i att landstingets centrala vårdyrkesskola decentraliserar sin verksamhet till flera orter, i andra fall kan det vara lämpligt att inrätta vårdlinje vid kommuns gymnasieskola. Åtskilliga praktiska problem måste enligt förbundet givetvis beaktas vid överläggningarna och planeringen, t. ex. underlag för lärartjänster och tillgång på lärare, lokal- och läromedelsutnyttjande samt praktikmöjligheter. Inom vårdområdet torde dessutom vuxenutbildningen under lång tid komma att spela en väsentlig roll för personalrekryteringen. Vuxenutbildningen måste sannolikt vara decentraliserad, om den skall ha erforderlig effekt. Samplanering av ungdoms- och vuxenutbildning blir sålunda också en viktig samrådspunkt.

Svenska landstingsförbundet, länsskolnämnden i Västmanlands län samt *Malmöhus läns landsting* anser det delade huvudmannaskapet för vårdlinjen olämpligt. *Länsskolnämnderna i Hallands* och *Malmöhus län* samt *länsstyrelsen i Jämtlands län* uttrycker också tveksamhet inför förslaget. Landstingsförbundet anser att huvudmannaskapet för gymnasieskolan bör betraktas som en praktisk lämplighetsfråga, där stor vikt läggs vid samordning och effektivt utnyttjande av lokaler, lärarkrafter, undervisningsmateriel och resurser för praktisk utbildning. Om den föreslagna uppdelningen av huvudmannaskapet för utbildningen av vårdpersonal anför förbundet att den synes i praktiken svår att genomföra då läroplanen för utbildning i åldringsvård är densamma som för utbildning av personal i hälso- och sjukvård. Delning av huvudmannaskapet kan enligt förbundets uppfattning vidare leda till kompetenskonflikter och försvåra möjligheterna att inom vårdlinjen genomföra den för hela gymnasieskolan grundläggande principen om en sammanhållen blockutbildning vars inledande skede skall vara gemensamt för alla som valt vårdlinjen. Huvudregeln bör därför vara att landstingen och de landstingsfria kommunerna skall handha utbildningen inom vårdlinjen av gymnasieskolan. Undantag från denna huvudregel bör endast förekomma om särskilda skäl föreligger och under förutsättning att överenskommelse därom träffas mellan vederbörande landsting och kommun. Ansvarsfördelningen mellan här berörda huvudmän bör enligt förbundet klart och entydigt preciseras i skolstadgan.

Uttalandet i promemorian att landstingskommun kan vara huvudman för speciella utbildningar, som förutsätter ett stort upptagningsområde eller omfattande investeringar, har uttryckligen berörts av endast ett mindre antal remissinstanser. Uttalandet tillstyrks av *länsskolnämnderna i Jönköping, Kronobergs* och

Örebro län samt av *TCO*. *Skolöverstyrelsen* och *OJST* anser att det i särskilda fall under motsvarande förutsättningar kan finnas skäl för att även viss linje skall kunna ingå i landstingskommuns gymnasieskola. *Lantbruksstyrelsen* anför att konsumtionslinje i några fall förekommer i de förslag till kurser vid lanthushållsskola som inkommit för 1971/72. Dessa förslag har föregåtts av överläggningar mellan landsting och berörd kommun, som funnit det mest ändamålsenligt att ordna konsumtionslinje vid en redan befintlig landstingskommunal skola med goda resurser, dock utan att skolans hela kapacitet tas i anspråk härför. Med tanke på de samhällsekonomiska vinster som ligger i detta bör sådana lösningar främjas. Lantbruksstyrelsen anser därför att undantagsbestämmelsen bör vidgas så att landstingskommuns gymnasieskola får omfatta även linje.

Stockholms skoldirektion anser att högre specialkurser i princip bör ha samma huvudman som den utbildning som utgör grund för specialkursen. Skoldirektionen föreslår vidare att kommun efter överenskommelse med landstingskommun undantagsvis skall kunna anordna utbildning i sin gymnasieskola på jordbrukets, skogsbrukets och trädgårdsnäringens område.

Att enhetliga regler bör gälla för kommun och landstingskommun i egenskap av huvudman för gymnasieskolan har inte ifrågasatts. Emellertid anser flera remissinstanser att departementspromemorians förslag inte går tillräckligt långt. *Länsskolnämnden i Jönköpings län, Svenska landstingsförbundet, Östergötlands, Gävleborgs* och *Västerbottens läns landsting* samt *TCO* framhåller att det enskilda landstinget ofta kommer att ha en poängmässigt större skolverksamhet än många kommuner. I likhet med ytterligare några remissinstanser anser dessa instanser inte de argument bärkraftiga, vilka i promemorian anförs för att regleringen i fråga om skolstyrelse och skolchef i kommun endast i begränsad utsträckning behöver ha motsvarighet i fråga om landstingskommun. Enligt landstingsförbundet kan det dock finnas skäl för att inte ha full motsvarighet till bestämmelserna om primärkommun. I fråga om styrelsen uppger förbundet, att i ett flertal landsting har inrättats utbildningsnämnder/undervisningsnämnder med uppgift att vara ett samordnande organ för landstingskommunens utbildningsverksamhet. Hos flera landsting har beslutats att undervisningsnämnd skall utgöra styrelse för landstingets samtliga undervisningsverksamheter om stadgemässiga hinder inte föreligger. För att komma förbi de formella bestämmelser som utgjort hinder för en sådan konstruktion har frågan stundom lösts genom att ledamöter i undervisningsnämnden också utgjort styrelse för skolformer med särbestämmelser för styrelsefunktionen. Förbundet anser således att gymnasieskolan skall inordnas under en styrelse och att denna skall kunna vara styrelse även för landstingskommuns samlade övriga utbildningsverksamheter inklusive vårdyrkesutbildningen.

Den uppfattning som landstingsförbundet sålunda gett uttryck för beträffande styrelsen för landstingskommuns gymnasieskola delas av *länsskolnämnderna i Örebro, Jönköpings* och *Västernorrlands län* samt av *Stockholms, Östergötlands* och *Malmöhus läns landsting*.

Länsskolnämnden i Västmanlands län avstyrker att landstingskommun ges möjlighet att ha styrelse för del av gymnasieskolan. *Länsskolnämnderna i Jönköpings* och *Västernorrlands län* anser att huvudregeln måste vara en skolstyrelse hos varje huvudman. I övrigt har vad promemorian innehåller i fråga om möjlighet för landstingskommun att ha särskild styrelse för del av sin gymnasieskola tillstyrkts eller lämnats utan erinran. *Skogsstyrelsen* anser därvid skäl tala för att utbildning för lantbruk och skogsbruk har gemensam styrelse. *Länsskolnämnden* och *länsstyrelsen i Jämtlands län* förordar att en annan landstingskommunal nämnd skall kunna vara styrelse för landstingskommunens gymnasieskola. Enligt *lantbruksstyrelsen* finns f. n. möjlighet att i fråga om lantbrukets yrkesskolor delegera vissa ärenden till förvaltningsnämnd för särskild skolenhet. Styrelsen skulle gärna se att detta system kunde bibehållas genom att till avdelning av gymnasieskolans styrelse kunde delegeras ärenden som rör viss skolenhet och att till ledamot av sådan avdelning kunde utses även person som inte är ledamot eller suppleant i styrelsen.

I fråga om skolchef i landstingskommun anför *Svenska landstingsförbundet.*

Även om förbundet anser att en statlig reglering av skolchefsbefattningarna i landstingskommunerna inte bör ifrågakomma, vill förbundet dock framhålla att behovet av en befattningshavare med samordnande arbetsuppgifter inom skolsektorn är minst lika stort inom landstingskommunen som inom primärkommunen. Med hänsyn till omfattningen av utbildningsverksamheten och stor geografisk spridning samt den expansion som är att vänta inom vårdsektorn finner styrelsen att motiven för inrättande av sådana samordnande tjänster inom landstingen till och med kan sägas vara minst lika stora som eller större än inom annan kommun. De flesta landstingskommuner har, trots att statsbidrag inte utgår, inrättat sådana tjänster för samordning av det nuvarande skolväsendet. I vissa landsting har dessa tjänster fått beteckningen skolchef. För sådana tjänster som fortsättningsvis i ökad omfattning torde komma att krävas borde rimligtvis landstingen erhålla statsbidrag, förslagsvis inordnat i det allmänna driftsbidraget. Tjänsterna bör tillsättas av landstingen och regleras av inom landstinget utfärdade bestämmelser.

Behovet av skolchef i landstingskommun hävdas också av *länsskolnämnderna i Jönköpings, Örebro* och *Västerbottens län, länsstyrelsen i Norrbottens län, Uppsala, Östergötlands* och *Västerbottens läns landsting* samt *TCO.*

Promemorians förslag till lösning av frågan om den interkommunala ersättningen tillstyrks av de remissinstanser som behandlat frågan med undantag av *länsskolnämnden i Hallands län* och *skolstyrelsen i Borås.* Enligt länsskolnämnden leder förslaget om interkommunal ersättning till landstingsfri kommun till att indelningen i elevområden kommer att styras av ekonomiska förhållanden. Detta är enligt nämndens mening inte godtagbart.

4.1.3 Ändringar i skollagen i fråga om särskild styrelse, yrkesråd och avgifter m. m.

Departementspromemorians förslag i fråga om särskild styrelse för del av gymnasieskolan tillstyrks eller lämnas utan erinran av alla remissinstanser som berört förslaget utom *länsskolnämnderna i Göteborgs och Bohus, Västmanlands*

och *Västernorrlands län* samt *skolstyrelsen i Sundsvall*. Skolstyrelsen anser att en skolstyrelse, som bör ha överblick över och ansvaret för samordningen för skolväsendet i hela kommunen, lika väl som en särskild styrelse kan ta hänsyn till speciella förhållanden.

Förslaget i promemorian om yrkesrådens uppgifter har av remissinstanserna bedömts övervägande positivt. Sålunda uttalar exempelvis *arbetsmarknadsstyrelsen* att styrelsen finner det angeläget att skolan tillgodogör sig de erfarenheter från arbetslivet som förekomsten av de föreslagna yrkesråden kan innebära. Styrelsen bedömer kontakter med arbetstagare och arbetsgivare som en väsentlig faktor i skolans arbete. *SAF* vill betona vikten av att någon form av kontaktorgan mellan skola och näringsliv även behandlar innehållet i allmänna ämnen.

Skolöverstyrelsen föreslår att den utbildning som skall utgöra underlag för yrkesråd beskrivs som ekonomiska, tekniska eller eljest huvudsakligen yrkesbetonade ämnen. *TCO* förordar att yrkesrådens verksamhet skall spänna över hela utbildningen på resp. studieväg. *Skolstyrelsen i Lund* anser att det egentliga syftet med bestämmelserna om yrkesråd — behovet av en fortlöpande kontakt med företrädare för bl. a. näringslivet — skall komma till tydligt uttryck i lagtexten.

Några remissinstanser bedömer yrkesråden som mindre värdefulla. Enligt *länsskolnämndens i Västernorrlands län* mening har yrkesråden i hittillsvarande utformning endast i ringa omfattning haft en meningsfull funktion i det utomordentligt betydelsefulla samspelet mellan skola och näringsliv. Kontakten skolstyrelse—näringsliv synes i allmänhet ha skötts vid sidan om yrkesråden. Länsskolnämnden vill därför föreslå att i stället för tvingande föreskrift om yrkesråd införs föreskrift om att skolstyrelse skall fortlöpande rådgöra med branschorganisationerna på både arbetstagar- och arbetsgivarsidan. Eftersom branschorganisationerna som regel omfattar större områden än G-regionerna torde organisationernas engagemang och inflytande förbättras därigenom. Ett sätt att uppnå det kan enligt nämnden också vara att yrkesråden görs gemensamma för flera G-regioner.

Skolstyrelserna i Ronneby och *Sundsvall* ger uttryck för liknande uppfattning. *Svenska landstingsförbundet* anser att de fackbetonade önskemålen bäst kan tillgoodses om yrkesråden får för ett helt län representativ sammansättning. Enligt förbundets mening bör det därför finnas möjlighet för två eller flera kommuner att inrätta gemensamt yrkesråd för viss utbildning. Förbundet föreslår vidare att yrkesrådens kompetensområde blir hela utbildningen på den eller de studievägar som ingår i arbetsområdet. Därför bör till samma yrkesråd hänföras utbildningen för ett yrke eller flera närbesläktade yrken. Också *länsskolnämnden* och *länsstyrelsen i Jämtlands län* föreslår att yrkesråd skall kunna vara gemensamt för flera gymnasieskolregioner. *Länsskolnämnden i Värmlands län* anser att bestämmelserna bör ges ett sådant innehåll att ett rådgivande organ — som inte bör kallas yrkesråd — bör finnas för varje linje eller gemensamt för flera linjer under skolstyrelsens förvaltning. *Länsskolnämnden i Kronobergs län* hyser den uppfattningen att det finns risk för att yrkesråden blir ohanterligt stora. Nämnden föreslår att yrkesrådens

uppgift skall avse frågor rörande undervisning i yrke eller yrkesgrupp. *Länsskolnämnden i Västerbottens län* efterlyser en klar avgränsning av yrkesrådens uppgifter.

Förslaget i promemorian att avgifter för undervisningen i gymnasieskolan inte skall kunna tas ut har mött erinran endast från *Malmöhus läns landsting* som anför att landstinget i princip delar uppfattningen att rätten till undervisning i gymnasieskolan inte bör inskränkas genom avgifter, dvs. den grundläggande utbildningen för ungdomar i de reguljära utbildningsåldrarna bör alltid vara tillgänglig utan kostnad för eleven. Det torde dock kunna förutsättas att exempelvis företag och branschorganisationer framställer önskemål om att vissa fortbildningskurser anordnas i form av specialkurser inom gymnasieskolan. För sådan utbildning, som i vissa fall kan förväntas bli mycket kostnadskrävande och avse fortbildning av kvalificerad personal i betydligt högre åldersgrupper än vad som gäller för den grundläggande utbildningen, synes det landstinget skäligt att skolhuvudmannen tillförsäkras rätt att ta ut ersättning för undervisningen.

4.1.4 Ändring i studiehjälpsreglementet

De föreslagna ändringarna har vid remissbehandlingen inte mött någon erinran.

4.1.5 Utökad studiekurs

Den utvidgade tillämpningen av utökad studiekurs har vid remissbehandlingen tillstyrkts eller lämnas utan erinran. *Länsskolnämnden i Malmöhus län* ifrågasätter dock om nuvarande bestämmelser, som anpassats till gymnasiet och fackskolan, utan vidare kan överföras till gymnasieskolan.

4.1.6 Mindre studiekurs — förlängd undervisning

Departementspromemorians förslag att utöka tillämpligheten av mindre studiekurs har bemötts positivt vid remissbehandlingen. Däremot ifrågasätter fyra *länsskolnämnder, riksrevisionsverket, Stockholms läns landsting, TCO* och *Stockholms skoldirektion* lämpligheten av att förlängd undervisning inte skulle förekomma på alla de studievägar där mindre studiekurs är möjlig. *Länsskolnämnden i Jönköpings län* pekar på risken att möjligheten till förlängd undervisning utnyttjas till konkurrenskomplettering.

Östergötlands läns landsting förutsätter att befrielse från ämne avser allmänna ämnen och inte fackämne samt att sådan befrielse inte kommer att medföra risker i samband med den framtida yrkesutövningen. Åtminstone inom vårdområdet — där patienternas säkerhet måste garanteras — får inga eftergifter göras i detta hänseende. Ett klarläggande av huruvida genomgången mindre studiekurs kommer

att inverka på kompetensen är därför enligt landstinget angeläget. Liknande synpunkter i fråga om vårdområdet anförs av *TCO*.

RHS anser att en övre och en nedre gräns för det timantal som skall betraktas som heltidsstudier skall kunna ersätta nuvarande uppläggning i mindre, fullständig och utökad studiekurs. Eleven skulle då själv inom fastställda ramar och med en normaltimplan som riktmärke kunna få bestämma kursomfånget.

Skolstyrelsen i Sundsvall efterlyser större klarhet i fråga om de verkningar ett inte fullständigt avgångsbetyg kan ha vid ansökan till högre läroanstalter.

4.1.7 Läroboksgranskning

Länsskolnämnden i Uppsala län anser att frågan om central granskning av pedagogiska hjälpmedel skyndsamt måste lösas. *SAF* framhåller de insatser sådana kontaktorgan som yrkesråden kan utföra i fråga om granskning av läromedel. *SECO* föreslår att alla läroböcker i gymnasieskolan skall granskas av läroboksnämnden.

4.1.8 Betyg

Förslaget i departementspromemorian att använda den femgradiga numeriska betygsskalan i gymnasieskolan i samtliga ämnen, där betygsättning sker, har tillstyrkts av *länsskolnämnderna i Jönköpings, Göteborgs och Bohus, Västernorrlands* och *Norrbottens län* samt *skolstyrelsen i Ronneby* och *skolstyrelsen i Sundsvall*. *SECO* finner förslaget rimligt, så länge det nuvarande betygssystemet finns kvar. *SACO* tillstyrker att grupprelativa betyg skall användas för samtliga ämnen utom yrkestekniska ämnen för vilka en målrelaterad betygsskala bör gälla. Att en målrelaterad betygsskala behålls för yrkestekniska ämnen innebär enligt SACO att avnämarnas självklara fordran att avgångsbetyget skall ge tillförlitlig information om yrkeskunnande tillgodoses. SACO anser att en målrelaterad betygsskala också bör kunna användas för sådana ämnen som maskinskrivning och stenografi. *Stockholms skoldirektion* anför att förslaget i promemorian synes innebära att för de allmänna ämnena på alla gymnasieskolans linjer principen om relativ betygsättning skall tillämpas, medan inom de yrkesinriktade ämnena betygsättningen skall vara dels absolut, dels relativ. Skoldirektionen anser att de föreslagna bestämmelserna kräver närmare anvisningar.

Länsskolnämnden i Gävleborgs län anför.

Nämnden kan inte finna annat än att förekomsten av två betygssystem — ett absolut och ett relativt — kommer att vålla mycken förvirring både inom skolan och hos avnämarna. Skälen att ta hänsyn till avnämarna när det gäller yrkesteknik synes inte större än skälen att ta hänsyn till dem vid betygsättningen i allmänna ämnen. Varför skall ej företagsekonomi, stenografi eller maskinskrivning på treårig ekonomisk linje och tekniska ämnen på fyraårig teknisk linje jämställas ur denna synpunkt med yrkesteknik? Den förbistring som rått i betygsdebatten, alltsedan det relativa betygssystemet infördes, torde öka efter förevarande förslag, när en elev i olika ämnen i sitt avgångsbetyg kommer att få betyg, som refererar till olika system.

Riksrevisionsverket anser att samma betygsskala bör tillämpas för de allmänna och de yrkesinriktade ämnena, så att en enhetlig tolkning underlättas. Enligt *Östergötlands läns landsting* bör samma principer och bedömningsskalor tillämpas för såväl teori som praktik, då det annars föreligger stor risk för att den praktiska utbildningen blir nedvärderad.

I departementspromemorian föreslås att uttrycket »d e l t a g i t» skall få användas i yrkesinriktade ämnen i stället för betyg, om eleven inte uppnått de kunskaper och färdigheter som undervisningen avser att ge. Detta förslag har kritiserats av ett flertal remissinstanser.

Skolstyrelsen i Sundsvall anför att uttrycket deltagit nu används i ämnen där man överhuvudtaget inte ger betyg, t. ex. i konst- och musikhistoria och i vissa mindre omfattande ämnen inom yrkesundervisningen. Om man följer förslaget i promemorian kan uttrycket »deltagit» i dessa fall missförstås och tolkas så att eleven inte »uppnått de kunskaper och färdigheter, som undervisningen avser att meddela» dvs. som ett underbetyg. Eftersom begreppen »godkänd» och »underkänd» avskaffats i skolan, anser inte skolstyrelsen att man bör införa markeringar som kan uppfattas som en återgång till det gamla. Av samma skäl bör betyget 0 inte längre få förekomma. I stället bör läraren ha möjlighet att inte sätta betyg, då eleven helt saknar kunskaper eller inte uppfyller kraven på acceptabelt yrkeskunnande eller acceptabla färdigheter.

Synpunkter som liknar dem som skolstyrelsen i Sundsvall anfört framförs av några *länsskolnämnder* och *skolstyrelser*.

Stockholms skoldirektion föreslår att betygen 0—5 skall utgöra hela betygsskalan, varvid betyget 0 skall sättas i sådana fall då eleven inte uppfyller de kvantitativa och kvalitativa krav som ställs. Beteckningen »deltagit» bör sättas i sådana ämnen och på sådana kurser, där graderat betyg inte skall utfärdas. Om särskilda skäl föreligger att inte betygsätta ämne anser skoldirektionen att detta i betyget bör markeras med ett streck.

RHS anser att betyget 0 innebär ett visst positivt värde för eleven, eftersom alternativet att helt bli utan betyg, t. ex. i avgångsklass, innebär ett ofullständigt betyg och därmed avsevärda nackdelar. Risker för att andra problem uppstår genom betyget 0:s avskaffande föreligger också enligt RHS.

Skolstyrelsen i Lund påpekar att, om elev i avgångsbetyg får betyget 0 i ett ämne, en fullständig lärokurs föreligger, något som däremot inte är fallet om ämnet bedöms med »deltagit».

4.1.9 Uppflyttning samt förnyad genomgång av årskurs

De föreslagna reglerna om uppflyttning och förnyad genomgång av årskurs tillstyrks eller lämnas utan erinran av de flesta remissinstanserna.

Länsskolnämnden i Gävleborgs län, SACO, SECO och *skolstyrelsen i Lund* anser att möjligheterna till förnyad genomgång av årskurs inte bör begränsas i den formen att skolans organisation inte får utvidgas. *Riksrevisionsverket* däremot fö-

reslår att nämnda begränsning i rätten att gå om årskurs skall utsträckas även till elev som i avgångsbetyg från årskurs 3 inte uppnått betygsmedelvärdet 2,3, eftersom den föreslagna rätten för sådana elever att gå om årskurs utgör en möjlighet till konkurrenskomplettering. *Länsskolnämnden i Jönköpings län* påpekar att möjligheten för elev med betygsmedelvärdet 2,3 att gå om årskurs lätt leder till att en sådan elev får en fördel framför elever som inte tillåts konkurrenskomplettera.

I fråga om rätten för elev som skilts från vidare studier att vinna inträde i gymnasieskolan på annan linje anför *skolöverstyrelsen.*

Skolformen gymnasieskola kommer att rymma en mycket stor och skiftande uppsättning studievägar i form av linjer och specialkurser med grenar och varianter. Att positivt utvälja vissa bland dessa studievägar såsom öppna torde inte kunna anses ligga inom klasskonferensens faktiska kompetens. Skolövertyrelsen har — efter överväganden om olika lösningar — funnit det vara mest realistiskt att beslut om elevs skiljande skall avse vidare studier endast på den studieväg eleven tillhört. Elevens ansökan att därefter vinna inträde på annan studieväg i gymnasieskolan förutsätts i vanlig ordning få prövas av intagningsnämnd (motsvarande).

Östergötlands läns landsting anser att en klasskonferens vid en vårdyrkesskola inte kan hänvisa en elev, som inte klarar utbildningen eller befinns olämplig av annan orsak, till linje vid annan skola. En väl utbyggd studie- och yrkesvägledning i gymnasieskolan bör istället tillgodose sådant behov.

4.1.10 Benämningarna gymnasieekonom, gymnasieingenjör, fackskolekonom och fackskolingenjör

Förslaget att avskaffa benämningarna gymnasieekonom, gymnasieingenjör, fackskolekonom och fackskolingenjör har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av de flesta remissinstanserna. *Länsskolnämnden i Kalmar län* föreslår dock att beteckningen gymnasieingenjör bibehålls för elev som slutfört lärokurs på fyraårig teknisk linje. Därvid hävdar nämnden att denna linje intar en särställning i gymnasieskolan. *Lässkolnämnderna i Älvsborgs* och *Gävleborgs län* pekar på att ett borttagande av de hittillsvarande benämningarna medför vissa praktiska problem från avnämarsynpunkt. Länsskolnämnden i Älvsborgs län är av den uppfattningen att arbetsmarknaden kommer att skapa en egen terminologi, om det inte ges anvisningar. Enligt *TCO* synes på den internationella marknaden utvecklingen gå mot att betona formell kompetens. Mot bakgrund bl. a. härav anser TCO att frågan, som har stor betydelse för arbetsmarknaden och ett stort antal enskilda individer, bör bli föremål för ytterligare beredning. Även *SECO* föreslår att man undersöker om nya benämningar kan skapas.

4.1.11 Beslut om skolenhet

Länsskolnämnderna i Kristianstads och *Västmanlands län* anser — under hänvisning till att rätten att få anordna en studieväg är föremål för central prövning — att beslut om skolenhet kan fattas av länsskolnämnd.

Länsstyrelsen i Malmöhus län anför.

Den nya länsstyrelsen kommer att handlägga alla viktigare planeringsfrågor i länen. Lokalisering av gymnasieskolor måste enligt länsstyrelsens uppfattning därför samordnas med övrig länsplanering. Detta sker enklast genom att skolöverstyrelsen åläggs samråda med länsstyrelsen om planerade nya gymnasieskolor och om väsentliga förändringar i utbildningen vid gymnasieskolorna.

Liknande synpunkter anförs av *länsstyrelsen i Östergötlands län.*

4.1.12 Skolväsendets omfattning — poängsystemet

Riksrevisionsverket anser att hela frågan om poängsystemet bör ses över. Som grund härför anför verket att såväl det nuvarande som det föreslagna systemet i vissa situationer kan verka konserverande på organisationen och motverka en flexibel anpassning till ändrade förhållanden.

Länsskolnämnden i Gävleborgs län anför.

Nämnden har ingenting att erinra mot de föreslagna modifikationerna i poängsystemet. Om ett poängsystem av denna typ är ett tillfredsställande instrument kan emellertid diskuteras. I många kommuner, där en andra gymnasieskola är inrättad eller kommer att inrättas, uppdelas ofta studievägarna på en socialt-ekonomiskt inriktad enhet och en naturvetenskapligt-tekniskt inriktad. Arbetsbördan torde kunna bli mycket olika vid två sådana ur poängsynpunkt lika skolenheter och mellan dessa och en skolenhet, där ett större antal studievägar är inrättade. Om hela kommunens poängtal fick bli underlag för beräkning av skolledartjänster, lönesättning och undervisningsskyldighet skulle en rättvisare fördelning mellan skolenheterna kunna åstadkommas i samarbete mellan länsskolnämnd och kommunal skolledning. Härigenom skulle man också slippa ett sneglande på konsekvenserna för antalet skolledartjänster vid fördelningen av studievägar på de olika skolenheterna.

I övrigt har vid remissbehandlingen framförts kritik mot detaljer i förslaget i departementspromemorian.

Flera *länsskolnämnder, SACO, Svenska landstingsförbundet, Stockholms skoldirektion* och *skolstyrelsen i Uppsala* pekar på att det föreslagna systemet genom att räkna med elever i stället för klasser kan ge ett i förhållande till nuläget sänkt poängtal. SACO framhåller att redan den omständigheten att elevantalet för gymnasiets och fackskolans linjer läggs samman kan innebära en poängminskning. Skoldirektionen uttalar att den har förståelse för önskemålet om högt elevantal i klasserna men att den likväl finner det angeläget att inte skolledningen redan under den första tiden av gymnasieskolans verksamhet måste försvagas på grund av en alltför restriktiv poängberäkning. *Länsskolnämnden i Södermanlands län* föreslår att beräkningen skall ske för årskurs och linje. *Länsskolnämnden i Västmanlands län* påpekar att en sådan lösning ger särskilt hög poäng till skolor, där den s. k. B-formen förekommer.

Två *länsskolnämnder, Svenska landstingsförbundet,* två landsting, *SACO, Stockholms skoldirektion* och *skolstyrelserna i Örebro* och *Borås* påtalar att förslaget i promemorian inte beaktar att olika studievägar är olika arbetskrävande. Härvid

pekas särskilt på utbildning som förläggs till företag eller annan institution än skolan. *Länsskolnämnden i Älvsborgs län* och skolstyrelsen i Borås föreslår att särskilt arbetskrävande kurser skall kunna medföra extra poäng. SACO anser att varje gren av linje bör tillgodoräknas 1 poäng.

Länsskolnämnderna i Jönköpings och *Värmlands län, Svenska landstingsförbundet* samt *Stockholms, Östergötlands* och *Malmöhus läns landsting* anser att specialkurser som omfattar kortare tid än en termin tilldelats för låg poäng. Malmöhus läns landsting och *Stockholms skoldirektion* ifrågasätter att specialkurser som omfattar mer än en termin men mindre än läsår bör poängberäknas på samma sätt som specialkurs som omfattar läsår.

Tre *länsskolnämnder, Svenska landstingsförbundet* och *Östergötlands läns landsting* anser att poängberäkningen för elevhem bör differentieras med hänsyn till elevhemmens storlek. *Länsskolnämnden i Jönköpings län,* landstingsförbundet samt *Östergötlands* och *Malmöhus läns landsting* anser det föreslagna poängtalet under alla förhållanden vara för lågt.

Östergötlands och *Malmöhus läns landsting* föreslår att vid poängberäkningen skall beaktas arbetet med resp. lärarkandidater i vårdyrkesskolor och skoljordbruk.

4.1.13 Antal elever på heltidsanställd skolsköterska

Länsskolnämnderna i Stockholms, Gävleborgs, Västernorrlands och *Jämtlands län, Stockholms läns landsting, TCO* samt *skolstyrelsen i Sundsvall* anser att skolhälsovården bör beräknas med utgångspunkt även från elever vid specialkurser.

Östergötlands läns landsting anser de föreslagna elevtalen för höga inom vårdyrkesutbildningen med hänsyn till de särskilda förhållandena med bl. a. ofta återkommande vaccineringar. *Stockholms skoldirektion* och *TCO* föreslår att antalet elever per skolsköterska i gymnasieskolan sänks till 800 medan *skolstyrelsen i Sundsvall* föreslår 800—1 000.

4.1.14 Skolpliktens fullgörande i yrkesskola eller företag

Den principiella inställning i fråga om förbud mot utbyte av skolgång i grundskolan som kommit till uttryck i promemorian delas eller lämnas utan erinran av remissinstanserna.

Svenska kommunförbundet anför att det enligt förbundets mening är tveksamt om varje form av avvikelse eller dispens från huvudregeln bör omöjliggöras. Förbundet har vid sina överväganden stannat vid att den hittillsvarande ordningen i viss utsträckning borde bibehållas. Självklart bör avgörandena i dylika undantagsfall alltid grundas på elevens bästa.

Synpunkter liknande kommunförbundets har framförts av flera *länsskolnämnder* och *skolstyrelser.*

4.2 Skolledarutredningens betänkande

4.2.1 Organisation

Skolöverstyrelsen delar i stort utredningens uppfattning i fråga om utgångspunkterna för utformningen av skolledarorganisationen vid gymnasieskolan. Såvitt överstyrelsen kunnat finna är det emellertid tveksamt om utredningens föreliggande förslag till teknisk utformning av skolledarorganisationen i tillräckligt hög grad svarar mot dessa utgångspunkter. Enligt överstyrelsen ger utredningens katalogisering av arbets- och ansvarsfördelningen mellan skolkansliet och basenheterna inte en tillräckligt klar bild av funktioner och avsedd beslutsordning. Vid granskning av fördelningen av funktionerna mellan skolkansliet och basenheterna blir det genomgående intrycket att ett visst dubbelarbete inte gått att undvika. Många av de funktioner som enligt förslaget skall utföras på skolkansliet måste beredas på basenheterna. Det är, menar överstyrelsen, vanskligt att utan tillgång till adekvata tidsuppgifter bedöma i vilken utsträckning den föreslagna arbetsfördelningen innebär en avlastning för basenheten. Överstyrelsen noterar också att arbetsuppgifter, som av utredningen är avsedda för gymnasieskolexpert och planeringsspecialister, redan är samordnade och inordnade i en del kommuners skolkanslier, där de utförs av olika tjänstemän. Det anförs vidare att organisationsmodellen inte utan jämförelsevis omfattande modifieringar kan användas i kommuner med mindre gymnasieskolor. Rationaliserings- och förstärkningseffekten kan ifrågasättas framför allt i kommuner med endast en gymnasial skolenhet. Överstyrelsen förordar anstånd med genomförande av föreslagen skolledarorganisation. *Statskontoret* ansluter sig i allt väsentligt till den principiella grundsyn som utredningen gett uttryck för. Ämbetsverket kan däremot inte tillstyrka att så långtgående förändringar i den lokala skolorganisationen genomförs redan den 1 juli 1971 bl. a. med hänsyn till erforderlig förberedelsetid. *Riksrevisionsverket* anser sig inte i nuläget kunna biträda utredningens organisationsförslag för gymnasieskolans ledning. Risk föreligger enligt verket för att ett genomförande av förslaget kommer att medföra en försvagning av såväl de centrala planeringsfunktionerna som basorganisationernas ledning. *Svenska kommunförbundet* biträder i princip huvudlinjerna i utredningens förslag. Tre styrelseledamöter, som reserverar sig, anser att utredningsförslaget inte kan läggas till grund för beslut om skolledning. *Svenska landstingsförbundet* ansluter sig i princip till utredningens förslag och menar att landstingens skolledning bör kunna utgå från en likartad principskiss. *TCO* och *SACO* reser allvarliga invändningar mot en så långt driven centralisering som den utredningens förslag omfattar. Den reella innebörden i förslaget är enligt TCO att en stor del av de skolledningsresurser som idag disponeras för basenheterna används för att rusta upp den centrala skolförvaltningen. TCO vänder sig bestämt mot att en sådan förstärkning görs på de enskilda skolenheternas bekostnad och hävdar att effekten av den föreslagna centraliseringen blir en felaktig fördelning av skolledarresurserna. SACO anser att utredningens förslag om centralisering av beslutanderätten helt strider mot de tendenser till decentralisering och ökat inflytande för de

anställda, som kan iakttas på arbetsmarknaden i övrigt. *Skolledarförbundet* menar att det inte är möjligt att i enlighet med utredningen göra en klar avgränsning mellan administrativa och pedagogiska uppgifter inom skolan. De flesta pedagogiska ärenden har en administrativ sida och de flesta administrativa åtgärder har ett pedagogiskt motiv eller en pedagogisk verkan. Enligt *RHS* förlängs och kompliceras beslutsprocessen genom utredningens förslag. *Centerns ungdomsförbund, Moderata ungdomsförbundet* och *Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund* motsätter sig bestämt att beslutanderätten i vissa administrativa frågor överförs från skolenhet till skolkansli.

Utredningens förslag till s. k. referenssystem (ämneskommittéer) är enligt *Svenska kommunförbundet* inte tillfredsställande genomarbetat. Förbundet fäster stor vikt vid att ett väl fungerande samspel utvecklas mellan personalen och eleverna vid skolenheterna och det centrala skolkansliet. Det bör upprätthållas en klar gränslinje mellan å ena sidan samverkansorganen vid skolenhet (ämneskonferens, samarbetsnämnd o. d.), vilkas medlemmar utses av lärare och elever på den enskilda skolan, och å andra sidan referensgruppen för skolkansliet, vars medlemmar närmast torde få utses av vederbörande personal- och elevsammanslutningar för hela kommunen. Förbundet betonar att den centrala referensgruppen inte får behandla ärenden som enligt företagsnämndsavtalet skall handläggas av företagsnämnd. Gränsdragningen mellan de kommunala företagsnämnderna och ämneskommittéerna är även enligt *skolöverstyrelsen* oklar. Det hade varit värdefullt om utredningen visat hur de nu existerande organen av typen samarbetsnämnd, ämneskonferens och elevråd infogats i organisationsstrukturen så att personalens och elevernas delaktighet i planläggningen klart kommit till synes. Utredningens förslag till referenssystem är enligt *TCO* så utformat att det inte kan anses bidra till att tillförsäkra skolpersonal och elever medinflytande i utformningen av skolans verksamhet. Därjämte har ämneskommittéerna byggts upp helt vid sidan om både skolchef och den lokala skolledningen. TCO säger sig inte kunna biträda förslaget till ämneskommittéernas konstruktion. Om ämneskommittéer skall inrättas, anser SACO att dessa inte bör vara beslutande organ utan enbart instanser för rådgivning och information. Beslutanderätten i pedagogiska frågor bör enligt denna remissinstans fortfarande ligga hos den enskilda skolenheten.

Basenhetens skolledarresurs måste enligt *Skolledarförbundet* vara tillräckligt stor för att skapa en fast pedagogisk och administrativ ledning. Vid varje basenhet, som med skolöverstyrelsens medgivande inrättas inom kommunen, bör finnas tjänst som rektor och biträdande rektor. Förbundet avstyrker bestämt den av utredningen föreslagna gruppchefsorganisationen och föreslår att under rektor och biträdande rektor införs en studierektorsorganisation byggd på principen om samverkan mellan likartade yrkesutbildande linjer i gymnasieskolan. *Skolöverstyrelsen* ifrågasätter om gruppchefsorganisationen utformats på ett sådant sätt att gruppcheferna får tillräcklig god överblick över elevernas arbetssituation och möj-

lighet att medverka till att eleverna kan genomföra sina studieprogram. Vidare bör enligt överstyrelsen beaktas det behov av ställföreträdare för platschefen, som flertalet länsskolnämnder och skolstyrelser påpekat. *Svenska kommunförbundet* menar att resurser bör finnas att uppdra åt en av gruppcheferna att fullgöra funktionen som platschefens ställföreträdare med visst ansvar för basenheten som helhet. *TCO* anser att den stora mängden av samordnings- och samverkansuppgifter, som rör själva undervisningen och personal- och elevvården vid en skolenhet, kräver en befattning som ställföreträdare för rektor. Den av utredningen föreslagna skolledarorganisationen får enligt TCO inte önskvärda konsekvenser för bl. a. elevvård, personalvård och skolans kontakt med allmänheten. Skolarbetet kräver att det under hela skoldagen finns en person i ansvarsställning, till vilken såväl skolans elever och anställda som allmänheten kan vända sig. Detta behov kan svårligen bli tillgodosett utan en ställföreträdare. Praktiska hinder — konferenser, sammanträden inom och utanför skolan som rektor måste delta i — försvårar ofta här avsedd rektorsfunktion, vars betydelse för undervisningen, för trivseln och för relationerna mellan de människor som har sin dagliga gärning i skolan knappast kan överskattas.

4.2.2 Dimensionering

Skolledarutredningens fältundersökning redovisas enligt *skolöverstyrelsen* summariskt, vilket gör det svårt och i vissa fall omöjligt att bedöma resultaten och därav föranledda förslag. Blanketter, sättet för urval av de deltagande skolorna samt metod för intervjuer och hearings m. m. redovisas inte. Vid två av de tre undersökningstillfällena hade ingen skolenhet årskurs 3 och 4 av det nya gymnasiet men däremot sista årskursen av det gamla gymnasiet med bl. a. studentexamen. Ett stort antal fackskolor hade då ännu inte årskurs 2. Yrkesskolan tillämpade läroplaner som för de flesta utbildningsvägarna kommer att förändras genomgripande vid införandet av den integrerade gymnasieskolan. Överstyrelsen anser sammanfattningsvis att dimensioneringsmetoden behöver ytterligare bearbetas. *Statskontoret* säger sig sakna tillräckligt underlagsmaterial från egen utredningsverksamhet för att kunna bedöma konsekvenserna av och rimligheten i den föreslagna dimensioneringsmetoden. Ämbetsverket avstår därför från att närmare kommentera utredningens överväganden och beräkningar. *ULA* anser att det i fältundersökningen insamlade materialet rörande tidsåtgång för olika aktiviteter inte kan läggas till grund för bedömningar och beslut rörande gymnasieskolans ledning. Tre ledamöter biträder inte den mening majoriteten i ULA redovisat. *TCO* hävdar att tillförlitligheten i fältundersökningen sannolikt är avsevärt mindre än vad utredningen uppgivit. *SACO* framhåller att skolledarresurserna måste beräknas på ett mer generöst sätt än vad utredningen gjort.

4.2.3 Inrättande och tillsättning av tjänst m. m.

Statskontoret tillstyrker utredningens förslag om inrättande av skolledartjänst i gymnasieskolan, tillsättningsmyndighet för tjänst som skolledare och behörighet till skolledartjänst. Detsamma gör *Svenska kommunförbundet.* Tre ledamöter i förbundets styrelse reserverar sig. *Skolöverstyrelsen* tillstyrker att lokal skolstyrelse blir tillsättningsmyndighet beträffande skolledartjänster vid den tidpunkt då en ny skolledarorganisationen kommer till stånd. Sex ledamöter i överstyrelsens styrelse anmäler skiljaktig mening i denna fråga. *Riksrevisionsverket* avstyrker utredningens förslag att låta den lokala skolstyrelsen tillsätta skolledartjänsterna och förordar i stället att skolöverstyrelsen skall vara tillsättningsmyndighet. *SR* och *TCO* avvisar bestämt utredningens förslag beträffande ändrad tillsättningsmyndighet för skolledartjänster. Enligt *Skolledarförbundets* mening finns det inte anledning att i princip ändra nuvarande tillsättningsförfarande och frågan bör inte tas upp till behandling utan att även tillsättningen av lärare tas med i bilden. Skälen för central tillsättning anser förbundet nämligen fortfarande vara starka. Skolans verksamhet är i mycket högre grad än andra kommunala verksamheter styrd genom statliga beslut och bestämmelser och staten bör därför ha en möjlighet att påverka valet av skolledare. En annan faktor, som talar för att central tillsättning bör bibehållas, är enligt förbundet önskvärdheten att bevara nuvarande möjlighet att samtidigt söka flera olika skolledartjänster. Det nuvarande systemet har också haft en normerande betydelse för utvecklingen av en generell, objektiv bedömningsgrund av meriter och lämplighet. Skolledarförbundet förordar därför en central tillsättning och föreslår, att tjänst som skolledare tillsätts av skolövertyrelsen. *SR, TCO* och *SACO* motsätter sig de sakkunnigas förslag i fråga om behörighetsregler för skolledarbefattningar. TCO hävdar att en viktig förutsättning för att innehavare av skolledartjänster skall kunna fullgöra sina pedagogiska ledningsuppgifter tillfredsställande är, att de själva har genomgått lärarutbildning och förvärvat praktisk erfarenhet av undervisning. Enligt SACO har utredningen inte övertygande påvisat behov av ändring i de nuvarande behörighetsreglerna för skoldirektörer och biträdande skoldirektörer. Intim kännedom om och erfarenhet av skolväsendet bör även i den nya gymnasieskolan vara ett primärt krav på kommunens skolchef.

4.3 OJST:s skrivelse

Skolöverstyrelsen framhåller att man finner de av OJST anförda skälen för ökningen av utbildningstiden från ett till två år starkt vägande. Av stor vikt för elever och avnämare är givetvis likställigheten med gymnasieskolans övriga linjer. Härigenom erhålls bl.a. samma omfattning allmänna ämnen. Lika angeläget är emellertid att de yrkesinriktade delarna utan omotiverade tidsöverskott täcker behovet av yrkeskunnande hos grundutbildad arbetskraft. Enligt vad skolöverstyrelsen kunnat utröna härrör det ursprungliga förslaget till ettårig grundutbildning inom

skogsbrukets område från 1965. Vid denna tid var arbetslivet alltjämt inriktat på korta, starkt specialiserade yrkesutbildningar. En ändrad syn började ta form först genom YB:s allmänna tankegångar om att man borde ge en för likartade yrken gemensam grundutbildning, bl. a. genom att sammanslå gemensamma delar från olika specialkurser inom berörda yrkesområden. Vidare har inom skogsbruket under de senaste åren ägt rum en kraftig motorisering och annan teknisk-biologisk utveckling som först på allra senaste tid synes ha börjat avspegla sig i ökade krav på kunskaper och färdigheter för personalen. Ett tecken på denna utveckling ger bl. a. den långtgående säsongutjämning som ägt rum från omkring 1960. Denna hade inte varit möjlig utan en omfattande övergång till tekniska hjälpmedel av olika slag.

Införandet av en rad tekniska hjälpmedel har enligt skolöverstyrelsen dels medfört nya krav på kunskaper och färdigheter i drift, skötsel och i varje fall lättare underhåll, dels ökade krav på att mer självständigt, dvs. utan hjälp av befäl, kunna bedöma hur sådana hjälpmedel skall sättas in och utnyttjas på det för skogshanteringen mest ändamålsenliga sättet. Ökade kunskaper om olika biologiska funktioner och metoder kommer således också in i bilden. OJST har följdriktigt överfört stoff till grundutbildningen från de specialiserade utbildningarna av företagare, maskinförare och förmän och avkortat dessa i motsvarande grad. Skolöverstyrelsen finner därvid liksom OJST att övervägande skäl talar för att en tvåårig utbildning erfordras i skogsbruk inom gymnasieskolans ram.

Skolöverstyrelsen tillstyrker att den tvåårigа utbildningen för skogsbruk benämns linje och upptas i den förteckning över linjer i gymnasieskolan som fastställs av Kungl. Maj:t.

Svenska landstingsförbundet vill understryka önskvärdheten av att skogsbruksutbildningen blir tvåårig, så att dels likvärdighet uppnås med övriga linjer vad beträffar den teoretiska delen (allmänna ämnen och fritt tillval), dels nödvändiga yrkeskrav kan tillgodoses. Målsättningen bör vara en anpassning till den huvudsakligen tvåårigа gymnasieskolan.

TCO har överlämnat yttrande från bl. a. Svenska facklärarförbundet. Facklärarförbundet framhåller att det är med tillfredsställelse man konstaterat att OJST har arbetat med en tvåårig utbildning för jord, skog och trädgård trots att statsmakterna har beslutat om en ettårig utbildning för skogsbruket. Den tvåårigа utbildningen är föranledd av den utveckling, som har skett inom utbildningsväsendet sedan SYK lämnade sitt betänkande samt vissa påtryckningar från såväl arbetstagare som arbetsgivare. Förbundet vill helt instämma i OJST:s synpunkter och motiveringar.

Skogsbrukets yrkesnämnd konstaterar med tillfredsställelse att OJST:s förslag i väsentliga stycken innebär ett tillmötesgående av önskemål som nämnden tidigare framfört, främst att utbildningen föreslås bli tvåårig och få karaktär av allmän maskinutbildning med skoglig inriktning.

LO, SAF och *Skogs- och lantarbetsgivareföreningen* instämmer i vad yrkesnämnden anfört.

5. Departementschefen

5.1 Inledning

Inledningsvis har jag berört det arbete som under senare år pågått med en reform av skolväsendet på stadiet ovanför grundskolan. Sålunda har beslutats bl. a. att det från och med den 1 juli 1971 skall finnas en ny skolform, gymnasieskolan, som ersätter kommunala gymnasier och fackskolor, kommunala och landstingskommunala yrkesskolor samt lantbruks-, lanthushålls- och skogsbruksskolor, som drivs av landstingskommun den 1 juli 1971. Huvudman för gymnasieskolan kan vara kommun eller landstingskommun.

Införandet av gymnasieskolan innebär — som min företrädare framhållit — ett viktigt steg mot ett huvudmål för utbildningspolitiken, nämligen genomförandet av en minst tvåårig ungdomsskola på stadiet ovanför grundskolan. Införandet innebär också ett betydelsefullt steg mot en upplösning av nuvarande status- och prestigebundna värderingar av olika studievägar och yrkesområden. Jag vill dock i detta sammanhang erinra om att de förändringar som kommer att ske den 1 juli 1971 — vid sidan om en grundläggande reformering av yrkesutbildningen — främst är av administrativ-organisatorisk natur. En ram skapas för den gymnasieskola, vars genomförande — i likhet med vad som förutsattes av min företrädare — kommer att ta tämligen lång tid. I många skolenheter kommer nyheterna den 1 juli 1971 att inskränka sig till begränsade ändringar i tim- och kursplaner för vissa studievägar, i andra enheter kommer förändringen att avse helt nya tim- och kursplaner, i ytterligare andra påbörjas ett successivt genomförande av en lokalmässig samordning av olika studievägar. Vad som nu behöver göras är i första hand att förenhetliga regelsystemet. Genomförandet av gymnasieskolreformen i övrigt måste ske successivt, i takt med våra materiella resurser och pedagogiska möjligheter.

Några av de frågor som återstår att lösa före den 1 juli 1971 kräver beslut av riksdagen. Det är sådana spörsmål som jag nu avser att ta upp till behandling. För fullständighetens skull kommer jag att redogöra för vissa andra därmed sammanhängande frågor. Flera av de frågor som jag kommer att beröra är f. n. föremål för utredningsarbete. Till dem kan det alltså finnas skäl att relativt snart återkomma.

5.2 Avgränsningen av gymnasieskolan, huvudmannaskapet m. m.

I statsmakternas beslut om införande av gymnasieskolan togs inte någon slutgiltig ståndpunkt till frågan om den närmare avgränsningen av gymnasieskolan. I kungörelsen (1970: 290) om gymnasieskolan har Kungl. Maj:t tagit ställning till vilka skolformer som ersätts av gymnasieskolan. Innebörden av Kungl. Maj:ts beslut är att gymnasieskolan vid starten kommer att omfatta motsvarigheten till utbildning som nu förekommer vid kommunala gymnasier och fackskolor, kommunala och landstingskommunala yrkesskolor samt lantbruks-, lanthushålls- och

skogsbruksskolor som drivs av landstingskommun den 1 juli 1971. I remissyttrande över departementspromemorian har tre länsskolnämnder och tre landsting föreslagit att även sjuksköterskeutbildning skall ingå i gymnasieskolan. En remissinstans anser i stället att viss vårdyrkesutbildning som nu meddelas i yrkesskolan i fortsättningen skall meddelas vid sidan av gymnasieskolan. Härom är att säga att ett införande av sjuksköterskeutbildningen i gymnasieskolan skulle kräva sådana förändringar av sjuksköterskeskolornas organisation som det inte är möjligt att genomföra före den 1 juli 1971. Ett säkrare underlag för bedömningen av gymnasieskolans omfattning kommer f. ö. att föreligga i samband med ställningstagandet till kompetensutredningens och 1968 års utbildningsutrednings arbete. På grund av vad jag nu anfört finner jag det inte lämpligt att förändra gymnasieskolans omfattning i jämförelse med vad kungörelsen om gymnasieskolan innehåller därom. Detta innebär att i gymnasieskolan åtminstone till en början inte kommer att ingå exempelvis statlig skogs- och trädgårdsutbildning, sjöbefälsutbildning, sjuksköterskeutbildning eller utbildning vid privatskolor och enskilda yrkesskolor.

Vid remissbehandlingen har framhållits vikten av samordning mellan utbildningen av sjuksköterskor och den vårdyrkesutbildning som meddelas i gymnasieskolan. En sådan samordning innebär också enligt min mening många fördelar. Målet bör vara att det blir möjligt att samordna resurserna så att personalen kan användas inom båda skolformerna.

Statsmakterna har i år tagit ställning till hur huvudmannaskapet för gymnasieskolans skilda studievägar bör fördelas mellan kommuner och landstingskommuner. I departementspromemorian föreslås vissa jämkningar i detta beslut, i vad avser vårdyrkesutbildningen och vissa utbildningar som kräver stora upptagningsområden eller omfattande investeringar.

Det tidigare i år fattade beslutet innebär i fråga om vårdyrkesutbildningen att denna skall handhas av huvudmannen för respektive vårdverksamhet samt att kommun efter överenskommelse med vederbörande landstingskommun får anordna det inledande skedet av sjukvårdsutbildningen. Landstingskommunerna är huvudmän för sjukvården och för en del av barna- och ungdomsvården. Även kommunerna är huvudmän för sistnämnda vårdform samt dessutom för åldringsvården.

I departementspromemorian uttalas att det inom vårdyrkesutbildningen bör finnas utrymme för olika lösningar beroende på lokala förhållanden och eventuella överenskommelser mellan kommuner och landstingskommuner. Om man bortser från landstingsfri kommun, vars gymnasieskola givetvis bör få omfatta all gymnasieskolutbildning, föreslås i promemorian följande möjligheter att anordna utbildning i gymnasieskolan. Landstingskommun får vara huvudman för utbildning av personal för sjukvård inbegripet psykiatrisk vård samt för barna- och ungdomsvård. Kommun får anordna utbildning av personal för åldringsvård och för barna- och ungdomsvård. Efter överenskommelse med landstingskommun och om särskilda skäl föreligger får kommun också anordna utbildning av personal för sjukvård. Med hänsyn till utformningen av vårdlinjen innebär förslaget att såväl kom-

mun som landstingskommun kan anordna all utbildning på denna linje med den inskränkningen att kommun får ha grenen för psykiatrisk vård och varianten för barnsjukvård bara efter överenskommelse med landstingskommun. Landstingskommun bör få anordna även specialkurs för åldringsvård.

Promemorieförslaget innebär dock inte att det inom den sektor, där både kommun och landstingskommun kan uppträda, skulle stå båda slagen av huvudmän fritt att anordna utbildningen. I promemorian framhålls att förutsättningen för att en kommun eller landstingskommun skall få anordna viss utbildning är att kommunen eller landstingskommunen medges såväl att inrätta gymnasieskola som att anordna studievägen. Beslutanderätten i dessa båda hänseenden torde ankomma på skolöverstyrelsen. Detta innebär enligt promemorian bl. a. att det i sista hand blir skolöverstyrelsen som skall bestämma om i en viss region kommun eller landstingskommun skall få anordna sådan studieväg inom vårdyrkesutbildningen som enligt det föregående i princip får anordnas såväl av kommun som av landstingskommun.

Remissopinionen är splittrad på denna punkt. Promemorieförslaget tillstyrks av Svenska kommunförbundet, under det att vissa andra remissinstanser däribland Svenska landstingsförbundet anser det delade huvudmannaskapet för vårdlinjen olämpligt.

Enligt min mening uppnås genom förslaget i departementspromemorian en tillfredsställande lösning av huvudmannaskapet för vårdyrkesutbildningen. Jag räknar därvid med att erforderliga överenskommelser kommer att träffas mellan berörda huvudmän. Skulle överenskommelse trots allt inte komma till stånd, ankommer avgörandet av var utbildningen skall förläggas på skolöverstyrelsen. Såvitt gäller studievägar, för vilka såväl kommun som landstingskommun enligt det föregående kan vara huvudman, får vars och ens utbildningskapacitet anpassas till behovet av personal inom vårdverksamhet, för vilken kommun resp. landstingskommun är huvudman. Detta innebär dock inte att elev som genomgått en sådan utbildning hos en huvudman nödvändigtvis måste vara yrkesverksam inom vårdområde som detta slag av huvudmän svarar för.

I promemorian anförs att landstingskommun bör ha möjlighet att vid sidan av jordbruks-, skogsbruks- och vårdyrkesutbildningen anordna specialkurser avseende speciella utbildningar som förutsätter ett stort upptagningsområde eller omfattande investeringar. Förslaget har inte mött någon erinran. Även jag anser att sådana specialkurser bör kunna ingå i landstingskommuns gymnasieskola. Önskar kommun anordna utbildningen, bör kommunen dock ha företräde. Såsom föreslås i promemorian bör landstingskommuns gymnasieskola kunna omfatta specialkurser inom trädgårdsnäringens område.

Vid remissbehandlingen har av bl. a. skolöverstyrelsen föreslagits ytterligare modifikationer i det nyligen fattade beslutet om huvudmannaskap för gymnasieskolan. Enligt min mening bör gränslinjen mellan å ena sidan kommunernas och å andra sidan landstingskommunernas utbildningsområden så långt som möjligt vara fast. Jag finner därför inte skäl att tillstyrka förslagen.

När beslut om gymnasieskolan fattades år 1968 förutsattes att de olika utbildningsvägarna skulle organiseras enligt gemensamma grundläggande principer. Mot denna bakgrund finner jag vad i promemorian föreslås om enhetliga regler för skilda slag av huvudmän med gymnasieskola vara välmotiverat. För en sådan enhetlig reglering talar också det stora intresse som landstingskommunerna visar för den samhälleliga utbildningsverksamheten. Det sagda bör bl. a. leda till att skollagens nuvarande bestämmelser om det kommunala skolväsendet kompletteras med motsvarande bestämmelser för landstingskommunernas gymnasieskolor.

Bland de bestämmelser som således bör inflyta i skollagen märks reglerna om ledningen av landstingskommuns gymnasieskola. Denna skola bör, liksom det kommunala skolväsendet, ledas av en obligatorisk nämnd. Eftersom beteckningen skolstyrelse bör reserveras för den kommunala sektorn, föreslår jag att den landstingskommunala nämnden benämns utbildningsnämnd.

Flera landsting vill ha möjlighet att under samma nämnd lägga både landstingskommunens gymnasieskola och andra landstingskommunala skolor såsom sjuksköterskeskola och folkhögskola. Enligt vad jag inhämtat vill några landsting ytterligare öka nämndens kompetens genom att till denna lägga också kulturfrågor och uppgiften att vara verkställighetsorgan för intern utbildning. Landstingens möjlighet att själva bestämma den mest ändamålsenliga organisationen bör enligt min mening i möjligaste mån tillgodoses. En sådan handlingsfrihet kan uppnås genom att landstinget tillåts besluta att en landstingskommunal nämnd, som har hand om andra uppgifter, skall kunna vara utbildningsnämnd. En motsvarande lösning finns i 6 § lagen (1967: 940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda. Jag förordar att till utbildningsnämnd skall kunna utses både fakultativ nämnd, exempelvis sådan som är styrelse för annan skola, och obligatorisk nämnd.

Ett landstings önskemål att låta ledningen för flera skolformer sortera under en enda nämnd kan emellertid också tillgodoses genom att utbildningsnämnden tillåts vara styrelse även för andra skolformer än gymnasieskolan på samma sätt som redan nu kan ske i fråga om den kommunala skolstyrelsen. Enligt 7 § andra stycket skollagen får nämligen Kungl. Maj:t på framställning av kommunens fullmäktige besluta att skolstyrelsen skall vara styrelse även för annan skola än kommunens grundskola, gymnasium, fackskola och yrkesskola. I anslutning till denna bestämmelse har Kungl. Maj:t i brev den 29 november 1968 med vissa bestämmelser angående sjuksköterskeskolor föreskrivit att styrelse för kommunal sjuksköterskeskola är skolstyrelsen i kommunen, om kommunens fullmäktige beslutar det. Den nu behandlade möjligheten att sammanföra ledningen av olika skolformer bör enligt min mening också erbjudas landstingskommunen och dess utbildningsnämnd. Regeln bör gälla också i det fallet att landstingskommunen beslutat att utbildningsnämndens uppgifter skall anförtros annan nämnd än utbildningsnämnden. Det torde vara lämpligt att ge landstingskommun samma generella tillstånd i fråga om sjuksköterskeskolor, som enligt vad jag nyss sagt lämnats åt primärkommun.

Oavsett vilken nämnd som är styrelse för landstingskommuns gymnasieskola

bör de generella reglerna om delegation av landstingskommunal nämnds beslutanderätt äga tillämpning.

I promemorian föreslås att landstingskommun skall lämnas möjlighet att som alternativ till en styrelse för gymnasieskolan ha skilda styrelser för olika former av utbildning som klart skiljer sig från varandra. Däremot bör enligt promemorian i övrigt inte förekomma särskilda styrelser för olika skolenheter med likartad utbildning. Jag förordar att detta förslag genomförs. Därigenom erbjuds landstingskommun möjlighet att exempelvis ha en särskild styrelse för utbildning av personal för jordbruk och skogsbruk. Beslutanderätten bör — på samma sätt som f. n. gäller för kommunal skolverksamhet — läggas på Kungl. Maj:t.

Utöver vad jag nu föreslagit bör landstingskommun lika litet som primärkommun ha rätt att dela upp ledningen av gymnasieskolan på flera nämnder eller på lokala styrelser.

I fråga om det kommunala skolväsendet innehåller skollagen — vid sidan om bestämmelserna om skolstyrelse — vissa regler om skolchef. I promemorian föreslås ingen motsvarighet till dessa regler för landstingskommun. Flera remissinstanser har hävdat att det finns behov av skolchef även i sådan landstingskommun som anordnat gymnasieskola. Svenska landstingsförbundet har dock avvisat tanken på en statlig reglering av en sådan tjänst. För min del anser jag det inte erforderligt att i skollagen införa bestämmelser om skolchef i landstingskommun.

Skollagen innehåller i 46 § en bestämmelse om rätt för kommun som i sin skola mottagit elev, vilken inte är kyrkobokförd i kommunen, att av elevens hemkommun erhålla ersättning för kostnaderna för undervisningen. Sådan interkommunal ersättning bör — såsom föreslås i departementspromemorian — uppenbarligen utgå även då landstingskommun är huvudman för utbildningen. Ersättningen bör då utges av annan landstingskommun eller av landstingsfri kommun.

Enligt vad jag förordat i det föregående kan landstingsfri kommun och i vissa fall även annan kommun inom gymnasieskolans ram få anordna utbildning som enligt huvudregeln för fördelningen av huvudmannaskapet är en landstingskommunal uppgift. Detta gäller exempelvis utbildning av personal för sjukvård. Även i sådant fall borde rent principiellt gälla att interkommunal ersättning skall utges av landstingskommun och landstingsfri kommun som berörs. För att undvika tekniska svårigheter föreslås likväl i promemorian bestämmelser av innebörd att primärkommunal huvudman, liksom hittills, alltid skall vara berättigad till ersättning av primärkommun. Detta förslag har accepterats av flertalet av de remissinstanser som uttryckligen berört frågan. Bland dessa märks Svenska kommunförbundet. Två remissinstanser har kritiserat förslaget och ansett att interkommunal ersättning alltid bör utges av den huvudman som i princip svarar för utbildningen.

Den nyss redovisade principen om vem som bör utge interkommunal ersättning när primärkommun anordnar utbildning som egentligen är en landstingskommunal uppgift leder till bl. a. följande resultat. Om primärkommunen ingår i en landstingskommun, skulle kommunen kunna kräva ersättning dels av den egna lands-

tingskommunen, dels av annan landstingskommun. Ersättningen från den egna landstingskommunen skulle avse dels elever som bor i den egna kommunen, dels elever som bor i en annan inom landstingskommunen belägen kommun. Att skolkommunen skulle utfå ersättning för elever som bor i kommunen kan inte vara rimligt. Om den landstingskommun inom vars område skolkommunen ligger skulle utge ersättning för elever som bor i landstingskommunen med undantag för de elever som bor i skolkommunen, skulle följden bli att invånarna i skolkommunen fick dels bekosta utbildningen för elever från kommunen, dels via skatt till den egna landstingskommunen bidra till kostnaderna för de elever som bor i annan kommun inom landstingskommunens område. Inte heller detta kan anses godtagbart. Däremot finns från principiell synpunkt intet att erinra mot att interkommunal ersättning för elever, som bor inom annan landstingskommun än den till vilken skolkommunen hör, utges av denna andra landstingskommun. Motsvarande kan sägas även om skolkommunen inte ingår i landstingskommun. Eftersom enligt vad jag förut förordat vissa utbildningsvägar i gymnasieskolan kan ha såväl kommun som landstingskommun som huvudman, skulle dock en särreglering för dessa utbildningsvägar bli tämligen invecklad. Jag vill i sammanhanget erinra om att f. n. ersättning för kommunal vårdyrkesutbildning alltid utges av primärkommun. Man skall också hålla i minnet att gränsdragningen mellan olika slag av huvudmän grundas på lämplighetsöverväganden, varför principiella resonemang om ersättningsskyldighet har en begränsad räckvidd. Mot bakgrund av vad jag sålunda anfört anser jag övertygande skäl tala för den lösning som föreslås i promemorian, nämligen att ersättning till kommunal huvudman alltid skall utges av kommun och ersättning till landstingskommunal huvudman skall utges av endera landstingskommun eller landstingsfri kommun.

Enligt 47 § skollagen kan länsskolnämnd förordna att kommuner skall bilda kommunalförbund för förvaltning av skola eller del av skola. I promemorian har motsvarande bestämmelse för landstingskommun bedömts inte vara erforderlig. Mot denna ståndpunkt har det inte framförts någon erinran under remissbehandlingen. Även jag delar den uppfattning som kommit till uttryck i promemorian.

I kommun skall det finnas skolstyrelse. Enligt 8 § skollagen får Kungl. Maj:t på framställning av kommunens fullmäktige besluta att särskild styrelse skall finnas för kommunal yrkesskola, kommunal fackskola eller kommunalt gymnasium. I fråga om sådan styrelse skall gälla de bestämmelser som meddelas av Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer. Bestämmelserna om särskild styrelse har sällan utnyttjats. I fråga om den integrerade kommunala gymnasieskolan torde behovet av och utrymmet för särskild styrelse för del av skolan vara än mindre. Med hänsyn till sambandet mellan grundskolan och den kommunala gymnasieskolan bör särskild styrelse för hela den kommunala gymnasieskolan inte komma i fråga. Med motiveringen att det inte kan uteslutas att det undantagsvis kan förekomma förhållanden som gör det påkallat att tillåta kommun att ha särskild förvaltning för viss utbildning i

gymnasieskolan, föreslås dock i promemorian att möjligheten att ha särskild styrelse skall finnas för del av kommunal gymnasieskola. Därvid bör inte den omständigheten att likartad utbildning meddelas vid skilda skolenheter utgöra skäl för särskild styrelse. Förslaget att bibehålla möjligheten till särskild styrelse har såväl tillstyrkts som avstyrkts vid remissbehandlingen. För egen del finner jag de i promemorian anförda synpunkterna godtagbara. Det bör således finnas möjlighet för Kungl. Maj:t att tillåta kommun att ha särskild styrelse för del av gymnasieskolan.

Ansvarar skolstyrelsen för undervisning i yrkesbetonade ämnen skall styrelsen enligt 17 § skollagen utse ett eller flera yrkesråd att biträda styrelsen i frågor rörande dylik undervisning. Enligt förarbetena till motsvarande bestämmelse i äldre lagstiftning (se prop. 1956:182 s. 58) bör yrkesråd tillsättas för varje yrke eller yrkesgrupp som lyder under skolstyrelsen.

Yrkesrådens uppgift är att hålla kontakt mellan skola och näringsliv. Värdet av att möjligheterna till kontakt är goda har vitsordats under remissbehandlingen. Remissinstanserna har inte heller ifrågasatt lämpligheten av att — såsom föreslås i promemorian — bredda underlaget för yrkesrådens verksamhet. Såsom uttalas i promemorian kommer alla studievägar i gymnasieskolan att syfta mot framtida yrkesverksamhet, även om arten och graden av yrkesinriktning kommer att växla. Däremot finns numera inte behov av yrkesråd för undervisningen i grundskolan.

Enligt min mening bör varje huvudman för gymnasieskolan biträdas av yrkesråd. Yrkesrådens biträde bör avse, inte som nu undervisningen i vissa ämnen, utan den totala utbildningen på varje studieväg med särskild tonvikt på det yrkesutbildande inslaget. Det bör stå skolstyrelse resp. utbildningsnämnd fritt att organisera varje yrkesråd för en större eller mindre del av gymnasieskolans studievägar. Yrkesråden bör innehålla representanter för skolstyrelse (utbildningsnämnd), skolledare eller lärare samt för företagare (motsvarande) och anställda. Vidare kan det många gånger vara värdefullt att låta elever ingå i yrkesråd. Det kan tänkas vara lämpligt att flera huvudmän i större eller mindre utsträckning har samma ledamöter i sina yrkesråd. Jag vill understryka ett uttalande i promemorian att man bör eftersträva att genom ledamöternas särskilda kunskaper nå en bred täckning av sådana yrken, för vilka den vid gymnasieskolan förekommande utbildningen kan vara lämplig.

I promemorian föreslås att undervisningen i gymnasieskolan skall vara avgiftsfri. Jag delar denna uppfattning.

5.3 Studiekurser, betyg, uppflyttning m. m.

I promemorian föreslås att de nu i gymnasiet förekommande möjligheterna för elever att läsa frivilliga ämnen (utökad studiekurs) eller att befrias från undervisningen i obligatoriska ämnen (mindre studiekurs) skall utvidgas att i gymnasieskolan i princip kunna förekomma på alla studievägar. Detta förslag, som inte mött någon erinran vid remissbehandlingen, bör också enligt min

mening genomföras. I anledning av en remissanmärkning vill jag framhålla att möjligheten till mindre studiekurs inte skall kunna utnyttjas så att kravet på godtagbart yrkeskunnande inom exempelvis vårdyrkesutbildningen efterges.

I gymnasiet finns f. n. möjlighet för den som följt mindre studiekurs att erhålla förlängd undervisning. Sådan möjlighet finns däremot inte i yrkesskolan eller fackskolan. Uppenbart är att förlängd undervisning bör finnas i gymnasieskolan på de treåriga linjerna och den fyraåriga linjen. I vilken utsträckning den bör utvidgas till att förekomma även på andra studievägar bör utredas närmare. Denna utredning bör uppdras åt skolöverstyrelsen. Beslut om förlängd undervisning bör få meddelas i den ordning som Kungl. Maj:t bestämmer.

I gymnasiet och fackskolan antas ny l ä r o b o k eller omarbetad lärobok av skolstyrelsen. I yrkesskolan antar skolstyrelsen lärobok eller handbok. I fråga om de allmänna läroämnena i gymnasiet gäller att endast lärobok som är uppförd på statens läroboksnämnds läroboksförteckning får antas. För övriga ämnen i gymnasiet liksom för läroböcker (handböcker) i fackskolan och yrkesskolan finns inte någon motsvarande bestämmelse. I promemorian konstateras att det ankommer på läromedelsutredningen att pröva frågan om central granskning av pedagogiska hjälpmedel. I avvaktan på slutförandet av utredningens arbete föreslås inte någon förändring i omfattningen av kravet på godkännande av läroboksnämnden. Jag delar den uppfattning som kommit till uttryck i promemorian.

I promemorian föreslås att i samtliga ämnen i gymnasieskolan, där b e t y g skall sättas, en femgradig sifferskala skall tillämpas. I yrkesinriktade ämnen skall därvid betyget uttrycka i vad mån eleven uppfyller kvantitativa och kvalitativa krav på godtagbart yrkeskunnande. Skulle eleven i sådana ämnen undantagsvis inte uppfylla nämnda krav, skall betyg i ämnet inte sättas utan i stället markeras att eleven »deltagit». Ett visst betyg i yrkesinriktade ämnen bör enligt promemorian uttrycka ungefär samma prestationsnivå hos olika elever. Betygen 5 och 1 skall användas sparsamt. Huvuddelen av eleverna bör fördelas på betygen 4, 3 och 2 med en koncentration kring betyget 3. I promemorian föreslås att möjlighet bör finnas att besluta att betyg inte skall bestämmas om elev varit frånvarande under längre tid eller annat särskilt skäl föreligger. Ett exempel som nämns i promemorian är att elev vid särskild prövning eller annars visar sig helt sakna kunskap i ämnet.

Promemorians förslag till utnyttjande av den femgradiga betygsskalan har tillstyrkts av bl. a. fyra länsskolnämnder. Några remissinstanser har kritiserat förslaget och gjort gällande att det innebär att olika bedömningar läggs på, å ena sidan, yrkesinriktade ämnen och, å den andra, övriga ämnen i vilka betyg skall sättas. Förslaget att använda beteckningen »deltagit» har avstyrkts av ett flertal remissinstanser. Sålunda kan beteckningen enligt skolstyrelsen i Sundsvall tolkas som ett underbetyg. Flera remissinstanser har också framhållit att uttrycket »deltagit» redan används i ämnen och kurser där betyg inte skall sättas. Att använda uttrycket »deltagit» på sätt som föreslås i promemorian skulle alltså vara vilseledande.

Under senare år har betygen inom skolväsendet varit föremål för en livlig debatt. Man har därvid ifrågasatt såväl den tekniska utformningen av betygssystemet som syftet med betygsättning och dess effekter. Bl. a. mot denna bakgrund uppdrog min företrädare åt skolöverstyrelsen att utreda betygsättningens effekter, funktion och form.

I avbidan på resultatet av denna utredning finner jag inte nu skäl att närmare diskutera andra ändringar i gällande betygssystem än som föranleds av att gymnasieskolan ersätter vissa äldre skolformer. Därvid bör tillses att betygssystemet tekniskt utformas på samma sätt för alla ämnen och studievägar i gymnasieskolan. Vidare bör ett visst betyg i ett ämne ha samma innebörd som samma betyg i ett annat ämne. Vid valet mellan nuvarande betygssystem i de skolformer som kommer att ersättas av gymnasieskolan måste särskilt beaktas att det inte bör komma i fråga att i gymnasieskolan tillämpa ett annat betygssystem än det som föräldrar och elever vant sig vid från grundskolan. Ett annat val skulle antagligen skapa förvirring och leda till många missförstånd. Jag föreslår sålunda att den femgradiga numeriska skalan, där 5 är högsta och 1 lägsta betyg, skall tillämpas i alla ämnen i gymnasieskolan, där betyg skall sättas, och att fördelningen av betygen i alla ämnen bör följa samma grundläggande principer som i grundskolan. Det ankommer på skolöverstyrelsen att genom information och anvisningar klargöra den verkliga innebörden av det föreslagna systemet. Härvid måste också uppmärksammas de svårigheter som kan uppträda vid tillämpningen i ämnen med relativt litet elevantal eller i ämnen för vilka eljest särskilda omständigheter föreligger.

Om en elev i ett ämne, där det är fråga om yrkeskunnande i inskränkt mening inte uppfyller kraven på godtagbart yrkeskunnande, bör eleven inte få betyg i detta ämne. Detsamma bör gälla även i andra fall, där en elev på grund av exempelvis handikapp eller försummelse inte uppfyller rimliga krav i ett ämne som ingår i elevens studiekurs. Däremot bör i de av mig nu behandlade fallen i elevens terminsbetyg och avgångsbetyg markeras att ämnet ingår i studiekursen. Vid detta ställningstagande finns inte längre något utrymme för betyget 0.

I ämnen där betyg inte skall ges bör i terminsbetyg och avgångsbetyg markeras att eleven deltagit i undervisningen.

Närmare bestämmelser om betyg och om de markeringar som jag nu nämnt bör utfärdas i den ordning som Kungl. Maj:t bestämmer.

Vad i promemorian föreslås om uppflyttning och förnyad genomgång av årskurs finner jag i huvudsak godtagbart. Enligt min mening bör följande gälla. Som allmänt villkor för uppflyttning bör krävas att eleven kan antas vara i stånd att tillgodogöra sig undervisningen i närmast högre årskurs. Vad nu sagts om uppflyttning avser uppflyttning med fullständig studiekurs. Elev som uppfyller kravet för uppflyttning bör i princip inte tillåtas att sitta kvar eller att få övergå till mindre studiekurs. För att en sådan elev skall få sitta kvar eller uppflyttas med mindre studiekurs bör krävas att detta på grund av särskilda skäl är

lämpligast för honom. Som sådant särskilt skäl kan räknas bl. a. sjukdom och långvarig frånvaro. Elev som har påtagliga studiesvårigheter bör på alla studievägar, där mindre studiekurs kan förekomma, uppflyttas med sådan studiekurs. Är det inte sannolikt att eleven är i stånd att tillgodogöra sig undervisning enligt mindre studiekurs, bör eleven kvarsättas. På studieväg där mindre studiekurs inte förekommer bör eleven kvarsättas, om han inte kan antas vara i stånd att tillgodogöra sig undervisningen i den högre årskursen.

Det bör finnas en möjlighet att skilja elev från vidare studier, om han under två hela läsår tillhört samma årskurs på en viss studieväg och därefter inte blir uppflyttad. Beslut om skiljande av elev från vidare studier bör dock inte få utgöra hinder för eleven att ånyo söka inträde i gymnasieskolan på studieväg av annat slag, om det kan antas att han kan tillgodogöra sig utbildningen där.

Liksom i gymnasiet och fackskolan bör elev i gymnasieskolan som tillhör den högsta årskursen på en studieväg ha vissa möjligheter att få gå om årskursen helt eller delvis. Denna möjlighet till förnyad genomgång bör kunna finnas, om det på grund av sjukdom eller andra särskilda skäl är lämpligast för eleven. Härigenom bör hänsyn kunna tas till vissa speciella situationer t. ex. fall då sjukdom eller upprivande hemförhållanden gör att en elev inte kan göra sig själv rättvisa. Bestämmelsen bör utnyttjas med stor återhållsamhet. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt att förhindra att den utnyttjas för en inte avsedd konkurrenskomplettering. Enligt promemorian bör möjligheten till förnyad genomgång — liksom f. n. i fackskolan — vara beroende av att detta inte får medföra en utvidgning av skolorganisationen. Förslaget har på denna punkt kritiserats av några remissinstanser. För egen del instämmer jag i förslaget i promemorian men vill samtidigt erinra om att en klass genom dispens undantagsvis kan ha något fler elever än normalt.

Den som i avgångsbetyg från årskurs 3 i gymnasieskolan inte uppnått betygsmedelvärdet 2,3 bör — eftersom ett sådant betygsmedelvärde utgör villkor för tillträde till universitet och högskolor — alltjämt ha rätt att inom begränsad tid gå om årskurs 3 helt eller delvis.

I gällande skolstadga finns bestämmelser om att elev som genomgått ekonomisk och teknisk linje är resp. gymnasieekonom, fackskolekonom, gymnasieingenjör och fackskolingenjör. Dessa benämningar är som anförs i promemorian inte möjliga att bibehålla i gymnasieskolan. Arbetslivets eventuella behov av korta beteckningar får tillgodoses i annan form än genom författningsbestämmelser.

Som jag berört tidigare ankommer det i sista hand på skolöverstyrelsen att besluta vilka huvudmän som skall få anordna olika studievägar i gymnasieskolan. För att trygga den centrala planeringen av utbildningen bör överstyrelsen också ha inflytande över inrättande av skolenhet för gymnasieskolan. Innan överstyrelsen fattar beslut i frågor om inrättande av sådan skolenhet, bör den samråda med dels berörda kommuner och landstingskommuner, dels länsskolnämnd. I sådana ärenden liksom i andra ärenden av större betydelse för regional planering

bör samråd ske även med länsstyrelsen. Överstyrelsen måste givetvis fästa betydande avseende vid lokala och regionala synpunkter.

5.4 Skolväsendets omfattning m. m.

Vid bedömningen av skolväsendets omfattning tillämpas ett poängsystem som närmare utvecklas i promemorian. Detta poängsystem utgör bl. a. grundval för inrättande av tjänster som skolledare samt för bestämmande av skolledares undervisningsskyldighet. I promemorian har gjorts ett försök att sammanjämka nu gällande regler för olika gymnasiala skolformer till bestämmelser för gymnasieskolan och att därvid så litet som möjligt förändra det resultat det nuvarande systemet ger.

I likhet med vad som uttalas i promemorian anser jag att nuvarande metod för poängberäkning i stort sett har fungerat väl. Vid remissbehandlingen har framhållits att det föreslagna systemet i vissa fall ger något mindre poängsummor. Detta beror framförallt på det faktum att fråga nu blir om att beräkna poäng för en skolform i stället för som f. n. tre skolformer. I den mån allvarliga olägenheter skulle uppstå därav, torde detta kunna beaktas vid bestämmande av poänggränserna.

Den i promemorian föreslagna poängberäkningen finner jag sålunda i huvudsak godtagbar. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att slutligt utforma beräkningsgrunderna.

Vid remissbehandlingen har föreslagits även andra ändringar i poängsystemet än de som föranleds av att en ny skolform införs. Jag är inte beredd att i detta sammanhang föreslå sådana ändringar.

Jag tillstyrker förslaget i promemorian att på heltidsanställd skolsköterska inte bör ankomma mer än 1 000—1 200 elever i gymnasieskolan. Underlag för beräkningen av högsta antal elever bör vara elever på studieväg som omfattar minst ett läsår.

I promemorian föreslås att nuvarande möjlighet för elev att ersätta skolgång i årskurs 9 i grundskolan med skolgång i yrkesskola eller med utbildning hos hantverkare eller företagare (2 kap. 17 § skolstadgan) inte längre skall bibehållas. Det synes alldeles klart och har inte ifrågasatts av remissinstanserna att det inte är möjligt för elev att direkt från årskurs 8 i grundskolan gå över till gymnasieskolan. Möjligheten att tillåta elev att ersätta årskurs 9 i grundskolan med utbildning hos hantverkare eller företagare föreligger endast om eleven vid sidan härav får allmän undervisning i årskurs 9 i grundskolan eller i annan skola med likvärdig undervisning. 1969 års läroplan för grundskolan är så utformad att den inte ger utrymme för både sådan undervisning och meningsfylld utbildning hos hantverkare eller företagare. Jag tillstyrker sålunda förslaget.

Beträffande de farhågor som bl. a. Svenska kommunförbundet uttryckt i fråga om konsekvenserna av att förslaget genomförs vill jag hänvisa till följande. I gäl-

lande läroplan för grundskolan uttalas att skolstyrelsen får besluta sådan jämkning i studiegången i årskurs 9 som bedöms vara nödvändig för att skolgången skall bli meningsfull för en elev. Denna bestämmelse äger tillämpning om i undantagsfall enskild elev inom ramen för undervisningen enligt läroplanen inte kan erhålla en utbildning som i rimlig grad är anpassad efter hans intressen och anlag. Jämkningen får avse utbyte av ämne, specialundervisning och utsträckt praktisk yrkesorientering. I undantagsfall kan eleven enligt 36 § andra stycket skollagen befrias från det sista skolåret. Därvid bör enligt motiven till skollagen (se prop. 1962:136 s. 59) tillses att det på ett betryggande sätt är sörjt för att eleven får annan utbildning eller lämplig sysselsättning.

5.5 Skolledare i gymnasieskolan

Skolledarutredningens förslag har kritiserats starkt av flera remissinstanser. Detta gäller framför allt utredningens förslag att koncentrera vissa arbetsuppgifter och beslutsfunktioner till skolkansliet. Skolöverstyrelsen anser sålunda att förstärknings- och rationaliseringseffekten av utredningsförslaget kan ifrågasättas och att det finns risk för visst dubbelarbete vid skolenhet och skolkansli. Andra instanser hävdar att organisationsmodellen strider mot de tendenser till decentralisering och ökat inflytande för anställda och elever som kan iakttagas i andra sammanhang. Vidare anförs att ett genomförande av förslaget innebär en försvagning av skolenheternas ledning.

Enligt min mening bör statliga bestämmelser om skolledarorganisationen för gymnasieskolan främst avse tjänster som behövs för ledningen av skolenheterna. Jag är alltså inte beredd att föreslå inrättande av särskilda tjänster vid skolkanslierna som s. k. gymnasieskolexpert och s. k. planeringsspecialist. Redan existerande personalresurser vid skolkanslierna bör kunna användas för det planerings- och utvecklingsarbete för bl. a. gymnasieskolan som kan behöva fullgöras centralt inom kommunerna. De kontakter mellan skolkansli och skolenheter som enligt utredningens förslag skulle ankomma på särskilda ämneskommittéer bör kunna tas utan att särskilda organ skapas.

Vid utformningen av skolledarorganisationen bör beaktas att skolenheter med gymnasieskola i regel kommer att omfatta ett stort antal studievägar. Detta fordrar att större resurser för skolledning anvisas än som sker i de nuvarande gymnasiala skolformerna. De ökade resurserna bör användas för sådana skolenheter som innehåller dels treårig eller fyraårig linje, dels tvåårig ekonomisk eller social eller teknisk linje, dels andra studievägar i gymnasieskolan. I kommuner som har flera skolenheter med gymnasieskola, bör därvid krävas att sistnämnda studievägar vid skolenheten uppgår till lägst 9—18 poäng. Nu angivna skolenheter betecknar jag i fortsättningen samordnade skolenheter. För skolenheter som inte är samordnade — bl. a. alla skolenheter med landstingskommunal gymnasieskola — bör för skolledningen finnas tjänster i huvudsak enligt de bestämmelser som gäller för nuvarande gymnasiala skolformer.

Vid samordnad skolenhet bör det finnas en rektor och, efter skolenhetens storlek, en eller två lönegradsplacerade studierektorer samt i viss utsträckning arvoderade studierektorer. De lönegradsplacerade studierektorerna bör biträda rektor med ledningen av verksamheten inom rektors arbetsområde. Arbetsområdet för arvoderade studierektorer bör kunna avgränsas till att avse del av skolenheten eller vissa arbetsuppgifter inom skolenheten. Sådant arbetsområde för arvoderad studierektor bör kunna avse samtliga slag av studievägar i gymnasieskolan samt vuxenutbildning som förlagts till skolenheten. Det bör finnas bestämda regler om vilket poängtal enligt 1 kap. 4 § skolstadgan som skall krävas för inrättande av skilda skolledartjänster. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser i detta avseende. Vid de överläggningar med vederbörande personalorganisationer om skolledningens dimensionering m. m. som skett har utgångspunkterna varit följande. Vid varje samordnad skolenhet skall det finnas en rektor och en lönegradsplacerad studierektor samt, då skolenhetens storlek varaktigt uppgår till 70 poäng, ytterligare en lönegradsplacerad studierektor. Vid bestämmande av nämnda poängtal bör få tillgodoräknas, förutom poängtalet för gymnasieskolutbildningen, även poängtalet för annan utbildning som förlagts till den samordnade skolenheten exempelvis grundskolutbildning eller kurser enligt stadgan (1967:452) för gymnasial vuxenutbildning. Arvodestjänster som studierektor skall kunna inrättas, vid 30 poäng en tjänst, vid 50 poäng två tjänster, vid 90 poäng tre tjänster och vid 110 poäng fyra tjänster. Vid bestämmandet av poängunderlaget för arvodestjänsterna skall — i motsats till vad som gäller för de lönegradsplacerade tjänsterna — iakttas att poäng inte tillgodoräknas för grundskola som ingår i skolenheten.

Utöver nämnda tjänster bör — liksom i den nuvarande kommunala vuxenutbildningen — kunna finnas arvodestjänst som studierektor för vuxenutbildningskurser enligt 42 § andra stycket vuxenutbildningsstadgan i dess nu gällande lydelse. Om sådan arvodestjänst finns, bör poängtalet för denna studierektors arbetsområde inte få inräknas i poängunderlaget för övriga arvodestjänster som studierektor.

Vid samordnad skolenhet bör rektor och den eller de lönegradsplacerade studierektorerna ha en gemensam undervisningsskyldighet. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att närmare bestämma storleken av denna undervisningsskyldighet. Vid överläggningar med berörda personalorganisationer har man utgått från att följande bör gälla om undervisningsskyldigheten. Vid mindre skolenheter, som jämte rektor har en lönegradsplacerad studierektor, bör den gemensamma undervisningsskyldigheten bli densamma som f. n. gäller i gymnasiet. Vid skolenheter, som är något större men som ändå jämte rektor har endast en lönegradsplacerad studierektor, bör undervisningsskyldigheten vara något lägre än vad som nu gäller i gymnasiet, nämligen vid 48—59,5 poäng 8—12 veckotimmar och vid 60—69,5 poäng 4—8 veckotimmar. Vid skolenheter med rektor och två lönegradsplacerade studierektorer bör den gemensamma undervisningsskyldigheten uppgå vid

70—93,5 poäng till 16—20 veckotimmar och vid 94—129,5 poäng till 12—16 veckotimmar.

De arvodesanställda studierektorerna bör åtnjuta nedsättning av den undervisningsskyldighet som ankommer på dem i deras egenskap av lärare. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att närmare bestämma storleken av denna nedsättning. Vid överläggningar med berörda personalorganisationer har man utgått från att följande bör gälla om nedsättningen. Om skolenhetens poängunderlag för arvodestjänster uppgår till 30—36 poäng, nedsätts undervisningsskyldigheten enligt rektors bestämmande med lägst fyra och högst sex veckotimmar. För varje påbörjat tvåtal poäng utöver 36 nedsätts undervisningsskyldigheten med ytterligare en veckotimme. Finns det mer än en arvodesanställd studierektor beslutar rektor hur den sålunda framräknade nedsättningen skall fördelas mellan studierektorerna. Om arvodesanställd studierektor innehar tjänst som lärare med en högre undervisningsskyldighet än adjunkt ökas för honom det antal veckotimmar, varmed nedsättningen skall ske, i proportion till den högre undervisningsskyldigheten.

Vad jag har föreslagit om skolledningen i gymnasieskolan bör tillämpas på skolenheter upp till 129,5 poäng. Skolenheter om 130 poäng och därutöver beräknas bli mycket sällsynta. Ytterligare förstärkningar för sådana skolenheter bör kunna beslutas i den ordning Kungl. Maj:t bestämmer.

Skolledarutredningen har ingående studerat frågan om vilka uppgifter som kan åläggas biträdespersonalen vid en skolenhet och har därvid särskilt behandlat de arbetsuppgifter som ankommer på kanslist. Antalet tjänster för biträdespersonal vid skolenhet med gymnasieskola är givetvis starkt beroende av olika lokala förhållanden. Jag vill stryka under vikten av att kommunerna tillser att varje skolenhet med gymnasieskola disponerar tillräckliga biträdesresurser. I övrigt hänvisar jag till vad dåvarande departementschefen anförde angående biträdespersonalen i prop. 1966: 74 angående reformerad organisation av skolledningen i grundskolan m. m.

Vid samordnad skolenhet bör, såsom jag tidigare föreslagit, finnas en lönegradsplacerad tjänst som rektor och en eller två lönegradsplacerade tjänster som studierektor beroende på skolenhetens storlek. Innehavare av sådana tjänster bör erhålla ordinarie anställning med förordnande på sex år eller, om särskilda skäl föreligger, för kortare tid. För tjänsterna bör gälla samma allmänna förordnandeperiod som för andra skolledartjänster under skolstyrelsen. Innehavare av arvodestjänst som studierektor bör förordnas tills vidare för högst tre år.

Skolledartjänster bör inrättas i den ordning Kungl. Maj:t bestämmer. Utredningens förslag att skolstyrelse skall tillsätta skolledartjänster har mötts av kritik. Remissopinionen är splittrad. Rektorstjänster vid skolenhet med gymnasium eller fristående fackskola tillsätts f. n. av Kungl. Maj:t under det att rektorstjänster vid yrkesskola tillsätts av skolöverstyrelsen. I annat sammanhang avser jag att föreslå Kungl. Maj:t att tjänst som rektor eller lönegradsplacerad studierektor vid skolenhet med gymnasieskola skall tillsättas av skolöverstyrelsen och att arvodestjänst som studierektor skall tillsättas av skolstyrelsen. Jag avser att senare föreslå Kungl. Maj:t att inte ändra nuvarande bestämmelser om tillsättning av tjänst som skol-

direktör, biträdande skoldirektör, förste rektor eller tjänst som rektor eller studierektor i det obligatoriska skolväsendet.

I fråga om behörighet till tjänst som rektor eller tjänst som lönegradsplacerad studierektor vid skolenhet med gymnasieskola avser jag att i annat sammanhang föreslå Kungl. Maj:t följande. Behörig bör den vara som är behörig till ordinarie tjänst som lärare vid skola som ingår i skolenheten. Om synnerliga skäl föreligger, kan till ifrågavarande tjänst komma i fråga även den som inte är behörig till ordinarie tjänst som lärare. Behörig till arvodestjänst som studierektor bör den vara, som innehar lärartjänst vid gymnasieskolan i kommunen och som har eller kan få sin tjänstgöring förlagd till skolenheten.

Till frågan om ändring av behörighetsbestämmelserna för tjänst som skoldirektör och biträdande skoldirektör ämnar jag återkomma senare.

Övergångsbestämmelser för skolledare och biträdande skolledare bör utformas efter överläggningar med vederbörande personalorganisationer.

5.6 Tidslängden för skogsbrukslinjen

När statsmakterna år 1968 fattade beslut om riktlinjer för det frivilliga skolväsendet, ingick som en del i detta beslut att den skogliga utbildningen skulle utgöras av en ettårig grundutbildning med en därpå följande vidareutbildning för blivande företagare, förmän eller maskinförare. Enligt läroplansbeslutet den 14 maj 1970 och kungörelsen (1970:290) om gymnasieskolan finns i gymnasieskolan, förutom 21 andra linjer, en skogsbrukslinje, för vilka bestämmelser om tidslängden meddelas senare. OJST föreslår att skogsbrukslinjen skall bli tvåårig och därigenom bl. a. kunna ge eleverna ett ökat mått av allmänna ämnen liksom inrymma en längre gående yrkesutbildning. Förslaget har hälsats med tillfredsställelse av remissinstanserna. Jag finner de skäl som OJST fört fram övertygande och förordar därför att skogsbrukslinjen blir en tvåårig utbildning, organiserad i huvudsak enligt OJST:s förslag. Det ankommer på Kungl. Maj:t att fastställa tim- och kursplaner för linjen. Frågan om en ettårig utbildning med samma mål som den tvååriga linjen får tas upp i samband med prövningen av yrkesutbildningsberedningens förslag Yrkesteknisk högskoleutbildning (SOU 1970: 8).

5.7 Fackrepresentation i skolstyrelsen

Enligt 16 § första stycket skollagen skall skolchefen närvara vid sammanträde med skolstyrelsen eller avdelning av denna. Av paragrafens andra stycke följer att Kungl. Maj:t förordnar om rätt för annan än skolchef att sålunda delta vid sammanträde med skolstyrelsen. Med stöd av bemyndigandet har Kungl. Maj:t utfärdat föreskrifter om rätt för fackrepresentanter för andra skolledare än skolchefen samt för lärare och skolläkare att delta vid sammanträde med skolstyrelsen eller avdelning av denna. 1969 års riksdag (2LU 1969:88, rskr 376) har i skrivelse till

Kungl. Maj:t hemställt om avskaffande av fackrepresentationen i skolstyrelsen. Genom kungörelse den 2 oktober 1970 har Kungl. Maj:t med verkan från den 1 januari 1971 upphävt de med stöd av bemyndigandet meddelade bestämmelserna. Det i 16 § andra stycket lämnade bemyndigandet är således numera obehövligt. Stycket bör därför upphävas.

5.8 Upprättade lagförslag

I enlighet med det anförda har inom utbildningsdepartementet upprättats förslag till

1) lag om ändring i skollagen (1962:319),
2) lag om ändring i studiehjälpsreglementet (1964:402).

5.9 Förslaget till lag om ändring i skollagen (1962:319)

Gymnasieskolans införande kräver tämligen stora ändringar i skollagen. Jag har dock inte bedömt det vara nödvändigt att i detta sammanhang föreslå en helt ny lag. Som jag tidigare utvecklat bör skollagen i fortsättningen behandla också landstingskommuns gymnasieskola. Till följd härav måste i lagen införas bl. a. ett helt avsnitt om landstingskommuns utbildningsnämnd. Skollagen är visserligen uppdelad i kapitel men paragrafnumreringen är genomgående. Det är därför inte möjligt att införa ett nytt kapitel i skollagen. Utbildningsnämnden bör emellertid behandlas omedelbart efter det nuvarande tredje kapitlet. För att få utrymme för detta föreslår jag att nuvarande 2 kap. om skolstyrelsen och 3 kap. om skolchefen skall sammanföras till ett kapitel och att ett nytt tredje kapitel skall handla om landstingskommunens utbildningsnämnd. Jag har vidare bedömt det nödvändigt att införa två nya paragrafer efter 47 §.

I sammanhanget har också vissa andra ändringar gjorts i skollagen. I 2 § b) talas om de kommunala skolformerna, yrkesskola, fackskola och gymnasium. I fortsättningen av lagen används på olika ställen (6—8, 29, 40, 45 och 49 §§) uttrycket skola som sägs i 2 § b). Detta uttryck har ersatts av benämningen gymnasieskolan.

I skollagen behandlas undervisningen av barn och ungdom. Länsskolnämnderna i Värmlands, Kopparbergs och Västerbottens län ifrågasätter om såsom beteckning på eleverna i gymnasieskolan uttrycket »ungdom» är lämpligt med hänsyn till att äldre elever kan få utbildning inom gymnasieskolan. Det är dock enligt min mening inte möjligt att inom den nuvarande lagens ram reglera den rätt till utbildning i gymnasieskolan som kan tillkomma vuxna som en följd av att gymnasieskolan även innehåller studievägar som kräver genomgång av annan utbildning i gymnasieskolan. Emellertid föreslår jag att terminologin ändras på en punkt. Enligt skollagen undervisas barn och ungdom i de gymnasiala skolformerna. Eftersom eleverna i gymnasieskolan regelmässigt är minst 16 år, är det inte lämpligt att åsätta dem beteckningen barn.

I enlighet med förslag i promemorian har en anpassning skett till den nya terminologin som införts genom lagen (1969:765) om ändring i kommunallagen (1953:753), så att de kommunala organen betecknas kommunfullmäktige och kommunstyrelse.

Det förslag till lag om ändring i skollagen som jag lagt fram torde vara att hänföra till kommunallag. Det är därför inte erforderligt att inhämta yttrande från lagrådet.

2 §

Paragrafen innehåller i gällande lydelse en redogörelse för de kommunala skoluppgifterna. Sålunda skall kommunen efter vad i skollagen och särskilda författningar närmare föreskrivs bl. a. sörja för undervisningen av barn i grundskola och främja åtgärder i syfte att bereda barn och ungdom undervisning i följande slag av kommunala skolor, nämligen yrkesskola, fackskola och gymnasium.

Kommunens uppgifter i fråga om de tre sistnämnda skolformerna skall i fortsättningen avse gymnasieskolan. Angående användandet av begreppet ungdom hänvisar jag till vad jag nyss anfört.

2 b §

Paragrafen är ny och utgör i fråga om landstingskommun en motsvarighet till redogörelsen i 2 § för kommuns uppgifter. Jag vill framhålla att den nya 2 b § inte innebär att landstingskommun skall kunna åläggas att inrätta gymnasieskola. I vad mån sådan skola skall anordnas av en landstingskommun får — på samma sätt som redan gäller för primärkommun — bli beroende på lokalt initiativ.

10 §

Ändringen i andra stycket beror på att motsvarande prövning i fråga om landstingskommuns gymnasieskola enligt förslaget till 20 d § ankommer på utbildningsnämnden.

19 och 20 §§

De föreslagna ändringarna utgör förtydliganden som föranleds av att bestämmelser om landstingskommuns gymnasieskola förs in i skollagen.

20 a §

Enligt vad jag anfört under 5.2 bör utbildningsnämnd efter tillstånd av Kungl. Maj:t kunna vara styrelse även för annan skola än landstingskommunens gymnasieskola. I de fall, då landstinget enligt 3 § femte stycket utsett annan nämnd till utbildningsnämnd, behövs tillstånd som nyss nämnts endast i den mån fråga är om skola som inte redan styrs av denna andra nämnd. Bestämmelse härom har tagits in i andra stycket under b).

20 b—20 e §§

Paragraferna har utformats i nära anslutning till vad 8 och 9 §§, 10 § andra stycket och 11 § innehåller om skolstyrelsen.

20 f §

Paragrafen innehåller regler om utbildningsnämnden som motsvarar vad i 13—15 och 17 §§ sägs om skolstyrelsen. För den händelse landstingskommunen beslutat att den obligatoriska utbildningsnämndens uppgifter skall handläggas av annan nämnd äger bestämmelserna inte tillämpning. Ett uttryckligt förbehåll härom har införts i paragrafen. Innebörden av förbehållet är således bl. a. att utbildningsnämnd i sådan landstingskommun, som överfört uppgifterna på annan nämnd, inte behöver biträdas av yrkesråd. Det är dock självklart att motsvarande kontakt med näringslivet ändå bör förekomma.

20 g §

Paragrafen motsvarar vad 20 § innehåller om kommuns skolledare. Som jag utvecklat under 5.2 anser jag dock inte att skollagen skall innehålla någon bestämmelse om skolchef i landstingskommun.

29 §

Paragrafen som innehåller bestämmelser om rätt till utbildning i gymnasiala skolformer har utvidgats till att gälla såväl kommunal som landstingskommunal gymnasieskola. Förslaget att upphäva den möjlighet paragrafens slutbestämmelse ger att ta ut avgift för undervisningen har jag behandlat under 5.2.

40 och 45 §§

I paragraferna har uttryckligen angetts att de endast avser kommunala skolor. I övrigt har gjorts ändringar av formell karaktär.

46 §

Paragrafen innehåller i gällande lydelse i 1 mom. bestämmelser om interkommunal ersättning. Av 2 mom. följer att, om kommunerna inte kommer överens om annat, sådan ersättning skall fastställas av länsskolnämnden enligt av Kungl. Maj:t utfärdade anvisningar. Däremot innehåller 46 § inte någon motsvarighet till vad i 41 § föreskrivs för det fall att flera län berörs av fråga om fastställande av elevområde och berörda länsskolnämnder inte kan enas. Enligt promemorian föreligger behov av en motsvarande regel i fråga om interkommunal ersättning. Det kommer nämligen inte att bli ovanligt att elevområden för i vart fall delar av gymnasieskolan omfattar mer än ett län. Behovet av en sådan bestämmelse är enligt promemorian särskilt stort för de fall då landstingskommun kräver ersättning av annan landstingskommun. I sådant fall framstår det nämligen som mindre lämp-

ligt att en eventuell tvist skall avgöras av en länsskolnämnd, där majoriteten av ledamöterna enligt 22 § är utsedda av en av de tvistande. I promemorian föreslås därför en bestämmelse av innebörd att, om tvist om interkommunal ersättning berör kommuner i olika län och länsskolnämnderna inte kan enas, ärendet skall hänskjutas till Kungl. Maj:t eller den myndighet Kungl. Maj:t förordnar. Jag tillstyrker att den föreslagna bestämmelsen införs. Den bör sättas som ett sista stycke i 46 § 2 mom. Den nya regeln gäller liksom 46 § i övrigt tvist mellan kommuner. Enligt förslaget till 47 b § skall motsvarande gälla bl. a. vid tvist mellan landstingskommuner.

47 a §

Paragrafen innehåller bestämmelser om elevområden för landstingskommuns gymnasieskola. Dessa bestämmelser har utformats i anslutning till vad 40—42 §§ och 43 § första och tredje styckena innehåller om elevområden för kommuns gymnasieskola. I elevområde för landstingskommuns gymnasieskola kan förutom landstingskommuner eller delar därav ingå även landstingsfria kommuner eller delar av sådan kommun. Däremot behövs det inte någon bestämmelse om möjlighet att låta elevområde för landstingsfri kommuns gymnasieskola omfatta en större eller mindre del av en landstingskommun. Ett sådant elevområde skall i stället anordnas enligt 41 §.

47 b §

Reglerna om mottagande av inträdessökande i kommuns gymnasieskola samt om interkommunal ersättning mellan kommuner har genom denna paragraf fått en motsvarighet i fråga om de landstingskommunala gymnasieskolorna. Ersättningen till den landstingskommun, som anordnat skolan, skall utges av den landstingskommun eller den landstingsfria kommun, i vilken den utifrån kommande eleven är kyrkobokförd. Som jag utvecklat under 5.2 bör landstingsfri kommun — liksom annan primärkommun — inte vara berättigad till ersättning från landstingskommun.

53 §

Paragrafens bestämmelser om besvär över beslut av skolstyrelsen har kompletterats med motsvarande bestämmelser om besvär över beslut av landstingskommuns utbildningsnämnd. Samtidigt föreslår jag att tredje stycket förenklas efter mönster av 34 § andra stycket sjukvårdslagen (1962: 242).

5.10 Förslaget till lag om ändring i studiehjälpsreglementet (1964:402)

De föreslagna ändringarna utgör en anpassning, dels i 1 § till den nya skolformen, gymnasieskolan, dels i 16 § till förslaget under 5.4 att upphäva möjligheten att fullgöra skolplikt i yrkesskolan.

6. Hemställan

Under åberopande av det anförda hemställer jag att Kungl Maj:t
dels föreslår riksdagen att antaga förslagen till
1) *lag om ändring i skollagen (1962: 319),*
2) *lag om ändring i studiehjälpsreglementet (1964: 402),*
dels föreslår riksdagen att
3) godkänna vad jag i övrigt förordat om gymnasieskolan,
4) godkänna vad jag förordat om fullgörande av skolplikt.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten

1) Förslag

till

Lag
om ändring i skollagen (1962: 319)

Härigenom förordnas i fråga om skollagen (1962: 319)[1],

dels att i 12 och 14 §§ orden »kommunens styrelse» skall bytas ut mot »kommunstyrelsen»,

dels att i 13 och 15 §§ orden »kommunens fullmäktige» skall bytas ut mot »kommunfullmäktige»,

dels att 2, 3, 6, 7, 8, 11, 17, 29, 40, 45 och 49 §§ samt rubriken före 48 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas nya bestämmelser, 2 b §, 46 § 3 mom. och 47 a §, av nedan angivna lydelse.

(*Nuvarande lydelse*)	(*Föreslagen lydelse*)

2 §.[2]

Varje kommun — — — — — — — — — — — — — — — — — i grundskola,

b) främja åtgärder i syfte att bereda *barn och* ungdom undervisning i *följande slag av kommunala skolor, nämligen yrkesskola, fackskola och gymnasium,* ävensom	b) främja åtgärder i syfte att bereda ungdom undervisning i *gymnasieskola* ävensom

c) i övrigt — — — — — — — — — — — — — — — på annan.

2 b §.

	Landstingskommun skall, efter vad i denna lag och särskilda författningar närmare bestämmes, främja åtgärder i syfte att bereda ungdom undervisning i gymnasieskola.

---

[1] Senaste lydelse av 15 § 1967: 319.

[2] Senaste lydelse 1964: 899.

(*Nuvarande lydelse*)	(*Föreslagen lydelse*)
3 §.[1]	
I varje — — — — — — — — — — — — — — — en skolchef.	
Då skolväsendet — — — — — — — — — — — — skall finnas.	
För specialskolan — — — — — — — — — — — — Konungen meddelar.	
	Beträffande styrelse för landstingskommuns gymnasieskola gälla de bestämmelser som Konungen meddelar.
6 §.[2]	
Med skola avses i denna lag *skola, som sägs i 2 § a) eller b) eller i 2 a §,* om ej annat är särskilt angivet.	Med skola avses i denna lag *grundskola, specialskola eller gymnasieskola,* om ej annat är särskilt angivet.
Vad i — — — — — — — — — — — — — — — barnet står.	
Om undervisning — — — — — — — — psykiskt utvecklingsstörda.	
7 §.	
Skolstyrelsen är — — — — — — — grundskolan och därtill hörande verksamhet.	
Finnes i kommunen skola, som sägs i 2 § b), skall skolstyrelsen vara styrelse även för den skolan och därtill hörande verksamhet.	*Har kommunen anordnat gymnasieskola* skall skolstyrelsen vara styrelse även för den skolan och därtill hörande verksamhet.
På framställning av *kommunens fullmäktige* må Konungen besluta, att skolstyrelsen skall vara styrelse även för annan skola än som avses i första och andra styckena.	På framställning av *kommunfullmäktige* må Konungen besluta, att skolstyrelsen skall vara styrelse även för annan skola än som avses i första och andra styckena.
8 §.	
På framställning av *kommunens fullmäktige* må Konungen besluta, att *för skola, som sägs i 2 § b), skall finnas särskild styrelse.*	På framställning av *kommunfullmäktige* må Konungen besluta, att *särskild styrelse skall finnas för del av kommunens gymnasieskola.*
Beträffande sådan — — — — — — — — — — — — Konungen förordnar.	
11 §.	
Skolstyrelsen äger att från *kommunens styrelse* och övriga nämnder samt dess beredningar och befattningshavare	Skolstyrelsen äger att från *kommunstyrelsen* och *kommunens* övriga nämnder samt dess beredningar och

[1] Senaste lydelse 1965:247.
[2] Senaste lydelse 1967:941.

(Nuvarande lydelse)	*(Föreslagen lydelse)*
infordra de yttranden och upplysningar, som erfordras för fullgörande av skolstyrelsens uppgifter.	befattningshavare infordra de yttranden och upplysningar, som erfordras för fullgörande av skolstyrelsens uppgifter.

Skolstyrelsen bör — — — — — — — — — — — berör styrelsens.

17 §.

Ansvarar skolstyrelsen för undervisning i *yrkesbetonade ämnen,* skall styrelsen utse ett eller flera yrkesråd med uppgift att biträda styrelsen i frågor rörande *dylik* undervisning.	Ansvarar skolstyrelsen för *utbildning med väsentligt inslag av ekonomiska, tekniska eller huvudsakligen praktiskt inriktade ämnen,* skall styrelsen utse ett eller flera yrkesråd med uppgift att biträda styrelsen i frågor rörande undervisning *i sådana ämnen.*

Yrkesråd skall — — — — — — — — — — — — vara företrädda.

29 §.

Barn och ungdom, som *äro bosatta* i riket och som *fylla* föreskrivna inträdesfordringar, *äga* i mån av tillgång på plats få undervisning *vid skola, som sägs i 2 § b*).	*Ungdom,* som *är bosatt* i riket och som *fyller* föreskrivna inträdesfordringar, *äger* i mån av tillgång på plats få undervisning *i gymnasieskolan.*
Fordringar för inträde i *skola som nu sagts* må betingas endast av utbildningens syfte. Om undervisningen och verksamheten i övrigt skola bestämmelserna i 26, 27 och 28 §§ äga motsvarande tillämpning; *dock må beträffande yrkesskola undantag göras från tillämpningen av 28 § i den omfattning Konungen förordnar.*	Fordringar för inträde i *gymnasieskolan* må betingas endast av utbildningens syfte. Om undervisningen och verksamheten i övrigt skola bestämmelserna i 26, 27 och 28 §§ äga motsvarande tillämpning.

40 §.[1]

För varje *skola som anges i 2 § a) eller b*) skall finnas elevområde. Om så erfordras, må särskilt elevområde finnas för del av sådan skola.	För varje *kommuns grundskola eller gymnasieskola* skall finnas elevområde. Om så erfordras, må särskilt elevområde finnas för del av sådan skola.

Elevområde skall — — — — — — — — — — — — — delar därav.

---

[1] Senaste lydelse 1965: 247.

(*Nuvarande lydelse*)	(*Föreslagen lydelse*)
	45 §.
I *skola, som sägs i 2 § b*), mottagas bland de inträdessökande, vilka fylla inträdesfordringarna, i första hand de som tillhöra skolans elevområde samt de för vilka skolan eljest av särskilda skäl är den lämpligaste.	I *kommuns gymnasieskola* mottagas bland de inträdessökande, vilka fylla inträdesfordringarna, i första hand de som tillhöra skolans elevområde samt de för vilka skolan eljest av särskilda skäl är den lämpligaste.
I andra — — — — — — — — — — — — — — — — honom där.	
	46 §.
	3 mom. Berör ersättning enligt 1 mom. kommuner i flera län och kunna länsskolnämnderna icke enas, skall ärendet hänskjutas till Konungen eller den myndighet Konungen förordnar.
	47 a §.
	Bestämmelserna i 40—42 §§, 43 § första och tredje styckena samt 45 och 46 §§ äga motsvarande tillämpning på gymnasieskola, som anordnats av landstingskommun. Bestämmelse om kommun skall därvid avse landstingskommun.
	Elevområde för gymnasieskola, som anordnats av landstingskommun, må, jämte landstingskommunen, omfatta en eller flera kommuner, som ej ingå i landstingskommun, eller delar därav.
	Har landstingskommun för undervisning i sin gymnasieskola mottagit elev, som är kyrkobokförd i kommun, som ej ingår i landstingskommun, skall kommunen utgiva ersättning för kostnaderna för undervisningen. 46 § 2 och 3 mom. äga därvid motsvarande tillämpning.

(Nuvarande lydelse)	*(Föreslagen lydelse)*
8 kap. Om kommunens skyldigheter	**8 kap. Om kommuns och landstingskommuns skyldigheter**
49 §.	
Har kommun anordnat kommunal skola, som sägs i 2 § b), skall *kommunen* svara för de kostnader för skolan, vilka ej täckas av andra medel.	*Kommun eller landstingskommun, som anordnat gymnasieskola,* skall svara för de kostnader för skolan, vilka ej täckas av andra medel.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1971. Föreskrifter för ikraftträdandet meddelas av Konungen.

2) Förslag
till
Lag
om ändring i studiehjälpsreglementet (1964:402)

Härigenom förordnas, att 1 och 16 §§ studiehjälpsreglementet (1964: 402)[1] skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)	*(Föreslagen lydelse)*
1 §.	
För studier vid de *gymnasier, yrkesskolor, fackskolor,* folkhögskolor och övriga läroanstalter eller utbildningslinjer, beträffande vilka Konungen så bestämmer, lämnar staten studiehjälp enligt detta reglemente.	För studier vid de *gymnasieskolor,* folkhögskolor och övriga läroanstalter eller utbildningslinjer, beträffande vilka Konungen så bestämmer, lämnar staten studiehjälp enligt detta reglemente.
Om studiehjälp ——————————————— 25 §.	
16 §.	
Studerande, som ej uppnått sådan ålder att jämlikt 5 § första stycket studiehjälp må utgå, äger likväl åtnjuta tilläggsförmåner enligt 10—15 §§. *Inkomstprövat tillägg eller behovsprövat tillägg må dock icke tilldelas studerande, som fullgör skolplikt i yrkesskola.*	Studerande, som ej uppnått sådan ålder att jämlikt 5 § första stycket studiehjälp må utgå, äger likväl åtnjuta tilläggsförmåner enligt 10—15 §§.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1971.

---

[1] Reglementet omtryckt 1970: 267.

INNEHÅLL

Propositionen 1
Propositionen huvudsakliga innehåll 1
Lagförslag
Förslag till lag om ändring i skollagen (1962:319) 3
Förslag till lag om ändring i studiehjälpsreglementet (1964:402) 12
Utdrag ur statsrådsprotokollet den 23 oktober 1970 14
1. Inledning 14
2. Propositionens bakgrund 16
2.1 1968 års beslut om riktlinjer för det frivilliga skolväsendet . . . 16
2.2 1970 års beslut om huvudmannaskapet för gymnasieskolan . . . 20
2.3 Läroplansbesluten 21
3. Utredningsförslagen m. m. 22
3.1 Departementspromemorian 22
3.1.1 Avgränsningen 22
3.1.2 Huvudmannaskapet för gymnasieskolan m. m. 23
3.1.3 Ändringar i skollagen i fråga om särskild styrelse, yrkesråd och avgifter m. m. 27
3.1.4 Ändring i studiehjälpsreglementet 28
3.1.5 Utökad studiekurs 29
3.1.6 Mindre studiekurs — förlängd undervisning 29
3.1.7 Läroboksgranskning 30
3.1.8 Betyg 30
3.1.9 Uppflyttning samt förnyad genomgång av årskurs 31
3.1.10 Benämningarna gymnasieekonom, gymnasieingenjör, fackskolekonom och fackskolingenjör 32
3.1.11 Beslut om skolenhet 32
3.1.12 Skolväsendets omfattning — poängsystemet 33
3.1.13 Antal elever på heltidsanställd skolsköterska 34
3.1.14 Skolpliktens fullgörande i yrkesskola eller företag 34
3.2 Skolledarutredningens betänkande 35
3.2.1 Organisation 35
3.2.2 Dimensionering 36
3.2.3 Inrättande och tillsättning av tjänst m. m. 38
3.3 OJST:s skrivelse 38
3.4 Riksdagsskrivelsen 1969:376 40
4. Remissyttrandena 40
4.1 Departementspromemorian 40
4.1.1 Avgränsningen 40
4.1.2 Huvudmannaskapet för gymnasieskolan m. m. 41

4.1.3 Ändringar i skollagen i fråga om särskild styrelse, yrkesråd och avgifter m. m. 44
4.1.4 Ändring i studiehjälpsreglementet 46
4.1.5 Utökad studiekurs 46
4.1.6 Mindre studiekurs — förlängd undervisning 46
4.1.7 Läroboksgranskning 47
4.1.8 Betyg 47
4.1.9 Uppflyttning samt förnyad genomgång av årskurs 48
4.1.10 Benämningarna gymnasieekonom, gymnasieingenjör, fackskolekonom och fackskolingenjör 49
4.1.11 Beslut om skolenhet 49
4.1.12 Skolväsendets omfattning — poängsystemet 50
4.1.13 Antal elever på heltidsanställd skolsköterska 51
4.1.14 Skolpliktens fullgörande i yrkesskola eller företag 51
4.2 Skolledarutredningens betänkande 52
4.2.1 Organisation 52
4.2.2 Dimensionering 54
4.2.3 Inrättande och tillsättning av tjänst m. m. 55
4.3 OJST:s skrivelse 55
5. Departementschefen 57
5.1 Inledning 57
5.2 Avgränsningen av gymnasieskolan, huvudmannaskapet m. m. . . . 57
5.3 Studiekurser, betyg, uppflyttning m. m. 63
5.4 Skolväsendets omfattning m. m. 67
5.5 Skolledare i gymnasieskolan 68
5.6 Tidslängden för skogsbrukslinjen 71
5.7 Fackrepresentation i skolstyrelsen 71
5.8 Upprättade lagförslag 72
5.9 Förslaget till lag om ändring i skollagen (1962:319) 72
5.10 Förslaget till lag om ändring i studiehjälpsreglementet (1964:402) . 75
6. Hemställan 76

Bilaga:
Departementspromemorians lagförslag 77